

105.413.1

พ.ศ. 2539

3-3

การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ศิลปสร้างสรรค์แบบครูนั่นคุณค่าในตัวเด็ก

18 S.A. 2539

ปริญญานิพนธ์

ของ

นวพร แซ่เลื่อง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

B. 52087

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รศ.ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์)

..... กรรมการ
(ศ.ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รศ.ดร.ภรณ์ คุรุรัตน์)

..... กรรมการ
(ศ.ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ.ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ภรณี กุรุรัตน์ และศาสตราจารย์ ดร.ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ ที่ให้
คำปรึกษาแนะนำมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณา ดันติผลาชีวะ ที่กรุณาให้คำแนะนำ
ซึ่งช่วยให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา สุขารมณ์ อาจารย์แจ่มจันทร์ เกียรติกุล
อาจารย์อารี เกษมรติ และอาจารย์รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี ที่กรุณาให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการ
ศึกษาค้นคว้า

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนพญาไท
และโรงเรียนอนุบาลสามเสน เป็นอย่างสูงที่ให้ความสะดวกและความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้
เป็นอย่างดียิ่ง

ขอบพระคุณบิดา มารดาและครอบครัว พี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโท
สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

ขอบคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งมีส่วนช่วยในการทำ
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา
มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ช่วยให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

นวพร แซ่เลื่อง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
× ภูมิหลัง	1
× จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	5
➤ ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์.....	34
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	51
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	52
× ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	52
× เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	53
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	53
แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง	55
การวิเคราะห์ข้อมูล	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
× สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61

5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	65
× จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	65
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	65
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	65
× สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	67
อภิปรายผล	67
ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า	72
× ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	72
 บรรณานุกรม	 74
 ภาคผนวก	 82
ภาคผนวก ก	83
ภาคผนวก ข	92
ภาคผนวก ค	119
ภาคผนวก ง	121
 ประวัติย่อของผู้วิจัย	 123

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	55
2 เวลาในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	56
3 รายการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	57
4 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลอง ก่อนและ หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก	62
5 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม ก่อนและ หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ	63
6 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัด กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการ จัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ	64

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสังคมปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการทุกแขนงพัฒนาอย่างรวดเร็ว และแผ่ขยายไปทั่วโลก สังคมทุกสังคมมีความต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสำนึกทางสังคมและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เพื่ออำนวยความสะดวกการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยมุ่งพัฒนาเอกัตบุคคลที่มีศักยภาพในการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุดและสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างเต็มที่ แนวทางในการพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามที่ประสงค์ได้ ก็คือ การส่งเสริมให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเองตามศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ รวมทั้งให้เสรีภาพในการพัฒนาศักยภาพของตนด้วยการปลูกฝังความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและต่อผู้อื่นให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนี้ จะเป็นตัวกำหนดขอบเขตของความสำเร็จ บุคลิกภาพและพฤติกรรมที่แสดงออกของตัวบุคคล โดยเกิดจากความเชื่อและความรู้สึกนึกคิดที่เก็บสะสมอยู่ในจิตได้สำนึก (ชูชัย สมิทธิไกร. ม.ป.ป. : 61 - 78) เนื่องจากจิตได้สำนึกของบุคคล ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลทั้งหมดและกำหนดเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลเกินกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะในเด็กวัย 2 - 6 ปี จิตได้สำนึกจะทำหน้าที่ได้ดีที่สุด (เกียรติวรรณ อนาคตกุล. 2538 : 8) ถ้าสิ่งต่าง ๆ ที่บันทึกไว้เป็นข้อมูลในแง่ดี เด็กจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองไปในทางบวก สร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและเติบโตเป็นบุคคลที่สามารถใช้ศักยภาพของตนได้อย่างสูงสุด ด้วยเหตุนี้ ฟรอยด์ จึงเน้นประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี ว่า ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สร้างความประทับใจให้แก่เด็ก จะฝังอยู่ในจิตได้สำนึกและมักจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมในวัยผู้ใหญ่ (วีระ บุญยะกาญจน . 2532 : 14)

เด็กวัย 0 - 6 ปี เป็นวัยแห่งการวางรากฐานของชีวิต การส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านได้อย่างเหมาะสม (ทิศนา แชนมณีและคนอื่น ๆ . 2536 : 143) พัฒนาการทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีลักษณะที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตามขั้นพัฒนาการตั้งแต่วัยเด็กเล็กจนถึงวัยผู้ใหญ่และสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้พึ่งตนเองในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามความสามารถ เป็นการกระตุ้นให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง อีกทั้งช่วยสร้างแรงต้านทานในการหลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดี (อารี พันธุ์มณี. ม.ป.ป. : 96) เพื่อให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน มีความภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์

กล้าแสดงออก มีไหวพริบดี สามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยความเชื่อมั่น ปรารถนาจะเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้ (Coopersmith. 1967 : 345 ; Olds. 1987 : 161)

การเสริมสร้างความรู้สึที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัยนั้น เป็นลักษณะการพัฒนารากฐานให้แข็งแกร่ง ซึ่งรากฐานของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เริ่มพัฒนามาจากความรักและการยอมรับตนเองของเด็กที่เกิดจากสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาและบุคคลในครอบครัว เมื่อเด็กเริ่มใช้ชีวิตในโรงเรียน ครูและเพื่อนจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือการเป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อน ๆ ได้ เพราะการที่เด็กใช้ขีดความสามารถและความพยายามของตนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น ได้ดีเป็นที่ชื่นชมของเพื่อน ๆ และครู ความพึงพอใจในผลสำเร็จจะช่วยให้เด็กรับรู้ถึงคุณค่าของตน มีแรงจูงใจที่จะทำทุกสิ่งให้สำเร็จ โดยไม่พึ่งพาผู้อื่น สร้างการยอมรับนับถือและความรู้สึกที่ดีให้กับตน รากฐานของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก็จะมีคามมั่นคงยิ่งขึ้น ถ้าเด็กเห็นค่าในตนเองต่ำ ปฏิเสธตนเองหรือไม่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นได้ จะนำไปสู่การทำลายความเชื่อมั่นในตนเอง (McMillan and others. 1995 : 9 - 11) ฉะนั้น เด็กที่ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง จะเสี่ยงกับการถูกรอบงำด้วยปัญหาต่าง ๆ ที่ชักจูงชีวิตให้ต่ำลง เกิดการเสพยาสิ่งมั่วเมา ตลอดจนมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ อาจจะประสบความล้มเหลวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ขาดความมั่นใจในตนเองและไม่ยอมรับนับถือผู้อื่นด้วย (บุญบง ดันติวงศ์. 2535 : 95)

จากความสำคัญดังกล่าว คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้วางแผนการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กมีอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นในระดับอนุบาลศึกษา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองที่มุ่งให้เด็กได้แสดงความรู้สึกและความต้องการของตน มีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกและภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 18 - 19) ด้วยการจัดประสบการณ์ที่บรรลุผลสำเร็จได้ กิจกรรมจะต้องเหมาะสมกับวัยเด็ก ทำตามความสามารถตามความต้องการของเด็ก มีความเป็นอิสระและมีบรรยากาศที่สร้างความรู้สึชอบอ่อน เชื่อถือไว้วางใจกันเป็นอย่างดี (Neal. 1981 : 598 ; citing Purkey. 1970)

ศิลปะ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและลักษณะนิสัยของเด็ก ถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมที่ตนชอบ จะสร้างความรู้สึภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้ (เลิศ อานันตะ. 2535 : 47 - 48)

ในการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยกิจกรรมศิลปะนั้น จะต้องเน้นกระบวนการหรือการทำงานเป็นขั้นตอน ซึ่งปัจจุบันการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ครูยังขาดความเข้าใจในการส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม โดยจากการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับนักเรียนอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ของ สุภาภรณ์ พรหมฝ่าย (2535 : บทคัดย่อ) พบว่า ครูผู้สอนจัดกิจกรรมศิลปะที่เป็นงานพับ คัด ตัด ฉีก ปะ ด้วยวัสดุต่าง ๆ ให้เป็นรูปทรงที่ง่าย ๆ มีการเล่าเรื่องราวจากผลงานที่สร้างและเด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 5 - 7 คน ครูส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นผู้จัดกิจกรรมและคิดว่า การประเมินผลเป็นการช่วยให้ทราบถึงความสามารถพิเศษของเด็ก แสดงให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะที่มุ่งพัฒนาเด็กไม่มากนัก

การเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะร่วมกันเป็นกลุ่มหรือทำในสิ่งที่ตนเลือกและสร้างการยอมรับจากเพื่อน รวมทั้งผู้ใหญ่ให้การชื่นชมเอาใจใส่ เด็กก็จะเห็นคุณค่าของตนเองและภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนกระทำ โดยที่เด็กเรียนรู้สถานะของตนจากการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน และผู้ใหญ่ที่มีความสำคัญต่อเด็ก ซึ่ง โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 121 - 122) กล่าวถึงการวิจัยของ กิปปี้ (Gibb) ว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง ให้การยอมรับผู้อื่นมากขึ้น โดยตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญ รู้จักปรับตัวตามความคาดหวังของกลุ่มและรู้สึกตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม (Munsinger. 1975 : 19) การใช้กิจกรรมกลุ่มในเด็กปฐมวัยนั้น โดยธรรมชาติของเด็กวัย 5 - 6 ปี จะเริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น และเล่นร่วมกับผู้อื่นจำนวน 2 - 5 คน เด็กจะมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้บทบาทการเข้ากลุ่มมากขึ้น (เขวพา เดชะคุปต์. 2525 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Hammond. 1967 : 224) มีความต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามที่กลุ่มคาดหวังได้จนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ มีค่าต่อกลุ่ม ประจักษ์จะทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจ กิจกรรมกลุ่มจึงเหมาะแก่การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

การที่เด็กจะประสบผลสำเร็จในการทำงานร่วมกันได้นั้น ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ โดยเป็นผู้ให้การดูแลเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง แคนฟิลด์ (Canfield) กล่าวถึงการศึกษาของ ดูซา (Dusa) ว่า การใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ครูกับเด็กทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กนั้น ครูสามารถช่วยให้เด็กมองเห็นคุณค่าในตนเองและทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เพราะทุกวันนี้เด็กไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากผู้ใหญ่ ไม่ว่าที่บ้านหรือโรงเรียน เป็นเหตุให้เด็กมองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จึงควรเริ่มจากครูทุกคน (สยาม ปิยะนราธร. 2533. : 9 - 10

; อ้างอิงมาจาก Canfield. 1990) สอดคล้องกับ ซาโรคอน (Sarokon. 1986 : 1 - 5) กล่าวว่า การกระทำของครู บุคลิกภาพ ท่าทางความเชื่อและทัศนคติ มีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทั้งนี้เพราะครูที่มีความคาดหวังที่ดีต่อเด็ก เด็กก็พร้อมที่จะทำตามความคาดหวังนั้น ซึ่งเด็กสามารถสังเกตได้จากการกระทำของครูที่แสดงออกทางคำพูด ท่าทางและความรู้สึกนึกคิด (ประเทิน มหาจันทร์. 2536 : 21)

การใช้เทคนิคการสอนของครู ที่ส่งเสริมให้เด็กได้วางแผนร่วมกัน ได้ตัดสินใจในด้านการเรียนด้วยตนเอง สรุปบททวน และจัดแสดงผลงานของตน เป็นการช่วยเพิ่มพูนความมั่นใจในตนเอง ฝึกการแสดงออกและสร้างความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของตนเองได้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2530 : 26) ซึ่ง อารี รังสินันท์ (2532 : 121) กล่าวว่า การให้อิสระแก่เด็กในการคิดและการตอบ เป็นการส่งเสริมการกล้าคิด การที่ครูยอมรับข้อคิดเห็น ความรู้สึก ชมเชยให้กำลังใจแก่เด็กด้วยสีหน้าที่อ่อนโยน เด็กจะเกิดความรู้สึกอบอุ่น สบายใจและ วาสนา เจริญสอน (2537 : 65) กล่าวถึงบทบาทของครู จากการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ประกอบคำถาม เชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกันหลังการทดลองและมีพฤติกรรมการแสดงออกแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากครูมีบทบาทในการส่งเสริมพฤติกรรมและให้การยอมรับความคิดเห็นของเด็ก จะช่วยสร้างความรู้สึกที่ดีระหว่างครูกับเด็กให้มีความสบายใจ คลายกังวล เชื่อมมั่นและรู้สึกปลอดภัย ตลอดจนเกิดความภูมิใจในความสามารถของตนที่ได้สร้างการยอมรับจากครูและกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ในการศึกษาของ สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ที่ให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระด้วยกระบวนการวางแผน การปฏิบัติและการทบทวน พบว่า เด็กปฐมวัยมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นหลังการทดลองและ สุทธิพรณ ชีรพงศ์ (2534 : 70 - 71) ได้ศึกษาพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัย โดยครูมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่า เด็กปฐมวัยที่ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีพฤติกรรมความร่วมมือสูงขึ้นหลังการทดลอง

ดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า บทบาทและการใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมของครู ส่งผลให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีพฤติกรรมความร่วมมือ ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาด้านสังคม จิตใจและสติปัญญา/จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาว่า บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมที่เน้นคุณค่าในตัวเด็ก มีผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัยมากน้อยเพียงใด

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงผลการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติที่มีต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัย ซึ่งจะช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นเด็กนักเรียน ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 93 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นเด็กนักเรียน ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

- 3.1.1 กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก

3.1.2 กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

3.2.1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน

3.2.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2.3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 1 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที โดยหมุนเวียนกันทดลองวันละ 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มได้รับการทดลองรวมทั้งสิ้น 30 ครั้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้ใช้ความคิดในการปั้น วาด ฉีกปะและประดิษฐ์ชิ้นงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 4 - 5 คน โดยให้เด็กสร้างผลงานตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผนกิจกรรม ขั้นปฏิบัติกิจกรรมและขั้นสรุปบทวน มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก หมายถึง การดำเนินกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มที่ครูคอยให้การสังเกตและประเมินความแตกต่างของเด็กแต่ละคนเพื่อหาโอกาสสร้างความรู้สึกให้เกิดพลังทางความคิดและจิตใจด้วยการกระตุ้นให้เด็กแสดงออกตามความสามารถที่มีอยู่ แล้วนำมาสร้างผลงานร่วมกันจนสำเร็จและได้รับการชื่นชมเอาใจใส่จากครู ซึ่งครูปฏิบัติต่อเด็กเพื่อสะท้อนให้เด็กเกิดภาพพจน์ของตนเองในทางดี โดยกำหนดตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผนกิจกรรม หมายถึง การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูกับเด็กเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเด็กกับเพื่อนในด้านความรู้สึก ความสามารถ ความคิด และการกระทำ เพื่อให้เด็กใช้พิจารณาเลือกกิจกรรม 2 ใน 5 กิจกรรม รวมทั้งสิ่งที่ต้องการทำ วิธีการและการเลือกใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การนำแนวคิด วิธีการและ สิ่งที่ได้ตกลงในขั้นวางแผนมาสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกัน

3. ขั้นสรุปทบทวน หมายถึง การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูกับเด็กเกี่ยวกับความรู้สึกและความพึงพอใจที่มีต่อผลงาน ต่อเพื่อน รวมทั้งการแสดงการยอมรับการชมเชยของครูที่มีต่อเด็ก เด็กมีต่อตนเองและมีต่อเพื่อน ในด้านการแสดงความคิดเห็น การสร้างสรรค์งาน วิธีการทำงานและการร่วมมือกันระหว่างเพื่อน

2.2 แบบปกติ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มที่เด็กกับเด็กได้ใช้ความคิด ความสามารถของตนในการทำกิจกรรมเป็นหลัก โดยมีครูให้คำแนะนำเมื่อเด็กต้องการ ซึ่งกำหนดตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวางแผนกิจกรรม หมายถึง ครูกระตุ้นให้เด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรม 2 ใน 5 กิจกรรม รวมทั้งสิ่งที่ต้องการทำ วิธีการและการเลือกใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน

2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม หมายถึง การนำแนวคิด วิธีการ และสิ่งที่ได้ตกลงในขั้นวางแผนมาสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกัน

3. ขั้นสรุปทบทวน หมายถึง ครูกระตุ้นให้เด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างเด็กกับเด็กเกี่ยวกับความรู้สึกและความพึงพอใจที่มีต่อผลงาน ต่อเพื่อน รวมทั้งการแสดงการยอมรับ การชมเชยของเด็กที่มีต่อตนเองและมีต่อเพื่อน ในด้านการแสดงความคิดเห็น การสร้างสรรค์งาน วิธีการทำงานและการร่วมมือกันระหว่างเพื่อน

3. ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง หมายถึง การที่เด็กรู้สึกว่าเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่ใกล้ชิดในชีวิตประจำวันของเด็ก ซึ่งประเมินจากความรู้สึกที่ได้กระทำสิ่งที่ต้องการ ความพึงพอใจในความสามารถของเด็ก การยอมรับของครูและเพื่อน โดยวัดจากแบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยเรื่องดังนี้คือ 3.1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน ซึ่งแบ่งออกเป็นการแสดงออกทางวาจาและการเป็นตัวของตัวเอง 3.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็นความต้องการการแก้ปัญหาและการคิดเชิงสร้างสรรค์ และ 3.3 ความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของตน ซึ่งแบ่งออกเป็นความพึงพอใจในตนเองและความพึงพอใจที่ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 1.1 ความหมายของความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 1.2 ความสำคัญของความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 1.4 องค์ประกอบของความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 1.5 พัฒนาการของความรู้สึที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย
 - 1.6 การพัฒนาและส่งเสริมความรู้สึที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย
 - 1.6.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้สึที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัย
 - 1.6.2 บทบาทของครูในการพัฒนาความรู้สึที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย
 - 1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม
 - 2.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม
 - 2.2 ความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม
 - 2.3 ลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
 - 2.4 การเข้าร่วมกลุ่มของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 แนวการจัดกิจกรรมกลุ่ม
 - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 3.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 3.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 3.3 คุณค่าของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อการพัฒนาความรู้สึที่ดีต่อตนเอง
 - 3.4 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
 - 3.4.1 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 3.4.2 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

3.5 กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์กับการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

3.5.1 ลักษณะของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์กับการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

3.5.2 แนวการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการวางแผน การปฏิบัติและ

การทบทวน

3.5.3 บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และบทบาทของครู

1. เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง หรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Self - esteem) เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการมองเห็นคุณค่าและยอมรับตนเองตามเอกลักษณ์แต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง คิดว่าตัวเองมีค่า จะให้ความเคารพในเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้นและแผ่ขยายไปสู่ผู้อื่น สามารถมองเห็นความมีคุณค่าของผู้อื่น เคารพในสิทธิและเสรีภาพโดยไม่นำตัวเราไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่ามีค่า จะเกิดความรู้สึกสร้างสรรค์ในการคิดและกระทำ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้ว่าตนมีประโยชน์ต่อสังคม ความรู้สึกเหล่านี้จะนำบุคคลไปสู่ความต้องการพึ่งตนเองในการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เช่น การแสดงออกทางความสามารถด้านต่าง ๆ มีความคิดเป็นของตนเองไม่พึ่งพาผู้อื่น มีความคิดอิสระ รู้จักตัดสินใจรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเลือกและกระทำ อันเป็นการพัฒนาด้านจิตใจให้สูงขึ้น

1.1 ความหมายของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม และระดับผลสัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งมิใช่ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

มาสโลว์ (Maslow . 1970 : 81 - 97) กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ว่า บุคคลมีความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จและประเมินค่าความสำเร็จของตนเองไว้สูง ปรารถนาให้ผู้อื่นยอมรับนับถือในความสำเร็จของตนเองด้วย ถ้าความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองจนพอใจจะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวาง จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีปมด้อยหรือเสียหน้า และทำให้ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองลดลง

แบรนดิน (Branden. 1981 : 110 - 125) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นลักษณะของความเชื่อมั่นและความนับถือตนเองว่า ตนมีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่พอใจ

คูเปอร์สมิท (Coopersmith. 1981 : 5) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นการตัดสินความมีคุณค่าของตนเอง ซึ่งแสดงถึงทัศนคติที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และแสดงถึงขอบเขตของความเชื่อที่บุคคลมีต่อความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีค่าของตนเอง

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533 : 87) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง หมายถึง การมองเห็นคุณค่าของตนเอง หรือ Self - esteem การรู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความสามารถ ก็จะภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตน ซึ่งทำให้คนเรามีความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ของชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

ประเทิน มหาพันธ์ (2536 : 1) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นการนับถือตนเอง ซึ่งเสมือนแรงบันดาลใจที่ช่วยให้ความปรารถนาใด ๆ บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางตามที่พึงประสงค์

สรุปได้ว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง หมายถึง การยอมรับตนเองในด้านความสามารถของตน ความสำคัญ ความสำเร็จและความมีคุณค่าของตน มีความต้องการจะทำสิ่งที่พอใจให้สำเร็จ เมื่อความต้องการเหล่านั้นได้รับการตอบสนอง จะเกิดความเชื่อมั่นและรู้สึกพึงใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนี้ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลอย่างยิ่ง

1.2 ความสำคัญของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อการแสดงออกของคนที่ได้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเป็นแรงกระตุ้นให้กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วง กล่าวคือ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีความเกี่ยวข้องกับมโนภาพแห่งตน (Self - concept) ที่เป็นแนวความเชื่อเกี่ยวกับภาพพจน์ของตน แต่ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองว่าตนมีค่า มีความสำคัญ มีความหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กระทำสิ่งใดย่อมประสบความสำเร็จสูง มีความอดทนมานะพยายาม ปรารถนาที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความสนใจ และให้ความสำคัญของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนี้

นีล (Neal. 1981 : 598) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นความรู้สึกที่บุคคลต้องการได้รับการสนองตอบทางจิตใจ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจในตนเอง เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง มักจะมีปัญหาทางสุขภาพจิต

แมคมิลแลนและคนอื่น ๆ (McMillan and others. 1995 : 9 - 11) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นความรู้สึกภายในของบุคคล ที่ได้มาจากการประเมินคุณค่าและความสามารถของตน การที่บุคคลประเมินค่าของตนเองสูงเกินไป จะเป็นลักษณะของการหลงตนหรือเห็นแก่ตน ในขณะเดียวกัน บุคคลที่มีอคติต่อตนเองจะเกิดการปฏิเสธ ไม่นับถือตนเองและทำลายความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้น การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น จะต้องให้เด็กประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ โดยใช้ความสามารถตามที่ตนต้องการ และอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี

มาศสวรรค์ พัฒนพูนษ์ (2531 : 24) กล่าวว่า จากการศึกษาประวัติอาชญากร ผู้ติดยาเสพติด ผู้ที่ทำร้ายตนเอง ผู้ที่มีความล้มเหลวในชีวิตหรือผู้ที่มีปัญหาทางการปรับตัว มักจะมีทัศนคติต่อตนเองว่าเป็นคนไร้ค่า ไม่มีผู้ใดเห็นคุณค่าของตน อันเนื่องมาจากการไม่เห็นความสำคัญของตน

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2533 : 88 - 90) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความสำคัญต่อชีวิตของเรา ถ้าเราไม่มีความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีค่า มีความสามารถ และไม่เห็นความสำคัญของตน ก็ไม่สามารถที่จะทำการต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดีและไม่สามารถที่จะมองเห็นความสามารถ ความสำคัญของผู้อื่นเช่นกัน ซึ่งความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้อื่นนี้ เป็นผลมาจากความรู้สึกที่ดีต่อตนเองทั้งสิ้น

ประเทิน มหาจันทร์ (2536 : 1 - 2) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีผลต่อทุกช่วงชีวิตของเด็ก เด็กที่มีความนับถือตนเองต่ำหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเอง จัดว่ามีความพิการทางบุคลิกภาพเช่นเดียวกับเด็กที่พิการทางร่างกาย ซึ่งจะทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตทุกด้าน

อารี พันธุ์ณี (น.ป.ป. : 96 - 97) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในช่วงวัยเด็ก ให้เด็กเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของตน รู้ว่าตนเองมีความสำคัญ มีความมั่นใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นการวางรากฐานทางบุคลิกภาพที่มีผลต่อชีวิตเด็ก จึงเป็นสิ่งสำคัญในการด้านทานและหลีกเลี่ยงจากปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข สามารถกระทำการต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลได้ บุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ จะให้การยอมรับผู้อื่นเท่าเทียมกับตน ก่อให้เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง มีสุขภาพจิตดี ดังนั้น การวางรากฐานทางบุคลิกภาพให้เด็กได้ตระหนักถึงคุณค่าของตน จะช่วยสร้างความมั่นใจในการด้านทานและหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3 ลักษณะของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

บุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะมองเห็นความมีคุณค่าของตน มีความสามารถและมีความเชื่อมั่นในการแสดงออกด้านต่าง ๆ ได้ แต่สิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ก็คือ การได้รับข้อมูลย้อนกลับ หรือการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นในสังคมเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เขาแสดงออก ส่งผลให้บุคคลมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้ที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีลักษณะ ดังนี้

แมคเนล (McNeil. 1975 : 105) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มักจะประสบความสำเร็จทั้งด้านการเรียนและสังคม มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่หลีกเลี่ยงปัญหาและไม่หวั่นไหวกับคำวิพากษ์วิจารณ์

คูเปอร์ส密斯 (Coopersmith. 1981 : 132 - 134) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่ำ จะมีความอายสูงไม่กล้าปฏิเสธในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ รู้สึกตนเองด้อย กลัวการเข้าสังคม กลัวการตัดสินของคนอื่นที่มีต่อตนเอง มักนำความคิดของบุคคลอื่นมาใส่ใจ หรือคิดว่ากลุ่มเพื่อนไม่ยอมรับ ไม่ให้ความสนใจและเกิดความรู้สึกเสียใจบ่อย ๆ

มาสซาวร์ค พัฒนาบุพพษ์ (2531 : 24) กล่าวว่า เด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มักจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง ควบคู่กับการมองเห็นคุณค่าของตน เด็กจะแสดงความเชื่อมั่นแตกต่างกันในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองนี้ จะรวมถึงความเต็มใจที่จะเสี่ยง มีความสามารถที่จะแข่งกับตน ความกล้า และรักษาผลประโยชน์ของตน

ประเทิน มหาจันทร์ (2536 : 3 - 6) กล่าวถึง ลักษณะของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูงและต่ำ ดังนี้

ลักษณะของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูง

1. มีความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน
2. ทำงานได้อย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น
3. มีความรับผิดชอบและยอมรับผิดได้ง่าย
4. มีความอดทนต่อความคับข้องใจได้เป็นอย่างดี
5. ทำงานใหม่ ๆ ได้ด้วยความกระตือรือร้น
6. มีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นได้
7. สามารถแสดงความรู้สึกและอารมณ์ได้หลายลักษณะ

ลักษณะของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่ำ

1. พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล

2. คุณความสามารถของตน ประเมินความสามารถของตนต่ำกว่าความเป็นจริง
3. มีความรู้สึกว่าคุณค่าหรือความสำคัญของตน
4. เมื่อคนทำผิดมักตำหนิผู้อื่น
5. ถูกผู้อื่นชักจูงได้ง่าย
6. ชอบปกป้องตนเอง และรู้สึกไม่พอใจอะไรง่าย ๆ
7. มีความรู้สึกว่าไม่มีบาร์มี ไม่มีความสามารถ
8. ไม่ค่อยแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 18) ได้กล่าวถึง

พฤติกรรมและความสามารถของเด็กปฐมวัยที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นดังนี้

1. บอกความรู้สึกและความต้องการของตนเองได้
2. มีความเชื่อมั่นในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็น
3. ภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน
4. แสดงความชื่นชมในความสำเร็จของผู้อื่น
5. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
6. รับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น

ยังส์ (อนุบาลรักลูก ม.ป.ป. : 2 ; อ้างอิงมาจาก Youngs. n.d.) ได้กล่าวถึง ลักษณะพื้นฐาน 6 ประการของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนี้

1. มีความรู้สึกปลอดภัยไม่หวาดกลัวต่อการถูกทำร้าย เรียนรู้ที่จะเปิดกว้าง ยอมรับและเชื่อมั่นต่อผู้อื่น มีการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ น้ำเสียงหนักแน่น และประสานสายตาดูขณะสนทนา
- ✓ 2. ความรู้สึกมั่นคงทางอารมณ์ ไม่รู้สึกว่าคุณทอดทิ้ง หรือกระทำให้ด้อยค่าจากการถูกตำหนิด้วยคำรุนแรง เด็กจะเรียนรู้และสนใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเมตตาและเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ในขณะเดียวกัน เด็กจะรู้สึกมั่นคงในการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นได้ และสามารถบอกถึงสิ่งที่ตนต้องการได้
3. ความรู้สึกมีตัวตน โดยเด็กสามารถค้นหาตัวตนเขาเองจากกระจก และเชื่อว่าตนมีคุณค่าน่ายกย่องและยกย่องผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำ
4. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ โดยได้มาจากการเป็นที่ยอมรับและสามารถประสานความรู้สึกที่ดีเข้ากับผู้อื่นได้เช่น การรู้สึกชื่นชอบ ยอมรับนับถือ เรียนรู้การดำรงมิตรภาพ การช่วยเหลือแบ่งปันและรักษาความรู้สึกดี ๆ ร่วมกัน มีการเชื่อมั่นระหว่างกันและดำรงความเป็นตัวของตัวเอง
5. ความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ปราศจากจะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดี เรียนรู้ที่จะหยุดพิจารณาทบทวนต่อสิ่งที่ยาก และรู้ว่าควรจะเริ่มต้นหรือหยุดกระทำสิ่งใด มีพลัง มีจุดมุ่งหมายที่

จะสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวของตัวเอง

6. ความรู้สึกรับผิดชอบ ในด้านหน้าที่ มีความรู้สึกว่าตนมีความหมาย มีทิศทางหรือมีเป้าหมาย สามารถเผชิญหน้ากับอุปสรรคโดยการสร้างทางเลือกใหม่ได้ มีสุขภาพจิตดี ยึดง่าย สนุกสนานที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุตามเป้าหมาย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมองเห็นคุณค่าและความสามารถของตน สามารถแสดงความรู้สึกตามความต้องการและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้นจนประสบผลสำเร็จทั้งด้านการเรียนและทางสังคม มีความเป็นผู้นำ กล้าแสดงความคิดเห็น รวมทั้งมีความอิสระ รับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำโดยไม่หลีกเลี่ยงปัญหา และมีความมุ่งมั่นในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

1.4 องค์ประกอบของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของบุคคล เป็นส่วน of ความรู้สึกที่ประเมินค่าเกี่ยวกับภาพรวมของตน ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนี้

แซน (Siann. 1980 : 73) กล่าวว่า ตน (Self) ของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. มโนภาพแห่งตน (Self concept) หมายถึง ความคิดเกี่ยวกับตนเอง คิดว่าตนเองเป็นอย่างไร เป็นส่วน of ความคิดเกี่ยวกับภาพรวมของตนเอง

2. ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self - esteem) เป็นส่วน of ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง จากที่เราคิดว่าเราเป็นอย่างไร จากนั้นจะเป็นการประเมินคุณค่า เช่น ความรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่าหรือไม่ เป็นส่วน of ความมีคุณค่าในภาพรวมของตน

โลเวลล์ (Lovell. 1980 : 115 - 118) ได้แบ่ง องค์ประกอบของตนเป็น 3 ส่วน คือ

1. ภาพลักษณ์แห่งตน (Self image) เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมาในช่วงแรกของชีวิต ซึ่งได้ภาพลักษณ์จากบุคคลอื่น โดยเฉพาะพ่อแม่ บุคคลในครอบครัวและเพื่อน ๆ ตามลำดับ

2. ตนในอุดมคติ (Ideal self) เป็นภาพที่บุคคลต้องการจะเป็นตนในอุดมคติ มีจุดเริ่มจากการที่มีบุคคลอื่น ๆ เป็นแบบอย่างและจะสร้างแบบอย่างของตนขึ้นมา (Model self) ในเด็กเล็กจะมีแบบอย่างของตนเอง โดยเริ่มจากพ่อแม่หรือคนใกล้ชิด

3. ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self - esteem) เป็นความรู้สึกที่มีต่อตนเอง หรือตนในอุดมคติซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจคุณค่าในตนเอง และเกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับตนในอุดมคติ ถ้าใกล้เคียงมากจะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูง และถ้า

แตกต่างกันมากความรู้สึกที่ดีต่อตนเองจะต่ำ จะทำให้เป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูง รู้สึกไม่ปลอดภัย และสุขภาพจิตไม่ดี

เบิร์ค (Berk. 1989 : 442) ได้กล่าวถึง ขอบข่ายของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองว่า เป็นการประเมินคุณค่าและการยอมรับตนเองในส่วนที่แยกย่อยเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

การประเมินคุณค่าของตนโดยทั่ว ๆ ไป (General self - esteem) มีดังต่อไปนี้

1. การประเมินตนเองทางการเรียน (Academic self - esteem) ในด้าน

1.1 การอ่าน (Reading)

1.2 คณิตศาสตร์การคำนวณ (Math)

1.3 วิชาอื่นๆ (Other school subjects)

2. การประเมินตนเองทางสังคม (Social self - esteem) ในด้าน

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน (Relationship with peers)

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ (Relationship with parents)

3. การประเมินตนเองทางสรีระทางกาย (Physical self - esteem) ในด้าน

3.1 ความสามารถทางกาย (Physical ability)

3.2 รูปลักษณ์ หรือส่วนที่ปรากฏทางกาย (Physical appearance)

ยังส์ (อนุบาลรักลูก ม.ป.ป. : 1 ; อ้างอิงมาจาก Youngs. n.d.) ได้กล่าวถึง แนวความคิดของ แบรินเด็น (Branden) บิดาทางการรักษาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสมัยใหม่ (Self - esteem) ว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นการผสมผสานระหว่าง

1. Self - efficacy คือ ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการคิด การลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนต้องการ สิ่ง que เลือกและตัดสินใจ รู้และเข้าใจความต้องการของตนว่า สนใจและปรารถนาสิ่งใด มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ไว้วางใจตนเอง ประสบการณ์และการเรียนรู้ในเรื่องความเชื่อมั่นในความสามารถของตัวเอง จะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง สามารถกำหนดชีวิตตนเองได้ เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิต ไม่ตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์หรือคนรอบข้าง

2. Self - respect คือ ความรู้สึกมั่นคง การยอมรับนับถือตนเองว่ามีคุณค่า เป็นการยืนยันถึงความชอบธรรมในการมีชีวิตและสิทธิที่จะอยู่อย่างมีความสุข มีเสรีภาพในการคิด มีความต้องการความสนุกสนานและการร่วมมือกับคนอื่น

จะเห็นได้ว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของมโนภาพแห่งตน ซึ่งประกอบด้วยการประเมินตนเองทางด้านการเรียน ทางสังคมและสรีระทางกาย รวมทั้งมีความรู้สึกที่เชื่อมั่นในการนำศักยภาพของตนมาใช้ได้ตามความต้องการและความสามารถที่มีอยู่ จนเกิดการยอมรับตนเองว่ามีค่า ประารถนาที่จะดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนี้ นอกจากจะส่งผลต่อความสามารถในการดำรงชีวิตแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาตนและบุคลิกภาพได้

ดังนั้น การพัฒนาเด็กให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มองเห็นคุณค่าในตนเองนั้น จะต้องให้ความสำคัญในองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองได้อย่างมั่นคง และส่งผลให้มีการพัฒนาตนเองตามที่ปรารถนาได้เป็นอย่างดี

1.5 พัฒนาการของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม อารมณ์ จิตใจ และบุคลิกภาพที่ดี เนื่องจากเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก อารมณ์ การเห็นคุณค่าในตนเองและความสามารถในการปรับตัว ดังนั้น เด็กที่ได้กระทำกิจกรรมหรือได้รับประสบการณ์ที่มีผลทางด้านบวกหรือด้านลบ จะมีอิทธิพลต่อมโนภาพแห่งตนของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่ได้รับความรักความอบอุ่นตั้งแต่เด็ก จะมีความไว้วางใจตนและสิ่งแวดล้อม มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง แมคเนล (McNeil. 1975 : 106 - 110) กล่าวว่า พื้นฐานของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนั้น พัฒนามาจากความรักและการยอมรับในตัวเด็กของพ่อแม่ สิ่งนี้เป็นรากฐานหลักในการสร้างเสริม ความรู้สึกที่มั่นคงของการรักตนเองและคาดหวังให้ผู้อื่นรักตน ต่อมา ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็ก จะขยายความรักความเอาใจใส่ของพ่อแม่ออกมาสู่บุคคลอื่นในครอบครัวและขยายกว้างออกมาสู่เพื่อน ซึ่งช่วงนี้ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะขึ้นกับการได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยแรกสุดเด็กจะปฏิบัติตนให้พ่อแม่พอใจและต่อมาเป้าหมายจะค่อย ๆ ขยายมาอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานกลุ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เด็กจะมีความต้องการความภาคภูมิใจในตนเอง โดยวิธีการที่เด็กเรียนรู้ตนเอง ที่วัดได้จากสิ่งที่เพื่อนคิดต่อตัวเรา เด็กจะเริ่มพัฒนาสติปัญญา ทักษะทางสังคมและความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น ถ้าจุดดีเหล่านี้ได้รับการเสริมแรงจากกลุ่มเพื่อนที่นิยมชมชอบ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กก็จะพัฒนาขึ้น

กูร์เน (Gurney. 1988 : 17 - 24) กล่าวว่า พัฒนาการความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นส่วนที่ได้รับการพัฒนามาจากมโนภาพแห่งตนของเด็ก ซึ่งแบ่งขั้นตอนตามวัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะก่อนรู้ตัวนึกตนเอง (Existential or pre self awareness) 0 - 2 ปี เป็นขั้นพื้นฐานที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยในวัยเริ่มแรกเด็กจะให้ความสนใจ

มารดา ต่อมาเด็กจะสนใจตนเอง โดยมองภาพของตนเองจากกระจก ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กสามารถแยกแยะตนเอง และพูดในสิ่งที่เกี่ยวกับคนได้

ขั้นที่ 2 คนตามภายนอก (Exterior self) 2 - 13 ปี ในขั้นนี้เด็กรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลต่าง ๆ มีการประเมินความรู้สึกในทางบวกและลบ ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญมากต่อเด็ก เนื่องจากการที่เด็กได้รับข้อมูล ประสบการณ์ความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอำนาจต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองอย่างยิ่งในการช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนมีคุณค่ามากขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น ในขั้นนี้เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองในรูปทางกายภาพ เมื่ออายุ 8 ปี เด็กเริ่มแบ่งแยกจิตใจกับร่างกาย และยอมรับในส่วนที่เป็นกระบวนการภายใน

เบิร์ค (Berk. 1989 : 469 - 472) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นของความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะเริ่มมีในวัยก่อนเข้าเรียน โดยเด็กมองเห็นความแตกต่างของตนจากการรับรู้ในเรื่องของสติปัญญา ความพร้อมทางการเรียน การได้รับการยอมรับจากพ่อแม่และเพื่อน ๆ และลักษณะทางกาย ซึ่งพัฒนาการทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กแต่ละคน จะพัฒนาไปช้า ๆ ที่ละด้านในลักษณะของการจัดระบบ เช่น สวยหรือไม่สวย ต่อมาจะเป็นการนำมาบูรณาการผสมผสานและนำไปสู่การสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับตน จนสามารถประเมินคุณค่าของตนได้ ซึ่ง ฮาเตอร์ (Berk. 1989 : 469 - 472 ; citing Harter. 1983 : 275 - 385) เชื่อว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเริ่มเกิดขึ้นในเด็กวัยก่อนประถมศึกษา แต่ไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องจากเด็กไม่สามารถสร้างโครงสร้างการประเมินตนได้ด้วยการนำมาบูรณาการให้เป็นมโนภาพของตน เพียงแต่เด็กจะประเมินตนเองจากลักษณะนิสัยเฉพาะด้าน จากสิ่งที่ผู้อื่นให้การยอมรับ และการยอมรับจากตัวเด็กเองใน 2 รูปแบบ คือ เด็กรับรู้ความมีคุณค่าของตนจากการที่พ่อแม่ยอมรับในตัวเด็กและเด็กรู้ว่า ตนสามารถทำอะไรได้ดีหรือไม่ดี ซึ่งในวัย 4 - 7 ปีนี้ เด็กยังสับสนในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างความสามารถในการทำกิจกรรม กับความสามารถทางทักษะเกมกีฬาเฉพาะอย่าง และอีเชล (Berk. 1989 : 469 - 472 ; citing Eshel. 1981) เห็นว่า พัฒนาการความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กก่อนประถมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ ซึ่งอาจเกิดการหยุดชะงักได้เมื่อเข้าสู่วัยประถมต้น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้ประเมินคุณค่าของตนไว้สูงในระยะแรก ประกอบกับการประสบความล้มเหลวในการเรียนคณิตศาสตร์หรือได้รับการตำหนิจากผู้อื่น นอกจากนี้ เด็กในวัยประถมศึกษามักจะประเมินค่าของตน โดยการเปรียบเทียบกับเพื่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอก เรื่องของความสวย ความงาม ความฉลาดหรือความเป็นที่นิยมของเพื่อน ซึ่งเด็กที่เล็กกว่าไม่สามารถที่จะกระทำได้ จะเห็นได้ว่า พัฒนาการของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัย มีรากฐานมาจาก

ความรัก และได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ แล้วขยายวงกว้างออกสู่เพื่อนและครูในโรงเรียน เด็กปฐมวัยจะประเมินคุณค่าของตนจากสิ่งที่สามารถทำได้ดีหรือไม่ดี และการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาเด็ก จะต้องให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก ซึ่งเป็นการพัฒนาความไว้วางใจและมองเห็นคุณค่าของตน

1.6 การพัฒนาและส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นมโนทัศน์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้และยังมีความสัมพันธ์กับมโนภาพแห่งตนของบุคคล ในการช่วยเหลือให้เด็กได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาตนไปสู่การมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และสามารถมองเห็นคุณค่าของตนได้ จะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้ปะทะสัมพันธ์ และส่งผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ซึ่งอิริคสัน (Erikson) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับสิ่งแวดล้อมว่า มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพราะเป็นระยะที่เด็กปฐมวัยกำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ถ้าสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เกิดความพึงพอใจและมีความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดีและพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความไว้วางใจผู้อื่น (อารี รังสินันท์ . 2524 : 76) อิริคสัน ได้สร้างโมเดลการพัฒนามุขลิกภาพ โดยแบ่งตามวัยดังนี้

1. ขั้นความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ (Trust or mistrust) เกิดขึ้นตั้งแต่วัยทารก คุณภาพชีวิตที่เด็กได้รับในวัยทารกได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่ การสัมผัสที่อ่อนโยน และความสัมพันธ์ใกล้ชิดในขณะที่ให้อาหาร มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความรู้สึกไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในบุคคลและสภาพแวดล้อม ความรู้สึกนี้จะฝังแน่นและมีอิทธิพลต่อการพัฒนามุขลิกภาพขั้นต่อไป

2. ความสามารถในการทำอะไรด้วยตนเองหรือความไม่แน่ใจสงสัย (Autonomy or shame and doubt) เกิดขึ้นในปฐมวัยตอนต้น ระยะนี้เด็กชอบทดสอบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เด็กจะเรียนรู้ว่าสิ่งใดตนทำได้หรือไม่ได้ เด็กเริ่มรู้จักควบคุมตนเอง (Self - control) พร้อมกับพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self - esteem) มีความต้องการทำสิ่งต่าง ๆ โดยอิสระ เด็กที่ถูกควบคุมมากเกินไป จะทำให้ไม่แน่ใจในความสามารถของตน มีความอายที่จะคิดหรือทำสิ่งต่าง ๆ ความรู้สึกเหล่านี้ สืบเนื่องมาจากการเล็งดูของผู้ปกครองโดยเฉพาะแม่และพัฒนาการขั้นแรก

3. การริเริ่มหรือความละอายใจ (Initiative or guilt) เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัยตอนปลาย เด็กที่มีพื้นฐานที่ดีมาแต่ต้น ก็มีความไว้วางใจและทำอะไรด้วยตนเอง จะกล้าริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถทำอะไรหรือไปไหนตามความอยากรู้อยากเห็นของตน แสวงหาสิ่งใหม่อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นในรูปของการกระทำหรือความคิดฝัน ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ถูกห้ามปรามและควบคุม

กุมอย่างเข้มงวด จะไม่กล้าริเริ่มทำอะไรและรู้สึกอายใจ รู้สึกเหมือนตนเป็นฝ่ายผิดตลอดเวลา การห้ามปรามเด็กอยู่เสมอ จะบั่นทอนการริเริ่มของเด็กเป็นอันมาก

ซัลลิแวน (หฤทัย อติชาตพงศ์. 2525 : 113 - 114 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan. n.d.) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่จะสร้าง "ตน" สำหรับตนเองและการสร้าง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบิดา มารดาหรือผู้ปกครองที่ใกล้ชิดกับเด็กเมื่อแรกกำเนิด ซึ่ง ความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างเด็กกับมารดาหรือบุคคลใกล้ชิดมีความสำคัญในการเป็นผู้ช่วยเสริม สร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่เด็กอย่างมากมาย และถ้าเด็กคนไหน " ขาด " สิ่งที่จะช่วยเสริม สร้างความเชื่อมั่นในตนเองในวัยเด็กไปแล้ว จะไม่สามารถหาสิ่งใดมาทดแทนได้ในการพัฒนาขั้นต่อไป

ดังนั้น มโนภาพแห่งตนจึงเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของเด็ก ซึ่งเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมักจะมี มโนภาพของตนไปในทางบวก มีลักษณะนิสัยที่เชื่อมั่น เห็นคุณค่าของตนและปรับตัวดี การปลูกฝังให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองจึงควรเริ่มในเด็กปฐมวัย เพราะพัฒนาการขั้นเริ่มต้นที่ไม่ได้รับการพัฒนา ด้วยดี ก็ไม่อาจหาสิ่งใดมาสร้างเสริมทดแทนกันได้และจะส่งผลต่อพัฒนาการในขั้นต่อ ๆ ไป

1.6.1 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัย

การส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการในทุกด้านอย่างเหมาะสม ซึ่ง ทิศนา แชมมณีและคนอื่น ๆ (2536 : 253) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการและเหมาะสมกับระดับพื้นฐานความสามารถรายบุคคลของเด็ก จะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จและมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง (Self - esteem) อันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาในทุก ๆ ด้าน โดยให้เด็กรู้จักการพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความเชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของตน สอดคล้องกับ แมคมิลแลน และคนอื่น ๆ (McMillan and others. 1995 : 10) กล่าวว่า การที่เด็กได้พยายามทำกิจกรรมที่มีความหมายต่อตนเองอย่างทุ่มเทจนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ ผลของความสำเร็จที่เด็กได้มาจากการใช้ความสามารถ ความมานะพยายาม จะช่วยพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

กอร์ดอน และบราวน์ (Gordon and Browne . 1993 : 458 - 460) กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็ก เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตในอนาคต และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้มีขึ้นตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิต ด้วยการจัดประสบการณ์การสอนที่

มุ่งเน้นการส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โดยจะต้องให้เด็กเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

4 ประการ คือ

1. ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (A Sense of one's own identity)
2. ความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (A Sense of belonging or connectedness)
3. ความรู้สึกในความมีเอกลักษณ์ (A Sense of one's uniqueness)
4. ความรู้สึกเกี่ยวกับตนหรือการมีความสามารถของตน (A Sense of self or power)

สำหรับกิจกรรมที่จัดให้แก่เด็กควรมีลักษณะที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ประการนี้ คือ ✓

1. ฉันท (I) : เมื่อเด็กเข้าชั้นเรียน จะต้องให้เด็กรับรู้ ว่า ตัวเด็กมีความสำคัญ ที่แห่งนี้
เป็นสถานที่ของเด็ก ควรให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระและเปิดเผย
2. การริเริ่ม (Initiative) : ให้เด็กมีโอกาสได้เรียนรู้ด้วยตนเอง กล้าคิด กล้าแสดง
ออก และกล้าสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น
3. ความเป็นอิสระ (Independence) : ให้เด็กได้ดูแลตนเองในเรื่องการแต่งกาย การ
รับประทานอาหาร การใช้ห้องน้ำและการดูแลทรัพย์สินส่วนตัวของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็น
กิจวัตรประจำวัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตน แต่ต้องมีคนคอยให้ความช่วยเหลือ
และให้ความเป็นอิสระแก่เด็ก
4. ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) : ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อเด็ก ซึ่ง
เป็นการช่วยให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างไร การที่ครูคอยชี้แนะให้เด็ก จะเกิดความรู้
สำนึกที่ดีว่า จะต้องมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้น ให้เด็กได้มีโอกาสในการใช้ห้องเรียนและพื้นที่
ของตน ได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระและได้พูดคุยร่วมกันระหว่างเด็ก รวมทั้งผู้ใหญ่ด้วย

นีล (Neal. 1981 : 598 ; citing Purkey. 1970) ได้เสนอองค์ประกอบ 6 อย่างที่ส่งเสริมบรรยากาศในการพัฒนาภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง ซึ่งครอบคลุมถึงธรรมชาติของการพัฒนา
ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองไว้ดังนี้

1. มีบรรยากาศที่ท้าทายความสามารถเด็ก
2. มีความเป็นอิสระ
3. มีความเชื่อถือไว้วางใจกัน
4. มีความอบอุ่น

5. มีการควบคุม

6. สามารถสร้างผลสำเร็จได้

✓ ธรรมชาติ นิลวิเชียร (2535 : 159 - 165) กล่าวถึงประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็ก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองว่า ควรให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองทั้งในด้านจิตวิทยาและด้านร่างกาย ดังนี้ คือ

1. ทางด้านร่างกาย การเรียนรู้ตนเองทางร่างกายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเด็ก การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งของและความสามารถในการจัดกระทำกับวัสดุด้วยตนเองของเด็กในวัยนี้ มีผลกระทบท่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เนื่องจาก เด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ดังนั้น บทบาทของครูจึงควรปฏิบัติต่อเด็กทั้งสองเพศให้เสมอกัน

2. ทางด้านจิตวิทยา เด็กควรเรียนรู้เกี่ยวกับตนในเรื่องเจตคติและอารมณ์ เช่น การควบคุมตนเองและการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม โดยการตั้งคำถามให้เด็กวิเคราะห์ความรู้สึกหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกตัดสินใจ จะช่วยให้เด็กเข้าใจความเชื่อของตน นอกจากนี้ ชื่อของเด็กสามารถช่วยให้เด็กเรียนรู้การแยกตนเองออกจากผู้อื่นได้ ดังนั้น ครูจึงควรให้เด็กได้เรียนรู้ตนเองด้วยการติดภาพถ่ายของเด็กที่แผ่นป้ายและเขียนชื่อกำกับไว้ หรือจัดกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้ตระหนักถึงความรู้สึกของตนเช่น ใช้แผ่นป้ายลิสต์รูปภาพหรือใบหน้าทีแสดงอารมณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม หรือใช้กระจกให้เด็กเห็นความแตกต่างของสีหน้า นอกจากนี้ เกมที่ให้เด็กได้แสดงความรู้สึก เช่น ทายว่า ฉันรู้สึกอย่างไร จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ตนเองได้ดีขึ้น

สรุป การจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนั้น จะต้องตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับระดับความสามารถรายบุคคลของเด็ก กิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างริเริ่ม อิสระ เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเชื่อถือไว้วางใจกัน รวมทั้งให้เด็กได้เรียนรู้ตนเองในด้านร่างกาย อารมณ์ ความเป็นตัวของตัวเองและควมมีคุณค่าของตน เกี่ยวกับสิทธิที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ตามความพอใจอย่างเหมาะสม ในบรรยากาศที่อบอุ่นและท้าทายความสามารถของเด็ก ผลสำเร็จจากการทำกิจกรรม จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองและเห็นคุณค่าของตน อันจะนำไปสู่การพัฒนารากฐานของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น

1.6.2 บทบาทของครูในการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

โรเจอร์ส (Rogers) กล่าวว่า เจตคติที่ดีต่อกันระหว่างครูกับเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญในการสอน ซึ่งเป็นวิธีการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเองให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน ดังนั้น ครูจะต้องระมัดระวังในเรื่องของบุคลิกภาพและเทคนิควิธีการในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมี

ความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตน ซึ่ง ซาโรคอน (Sarokon. 1986 : 1 - 5) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพล ในการทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่า มีความสำคัญได้ เพราะครูเป็นผู้ที่ประเมินความสามารถของ เด็กในด้านต่าง ๆ ซึ่งทำให้เด็กเกิดทัศนคติต่อตนเองจากการประเมินนั้น ทั้งนี้เนื่องจาก บุคลิก ภาพ ลักษณะ ท่าทาง ความสนใจ ความรัก ความอบอุ่น ความเชื่อ หรือทัศนคติที่ครูแสดงต่อ นักเรียน จะทำให้เด็กมีความรู้สึกต่อครูแตกต่างกัน

มาสวรรณค์ พัฒนานุพงษ์ (2531 : 29 - 41) ได้เสนอแนวทางที่ผู้ใหญ่สามารถนำไป ปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
2. ปฏิบัติต่อเด็กโดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยเฉพาะตัวของเด็ก
3. เปิดโอกาสให้เด็กมีความรับผิดชอบและได้ตัดสินใจ
4. หมั่นให้คำชมเชยแทนการวิจารณ์
5. ไม่ตัดสินเด็กจากการกระทำ
6. ฝึกให้เด็กกล้าเสี่ยงและพึ่งตนเอง
7. มองหาข้อดีของเด็กและชมทุกครั้งที่ทำดี
8. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำสิ่งที่ต่างจากผู้อื่นและยอมให้เป็นบุคคลพิเศษ
9. กอดรัด สัมผัสและให้ความอบอุ่นแก่เด็ก
10. สนใจฟังคำพูดของเด็กเสมอ
11. ฝึกให้เด็กหลีกเลี่ยงการกล่าวร้ายตนเอง

กิติกร มีทรัพย์ (2532 : 71 - 73) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเด็กให้เป็นตัวของ ตัวเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ด้วยการแสดงความนับถือและมีมารยาทต่อเด็ก เช่น การกล่าว ขอบใจ ขอบภัยหรือขอโทษอย่างจริงใจ การแสดงความนับถือต่อเด็กนั้นกระทำได้ดังนี้

1. การหยิบยืมสิ่งใดของเด็ก จะต้องได้รับการอนุญาตจากเขาผู้ที่เป็นเจ้าของเสียก่อน
2. ระมัดระวังในการเรียกชื่อของเด็ก เพราะว่าเด็กเรียนรู้ที่จะเกลียดชังชื่อของตนจากการ ถูกเรียกด้วยอารมณ์โกรธ

ถูกเรียกด้วยอารมณ์โกรธ

3. ให้เด็กรู้ชัดเจนว่า กิริยาที่แสดงออกไม่ดีงามนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นคนไม่ดีไปด้วย
4. ให้เด็กเรียนรู้ว่าตนเป็นคนพิเศษด้วยการใช้ชื่อจริงของเด็กบ่อย ๆ หรือใช้ชื่อเล่นที่

เด็กชอบ อาจจะทำป้ายชื่อติดหน้าห้องให้เด็กเป็นการเฉพาะ

5. เมื่อเด็กทำดีควรให้การชมเชยยกย่อง
6. เล่าเรื่องราวที่มีชื่อของตัวเองเป็นชื่อเดียวกันกับเด็ก

อารี พันธัมณี (ม.ป.ป. : 97 - 100) ได้เสนอแนะวิธีปฏิบัติต่อเด็กในการส่งเสริม

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนี้

1. รับฟังสิ่งที่เด็กพูดด้วยความใส่ใจ
2. ใช้เวลาร่วมกันกับเด็กด้วยการทำงานร่วมกันตลอดจนการวางแผนร่วมกัน
3. สนใจและเอาใจใส่ดูแล ตอบสนองความต้องการของเด็ก
4. ยกย่อง ชมเชย ให้กำลังใจต่อเด็ก
5. ให้ความรัก ความอบอุ่นด้วยการสัมผัส หรือการแสดงการยิ้มแย้ม
6. ให้โอกาสเด็กเลือกตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง
7. เมื่อเด็กโตขึ้นควรให้ความเอาใจใส่ในเรื่องที่เกี่ยวกับสุขอนามัยทางกาย การคบเพื่อน
8. ให้โอกาสเด็กได้เป็นผู้นำ เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ
9. สนับสนุนเด็กให้ความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถ
10. สนับสนุนให้เด็กประสบความสำเร็จตามวัยและวุฒิภาวะ เช่น การอ่าน การกีฬา

เป็นต้น

11. ให้เด็กเรียนรู้กติกาและเข้าใจความหมายของความถูกต้องผิด การให้อภัย

ดังนั้น การที่ผู้ใหญ่หรือครูปฏิบัติต่อเด็กเพื่อให้เด็กรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจ จะต้องฝึกให้เด็กมีความคิดของตน เป็นตัวของตัวเองและฝึกตัดสินใจด้วยเหตุผล ซึ่งการที่ผู้ใหญ่ให้การยอมรับเอาใจใส่ต่อเด็ก ส่งเสริมให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้หลีกเลี่ยงปัญหาต่าง ๆ ได้และไม่ถูกชักจูงได้ง่าย

1.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

งานวิจัยในประเทศ

เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge . 1965 : 80 - 249) ได้อ้างถึงการศึกษาของสตอร์ทเธอร์ (Storther) แจ็ค (Jack) และ เพจ (Page) พบว่า การได้รับการยอมรับจากครอบครัว จะเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดเรื่องการนับถือตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีความสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

เปอร์กี (Purkey . 1970 : 25) กล่าวว่า มีนักวิจัยหลายคน เช่น Dillerstotland and Zander, Borislow และ Dyson ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องความสำเร็จและความล้มเหลว ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีผลกระทบต่อความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของแต่ละบุคคลหรือไม่ เพียงใด ผลการศึกษา สรุปความได้ตรงกันว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หรือนักเรียนที่ประสบ

ความล้มเหลวเกี่ยวกับความคาดหวังทางการเรียน จะมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีเวนเบอร์ก (Levenberg . 1976 : 7299 - A) พบว่า การประเมินตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีความสัมพันธ์กันทางบวก

ฮามาเช็ค (Hamachek. 1978 : 180) ได้อ้างถึงงานวิจัยของ D.Baumrinal ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณภาพของผู้ใหญ่นั้น มีความสัมพันธ์สูงกับการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในวัยเด็ก จากการศึกษาที่เด็กได้รับความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ การสนับสนุนให้กำลังใจ การให้เสรีภาพเด็กในการสำรวจ ค้นหา ความคาดหวังต่าง ๆ และรวมถึงการดูแลเรื่องระเบียบวินัยอย่างจริงจัง

แคนฟิลด์ (สยาม ปิยะนราธร. 2533 : 9 - 10 ; อ้างอิงมาจาก Canfield. 1990 ; citing Dusa. n.d.) กล่าวถึงการศึกษาของ ดุซา (Dusa) ซึ่งศึกษาการมองเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนและบทบาทของครูในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นักเรียนกลุ่มทดลองขาดเรียนน้อยลง ต้องการงานส่งครูมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากขึ้น และเปอร์เซ็นต์ของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาสูงขึ้น

งานวิจัยในประเทศ

สุนารี เชะโซคติวัฒน์ (2527 : 60 - 62) ได้ศึกษา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม มีความภาคภูมิใจในตนเองแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่ม จะมีคะแนนความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ

พิสิทธิ์ บุญมาก (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความภาคภูมิใจในตนเองและความวิตกกังวลในการเรียนของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูในรูปแบบที่ต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบประชาธิปไตยมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และแบบปล่อยปละละเลย

จากผลงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านบุคลิกภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การยอมรับตนเอง ประสบการณ์ทางความสำเร็จและความล้มเหลว รวมทั้งการให้ความเอาใจใส่จากผู้ใหญ่หรือครู จะส่งผลต่อความรู้สึกที่ดีต่อตนเองโดยเฉพาะปฏิสัมพันธ์ที่ครูมีต่อเด็กและการจัดกิจกรรมในลักษณะเป็นกลุ่ม จะช่วยพัฒนารากฐานของ

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กให้แข็งแกร่งได้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ✓

2.1 ความหมายของกลุ่มและกิจกรรมกลุ่ม

ความหมายของกลุ่ม

ได้มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ดังนี้

เคมปี (Kemp. 1964 : 24 - 29) กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพอใจ ให้การยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 4 - 5) ให้คำจำกัดความของกลุ่มว่า กลุ่มจะต้องเกิดจากบุคคลอย่างน้อยที่สุดสองคนมา มีปฏิสัมพันธ์กัน เกี่ยวข้องกัน มีปฏิริยาโต้ตอบกัน ทั้งความคิด กิริยา ท่าทาง การกระทำและคำพูด มีความสนใจร่วมกัน เพื่อสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และมีการกำหนดหน้าที่แบ่งความรับผิดชอบ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นแนวทางให้สมาชิกปฏิบัติ

พรหมพิศ วาณิชการ (2528 : 135) ได้สรุปว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีการกระทำร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ร่วมกันและเป็นการอยู่ร่วมกันในลักษณะที่มุ่งสนองความต้องการบางประการของแต่ละคน

สรุป กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาอยู่รวมกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อกำหนดกิจกรรมร่วมกันให้บรรลุเป้าประสงค์ เป็นการสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ก่อให้เกิดความพึงใจ มีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่มีคุณค่าและมีความสามารถ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

ออสเซน (Ohlsen . 1970 : - 7) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ 2 แบบ คือ

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้ดำเนินการเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิก ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ

การศึกษา อาชีพ สังคมและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านี้มาอภิปรายเพื่อประโยชน์สำหรับตน เช่น การปฐมนิเทศ การปัจฉินิเทศหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดในช่วง เป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มนี้ ครูจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนกลุ่มให้แก่สมาชิก

2. กิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิก คือนักเรียนได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นเอง เช่น การอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจ หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

คมเพชร นัตรสกุล (2521 : 14) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึง การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการของสมาชิกแต่ละคนและเกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยวิธีดังกล่าวนี้ ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคล

สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมาร่วมกันทำกิจกรรมหนึ่ง ซึ่งมีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมาชิกแต่ละคนตามที่ต้องการ จะก่อให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลขึ้น

2.2 ความสำคัญของการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

การทำกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้และตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มีความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ สามารถแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน ฝึกการตัดสินใจด้วยตนเอง และเข้าใจตนเอง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

โรเจอร์ส (Rogers. 1970 : 121 - 122) กล่าวว่า บุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จะให้การยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น เข้าใจตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นด้วย คือ มีการใช้อำนาจน้อยลงยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมและเกิดความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม โรเจอร์ส (Rogers) กล่าวถึงผลการวิจัยของ กิบป์ (Gibb) ว่า การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มจะช่วยส่งเสริมทางจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ให้การยอมรับและเชื่อในความสามารถของผู้อื่น โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมและมีความรู้สึกพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ยัง (Young. 1972 : 630 - 634) ได้กล่าวถึงการเรียนกลุ่ม มีประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกปลอดภัย ไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
2. ช่วยแก้ปัญหาลดข้อขัดแย้งให้นักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกตนว่ามีความสำคัญต่อกลุ่ม ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะถูกกระตุ้นให้มีการเพิ่มมากขึ้น
3. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเรื่องระเบียบวินัย
4. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนต่อกลุ่ม
5. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการอภิปราย การเสนอแนะ และการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้นักเรียนด้วย

พชณี วรกวิน (2522 : 149) กล่าวถึง การจัดกิจกรรมกลุ่มว่า ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน คือด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มนั้น เป็นการแสดงถึงการยอมรับจากกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ อบอุนใจ และรู้สึกตนมีคุณค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง การเข้าร่วมกลุ่มนั้น จะต้องมีสัมพันธภาพซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกัน ซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเองและสมาชิกอื่นในกลุ่ม พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน ทำให้มีมโนภาพแห่งตนดีขึ้นและมีผลทางด้านทัศนคติต่อผู้อื่น ยอมรับฟังเหตุผล ความคิดเห็น เคารพในสิทธิหน้าที่ของกันและกัน ให้ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อกัน จะเกิดความสามัคคีขึ้น

จะเห็นได้ว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยพัฒนาเสริมทัศนคติที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ในการยอมรับตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น มีการตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่นและเชื่อในความสามารถของผู้อื่น นอกจากนี้ การเข้าร่วมกลุ่มและได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จะก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยเป็นกันเอง กล้าคิด กล้าทำ ทำให้บุคคลเกิดความออบอุนใจ สร้างความเชื่อมั่นในตนเองและทำให้มีมโนภาพแห่งตนดี

2.3 ลักษณะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

นักการศึกษาได้ให้ความหมายและลักษณะการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

ซัลลิแวน (Sullivan) ได้อธิบายลักษณะของกิจกรรมกลุ่ม หรือการทำงานเป็นกลุ่มว่า หมายถึง การทำงานที่สมาชิกในกลุ่มมีการวางแผนร่วมกันกับผู้นำกลุ่ม และผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่ประสานงานและให้คำปรึกษาแก่กลุ่ม สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ บรรยากาศในกลุ่มมีความเป็นกันเอง เป็นมิตรและมีความเป็นประชาธิปไตย (สุภาวดี บุญญวงศ์. 2527 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Sullivan. 1958)

พกา บุญเรือง (2525 : 28) กล่าวว่า การทำงานกลุ่ม มีลักษณะที่เป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน มีการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของสมาชิก และมีผลต่อผลผลิตของกลุ่ม

จากความหมายและลักษณะการทำงานเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่า การทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง การทำงานที่สมาชิกในกลุ่มวางแผนร่วมกัน มีการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน รับผิดชอบร่วมกันและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างเต็มที่ในบรรยากาศที่เป็นมิตร เพื่อให้งานที่ทำร่วมกันสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายของกลุ่ม ✓

2.4 การเข้าร่วมกลุ่มของเด็กปฐมวัย

การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัยโดยธรรมชาติแล้ว จะมีแบบแผนที่แตกต่างกันตามวัยและพัฒนาการของเด็ก การเข้ากลุ่มของเด็กจะไม่มีขั้นตอนมากนัก บทบาทความเป็นผู้นำผู้ตามไม่ถาวร จะถูกสลับสับเปลี่ยนไปตลอดเวลา ช่วงเวลาในการเข้ากลุ่มเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เพราะเด็กวัยนี้มีช่วงความสนใจสั้น ประกอบด้วยเป็นระยะเริ่มแรกของการพัฒนาทางสังคมในด้านการร่วมกลุ่มกับเพื่อน การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมดังนี้

กิเซล และอีลค์ (Gesell and Ilg . 1979 : 354 - 355) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยดังต่อไปนี้

1. อายุ 4 ปี เด็กร่วมมือกันเล่นกับเพื่อนสนิท สนทนากับเพื่อน มีการเล่นแบบจินตนาการ มักจะมีพฤติกรรมที่กีดกันเพื่อน ได้เถียง ทะเลาะวิวาท สนใจเพื่อนในวัยเดียวกันมากกว่าผู้ใหญ่ มักดูแลเด็กที่มีอายุน้อย หรือขี้อายและมีเพื่อนสนิทเป็นเพศเดียวกัน
2. อายุ 5 ปี เล่นกับเด็กอื่นได้ดีในกลุ่มที่มีขนาดเล็ก ไม่ยืนกรานที่จะเล่นวิธีที่ตัวเองชอบ และไม่วิตกกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอื่น ชอบเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน หากไม่มีผู้ใหญ่ดูแล เด็กบางคนจะมีพฤติกรรมเกรงมาก ทำตัวเป็นนาย และร้องไห้รุนแรง แต่ก็พร้อมที่จะหยุดได้ง่าย เล่นกับเพื่อนนอกบ้านมากขึ้น และความสัมพันธ์กับเพื่อนนอกบ้านจะดีกว่าในบ้าน
3. อายุ 6 ปี เด็กสนใจที่จะคบเพื่อน และอยู่กับเพื่อนที่โรงเรียนหรือเพื่อนเล่นได้ไม่นาน หากไม่มีใครดูแลจะเล่นได้ไม่นาน อาจจะทะเลาะกัน เพราะต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน มีพฤติกรรมการเล่นเรื่องที่ไม่มีสาระมากขึ้น เด็กจะไม่ยอมแพ้ในการเล่นและพยายามโกงเพื่อที่จะให้ตัวเองชนะ เด็กมักคิดว่าเพื่อนเล่นโกงหรือทำไม่ถูก

แฮมมอน (เขาวพา เดชะคุปต์ . 2525 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Hammond. 1967 : 224) กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ 4 ประการ คือ

1. การเล่นคนเดียว (Solitary play) เด็กเริ่มรู้จักเล่นจนถึงอายุราว 2 ปี ในลักษณะที่เป็นการเล่นตามลำพังคนเดียว เพราะพัฒนาการทางภาษาของเด็กมีขีดจำกัดในการสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจ

2. การเล่นคู่ขนาน (Parallel play) จะเริ่มต้นเมื่ออายุ 2 ปี เป็นการเล่นในลักษณะที่เด็กเล่นตามลำพัง แต่มีผู้อื่นหรือเด็กอื่นเล่นอยู่ข้าง ๆ แต่ต่างคนต่างเล่น

3. การเล่นโดยมีผู้อื่นเป็นส่วนประกอบ (Complementary play) เมื่อเด็กอายุ 2 - 3 ปี จะเริ่มสนใจที่จะเล่นกับเด็กอื่น 2 - 3 คน แต่กิจกรรมและกลุ่มมักเปลี่ยนบ่อย เมื่อเด็กอายุ 4 ปี จะเริ่มเล่นเป็นกลุ่มที่มีเพศเดียวกัน 2 - 3 คน แต่เด็กยังไม่สามารถปรับตัวมีส่วนร่วมในกลุ่มได้ เด็กเริ่มเล่นของเล่นในทางสร้างสรรค์และการเล่นบทบาทสมมุติ

4. การเล่นเป็นกลุ่ม (Group play หรือ Cooperative play) เริ่มเมื่อเด็กอายุ 5 ปี โดยเด็กจะเริ่มเล่นร่วมกับผู้อื่นจำนวนประมาณ 2 - 5 คน เด็กเริ่มรู้จักบทบาทการร่วมกลุ่มมากขึ้น เช่น รู้จักขอร้อง บอกกล่าว

สำหรับเด็กวัย 6 ปี จะเริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ลักษณะการเล่นจะเล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพศเดียวกัน เริ่มรู้จักกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตน มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียว ในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่ง ถ้าการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินความสามารถของตน ก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้เป็นประโยชน์กับตน

มุนซิงเจอร์ (Munsinger) กล่าวว่า เด็กช่วงอายุ 3 - 6 ปี จะมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมและโครงสร้างทางสังคมในกลุ่มเพื่อน โดยที่ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเพิ่มจำนวนครั้งและซับซ้อนมากขึ้นตามอายุ เด็กจะเริ่มมีการเล่นแบบร่วมมือกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม เด็กอายุ 4 ปีขึ้นไปจะได้รับอิทธิพลจากพลังของกลุ่มเพื่อน โดยปรับตัวให้เป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่มและเข้ากลุ่มเพื่อนได้ เด็กจะเรียนรู้การแบ่งปัน การป้องกันตัวจากการก้าวร้าวของเพื่อน และเรียนรู้การประนีประนอม กลุ่มเพื่อนจะให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่เห็นว่าดี และลงโทษหรือปฏิเสธพฤติกรรมที่เห็นว่าไม่ดีตามมาตรฐานของกลุ่ม รวมทั้งให้รูปแบบของพฤติกรรมที่ยอมรับและไม่ยอมรับของกลุ่มแก่เด็ก (เพียงจิตร โรจน์สุภรัตน์. 2531 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Munsinger. 1975 : 19)

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 7 - 13) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุ 5 - 6 ปี ว่า เด็กอายุ 5 ปี มีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวมานาน ๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ชอบแข่งขันและการร่วมทีมกัน บางครั้งจะไม่พอใจเมื่อเห็นเด็กที่โตกว่าเล่นรุนแรง ส่วนเด็กอายุ 6 ปี เริ่มห่างจากผู้ใหญ่ ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องความชมเชย มักทะเลาะกับเพื่อน แต่ก็

ต้องการเพื่อนเล่น อาจรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ และหวงของเล่น

ดังนั้น การเข้ากลุ่มของเด็กปฐมวัยวัย 5 - 6 ปี จึงเป็นลักษณะการเล่นเป็นกลุ่มประมาณ 2 - 5 คน เริ่มมีการเล่นร่วมมือกัน มีการทะเลาะน้อยลงเพราะเข้าใจและยอมรับในความสำเร็จของผู้อื่น เรียนรู้การปรับตัวให้เป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่มและเข้ากลุ่มเพื่อนได้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการทางสังคมของเด็ก จะต้องเน้นการจัดกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มมากขึ้น

2.5 แนวการจัดกิจกรรมกลุ่ม

ขนาดของกลุ่ม

ในการจัดกิจกรรมกลุ่มควรคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในกลุ่ม ขนาดของกลุ่มและจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จภายในกลุ่ม

ชอร์ว (Shaw. 1971 : 48) ได้กล่าวถึง ขนาดของกลุ่มว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คนขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่

จำเนียร ช่วงโชติ และคนอื่น ๆ (2521 : 38) กล่าวว่า ในวงการศึกษานักจิตวิทยานิยมศึกษากลุ่มขนาดเล็กที่มีสมาชิก 5 - 9 คน เพราะการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกได้ง่ายกว่าศึกษาจากกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ ในกลุ่มขนาดเล็ก สมาชิกในกลุ่มจะมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเต็มที่

อาร์ เกษมรติ (2533 : 39) ได้สรุปขนาดของกลุ่มว่า เด็กในวัย 5 - 6 ปี สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและกลุ่มเพื่อน จำนวน 2 - 5 คน ในลักษณะที่ให้ความร่วมมือกัน ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้บทบาทของตนเอง มีความเชื่อมั่น สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น ในการจัดกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5 - 6 ปี กลุ่มควรมีสมาชิก 5 - 7 คน เพราะธรรมชาติของเด็กในด้านการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ทำให้เด็กไม่เข้าใจบทบาทของตนและผู้อื่น การแบ่งเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ทำให้ครูมีโอกาสดูแลการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในกลุ่มได้ง่ายและสมาชิกในกลุ่มมีโอกาแสดงความคิดเห็นของตนได้เต็มที่

สำหรับการจัดกลุ่มในชั้นเรียน จะต้องมียุทธวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้ได้กลุ่มที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และเป็นการประหยัดเวลา ซึ่ง สกวน สุทธิเลิศอรุณ (2529 : 193 - 194) ได้แนะวิธีการจัดกลุ่มดังนี้

1. จัดกลุ่มโดยใช้สัญลักษณ์ เช่น สัญลักษณ์แทนผัก ผลไม้ หรือรูปสัตว์ เป็นต้น ครูจะ

เตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ให้มีจำนวนเพียงพอสำหรับเด็กทุกคน ถ้าต้องการให้มี 4 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ครูต้องเตรียมกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ ดังนี้

ผัก : ผักชี ผักกาดขาว พริก มะเขือ พัก

ผลไม้ : แดงโม ส้มโอ กล้วย ส้ม น้อยหน่า

สัตว์ : แมว สุนัข กระต่าย ม้า ลิง

ดอกไม้ : ดอกกุหลาบ ดอกจําปี ดอกมะลิ ดอกบัว ดอกบานไม่รู้โรย

ครูนำกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ เหล่านี้คว่ำไว้บนโต๊ะ ให้เด็กมาหยิบเองหรือครูแจกให้ จากนั้นให้เด็กหยางกระดาษที่ติดสัญลักษณ์รูปต่าง ๆ แล้วเข้ากลุ่มตามประเภทของสัญลักษณ์

2. จัดกลุ่มโดยใช้ระบบของตัวเลข เช่น ถ้าต้องการจัดเป็น 2 กลุ่ม ก็ให้เด็กนับเรียง 1 , 2 ผู้ที่นับ 1 อยู่กลุ่มที่ 1 ผู้ที่นับ 2 อยู่กลุ่มที่ 2 ถ้าต้องการจัดเป็น 5 กลุ่ม ก็ให้เด็กนับ 1, 2, 3, 4, 5 ผู้ที่นับ 1 อยู่กลุ่มที่ 1 ผู้ที่นับ 2 อยู่กลุ่มที่ 2 ผู้ที่นับ 3 อยู่กลุ่มที่ 3 ผู้ที่นับ 4 อยู่กลุ่มที่ 4 ผู้ที่นับ 5 อยู่กลุ่มที่ 5 เป็นต้น

3. จัดกลุ่มตามสบาย ครูกำหนดจำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เช่น บอกเด็กว่า จับกลุ่ม ก็ให้เด็กจับกลุ่มให้ได้กลุ่มละ 3 คน กลุ่มใดจัดได้ก่อน ให้ยกมือขึ้นและจับมือกันไว้ เด็กจะมีโอกาสเลือกเพื่อนเพื่อเข้าร่วมกลุ่มตามความสนใจ และความพอใจของตนเอง

การจัดกลุ่มของเด็กปฐมวัย นอกจากต้องคำนึงถึงจำนวนเด็กแล้ว ยังต้องคำนึงถึงวิธีการในการจัดกลุ่มที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกสนุกสนาน เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในกิจกรรมต่อไป นอกจากนี้ การประเมินผลประสบการณ์กลุ่มเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งในการจัดกิจกรรมกลุ่ม ที่มีประโยชน์ต่อสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่ง โทรทเซอร์ (ซูซีย์ สมิทธิไกร. 2527 : 94 - 100 ; อ้างอิงมาจาก Trozer. 1977) ได้กล่าวถึงวิธีการในการประเมินผลกิจกรรมกลุ่ม จำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. การประเมินของสมาชิกกลุ่ม กระทำโดยการบรรยายความคิด ความรู้สึกที่มีต่อประสบการณ์กลุ่ม และการสำรวจความรู้สึกนึกคิดภายหลังการเข้ากลุ่ม

2. การประเมินของบุคคลที่แวดล้อมสมาชิก ได้แก่ ครู และเพื่อน ๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวสมาชิก โดยการพบปะสนทนาระหว่างสมาชิกและบุคคลที่ใกล้ชิดสมาชิก เพื่อขอรับทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวสมาชิกภายหลังการเข้ากลุ่ม

3. การบรรยายอย่างอิสระ เป็นการขอความร่วมมือจากบุคคลที่ใกล้ชิดกับสมาชิกกลุ่ม เพื่อช่วยเขียนข้อความ บรรยายสิ่งที่ตนสังเกตเห็นในตัวสมาชิกกลุ่มว่า มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

หรือไม่ ภายหลังการเข้ากลุ่ม

ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กปฐมวัยที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะต้องมีการจัดกลุ่มที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกสนุกสนาน กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมต่อไป และการประเมินผลประสบการณ์กลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิด ความรู้สึก ที่มีต่อประสบการณ์และสมาชิกภายในกลุ่มได้อย่างอิสระ เพื่อให้เด็กได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเจอร์ส (เพียงจิต โรจน์สุรรัตน์. 2531 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Rogers. 1970 : 12 - 122) กล่าวอ้างถึงผลการวิจัยของกิบส์ (Gibb) ที่พบว่า การทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม จะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางด้านจิตวิทยามาก จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางด้านความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ขอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าในตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึงพาซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

ควินน และฟูลด์ส (Quinan and Foulds. 1970 : 149) ได้ศึกษาผลของการฝึกความไวในการรับรู้ที่มีต่อความเข้าใจตนเองของผู้รับการฝึก โดยใช้การฝึกแบบกลุ่มทนทาน (Marathon Group) ซึ่งให้ทุกคนแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงบทบาทการสื่อสารด้วยคำพูด และการอภิปราย พบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจตนเองไปในทางที่ดีขึ้นในด้านการเห็นคุณค่าของตนเองตามความเป็นจริง ด้านความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้านความสามารถในการควบคุมความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง ✓

งานวิจัยในประเทศ

สุริน คล้ายรัมย์ (2528 : 63) ได้ใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาอัตมโนทัศน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทดลองกับนักเรียนจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเท่า ๆ กัน ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองอัตมโนทัศน์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนิรัตน์ ฤทธิ์งชัยเลิศ (2530 : จ) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้น ป.5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน ผลปรากฏว่า

1. หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มที่เรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มทดลอง มีความเชื่อมั่นสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำของกลุ่มควบคุม

จงใจ ชัยกิจ (2530 : 122) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษา โดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เพียงจิต โรจน์สุรรัตน์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัย ที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับกลุ่มที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ได้ เช่น การปรับตัวทางสังคม การสื่อสารระหว่างบุคคล การเข้าใจผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย จะต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยการกระทำ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม และครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน เรียนรู้บทบาทของตน ซึ่งจะช่วยให้เด็กมองเห็นคุณค่าของตน มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์

3.1 ความหมายของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสมตามวัย ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้

ปีเตอร์สัน (Peterson. 1958 : 101) กล่าวว่า เด็กทุกคนต้องการที่จะแสดงออกทาง ด้านความคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ศิลปะเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกและความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพและความเป็นอิสระของเด็กออกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ และจินตนาการของเด็กแต่ละคน

แทนสเลย์ (Tansley. 1960 : 167 - 172) กล่าวว่า งานสร้างสรรค์ในโรงเรียนเป็นรูปแบบที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์ ในการพัฒนาความเจริญงอกงามทุกด้าน เช่น พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สติปัญญา ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

กู๊ด (Good. 1973 : 38) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมที่มีความมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ และการมีทักษะเพื่อสร้างเป็นผลงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม. ป. ป. : 1) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้ทำอย่างเสรี ซึ่งจะช่วยพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยครูพึงระลึกเสมอว่า ศิลปะสำหรับเด็กมิได้เน้นให้เด็กทำได้สวยหรือเหมือนจริง แต่เพื่อให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านจากกิจกรรมนี้

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ซึ่งกิจกรรมมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี สามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้ ส่งเสริมการตัดสินใจและทักษะในการสร้างเป็นผลงานที่มีได้เน้นเพียงความสวยงาม จะช่วยให้เด็กมีความสุข มีความพอใจ เกิดความนับถือตนเองและผู้อื่นได้

3.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย ในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง เลิศ อานันท์ (2535 : 47) กล่าวว่า ศิลปะช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากการรับรู้โลกภายนอกผ่านการเสนอความรู้สึกนึกคิดและแสดงออกผ่านสื่อต่าง ๆ กิจกรรมศิลปะ มีลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจทดลองค้นคว้ากับวัสดุทุกชนิดอย่างอิสระ ผ่อนคลาย โดยไม่เพ่งเล็งถึงความถูกต้อง อีกทั้งมีความสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของเด็ก ๆ ที่ชอบเล่น เมื่อเด็กประสบความสำเร็จในงานที่ได้ลงมือทำด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง ส่งผลให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2524 : 93) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเด็กเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กแสวงหาความสำเร็จในการทำงาน โดยยึดถือความต้องการและการทำได้ของเด็กเป็นพื้นฐานของกิจกรรม การส่งเสริมให้เด็กรู้จักเลือกสรรและสร้างสรรค์งานด้วยวัสดุต่าง ๆ เป็นการเสนอความรู้สึกนึกคิดผ่านวัสดุเหล่านั้น ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับคนในขณะปฏิบัติงานและเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถสร้างงานได้สำเร็จ

ชัชวาลย์ ช่อไสว (ม.ป.ป : 3 - 5) กล่าวว่า วิชาศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถสร้างภาพได้ตรงความต้องการของตนได้มากเพียงใด จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และมีความสุข การช่วยให้เด็กมีโอกาสเข้าใจตนเองและเพื่อน ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนว่า ตนชอบอะไร เชื่ออย่างไรหรือคิดอย่างไร จะช่วยให้เด็กได้คิดว่า เพื่อน ๆ คงมีความต้องการเช่นเดียวกับตน สร้างความเข้าใจร่วมกันและนำมาใช้กับชีวิตจริงได้ (Art is a way of understanding and neighbour)

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538 : 37) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะควรเป็นกิจกรรมเดียวที่สามารถทำให้เด็กเล็ก ๆ มีประสบการณ์ในการทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กแสวงหาความสำเร็จในการทำงาน และเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็ก ๆ มีความสุข จิตใจเบิกบาน สนุกสนาน รู้สึกตนเองมีคุณค่า ชีวิตมีความหมาย ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองที่ได้ประสบผลสำเร็จในกิจกรรม รวมทั้งช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกที่ดีงามต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้

3.3 คุณค่าของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กในขอบเขตที่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านคือด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ ได้แสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นยอมรับตามที่ต้องการ ก็จะเป็นผลดีต่อการพัฒนาส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง วิรุณ ตั้งเจริญ (2524 : 100) ได้กล่าวถึง คุณค่าของศิลปะว่า นอกจากจะช่วยให้เด็กลดความคับข้องใจแล้ว ยังช่วยให้เกิดความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส มั่นคงและเกิดความมั่นใจในการแสดงออก ส่งผลให้เรียนรู้การทำงานและปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เป็นการช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านอารมณ์อย่างได้ผล และตระหนักถึงคุณค่าของตนที่มีต่อหมู่คณะ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและร่วมมือกับหมู่คณะ ส่งผลให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องในสังคม และมีบุคลิกภาพเป็นไปในทางดีงาม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 6 - 15) ได้สรุปถึงประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ดังนี้

1. เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีอิสรภาพในการทำงาน โดยครูวางวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เด็กสามารถหยิบได้ตามความพอใจ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดของตนกับเพื่อนได้

2. เกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่ทำงาน เด็ก ๆ ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกทางความคิด และความสามารถทางสร้างสรรค์ จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง

องค์ประกอบที่ช่วยให้เด็กเกิดความพอใจ สนุกสนานในขณะที่ทำกิจกรรม คือมีเวลาและสถานที่กว้างพอที่เขาจะทำได้เสร็จตามความพอใจ และทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสนุกสนาน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านและช่วยให้เด็กได้แสดงออกตามความพึงพอใจ มีความเป็นอิสระ ได้ทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำ ตระหนักถึงคุณค่าของตนที่มีต่อกลุ่ม มีความภาคภูมิใจต่อผลงานที่ทำสำเร็จได้ด้วยตนเองและเป็นที่ยอมรับจากเพื่อน ๆ เป็นการส่งเสริมให้มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองได้ดี

3.4 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้อธิบายว่า การทำงานศิลปะเป็นวิธีที่เด็กจะได้ระบายอารมณ์ ความกดดันและความต้องการของจิตใจได้อันนี้ โดยที่เด็กจะวาดภาพสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความรู้สึกและภาพภายในความคิดของเด็ก มากกว่าการพยายามแสดงความเป็นจริงของสิ่งภายนอกตัว และทฤษฎีพัฒนาการของ โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) กล่าวว่า เด็กวัย 4 - 7 ปี อยู่ในขั้นพัฒนาการทางศิลปะที่เรียกว่า ขั้นก่อนแบบแผน (The Preschematic stage) ในขั้นนี้ เด็กเริ่มตระหนักเรื่องรูปทรงที่เด็กวาด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและเริ่มต้นการสื่อสารด้วยภาพ โดยใช้สัญลักษณ์ที่พยายามแสดงออกมาเป็นรูปคน และจะไม่ลอกแบบสิ่งของตรงหน้าตน นอกจากนี้ เด็กยังให้ความสนใจในเรื่องของสี วัสดุ เนื้อหาสาระ รวมทั้งแรงจูงใจในการทำกิจกรรมศิลปะดังนี้ คือ (ھرรยา นิลวิเชยร. 2535 : 172 - 179 ; อ้างอิงมาจาก Lowenfeld and Brittain . 1982)

1. สี : เด็กในขั้นนี้ สนใจและตื่นเต้นกับความสัมพันธ์ระหว่างสีของกับการวาด โดยให้ความสำคัญกับรูปทรงมาก การใช้สีจะไม่ตรงตามความเป็นจริง แต่เด็กมีความตื่นเต้นในการทดลองเกี่ยวกับสี ประสบการณ์ที่จัดให้แก่เด็ก ควรให้เด็กได้ค้นพบด้วยตนเองและทดลองอย่างต่อเนื่อง

2. วัสดุ : เด็กวัยนี้รู้สึกสนุกกับการแสดงออกถึงสิ่งที่มีความหมายต่อเขา ประสบการณ์ศิลปะควรเปิดโอกาสให้เด็กประสบความสำเร็จในการใช้วัสดุ และให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างสรรค์งาน วัสดุที่เหมาะสมกับความสามารถตามวัยของเด็ก คือ

2.1 สีฝุ่นผสมอย่างข้นใช้กับแปรงทาสี โดยให้เด็กได้ระบายสีบนโต๊ะเดี๋ย ๑ บนพื้น ขาหยั่งหรือป้ายประกาศ ซึ่งเป็นวัสดุที่เหมาะสมกับเด็ก

2.2 สีเทียนคุณภาพดีและควรมีขนาดใหญ่ ไม่มีกระดาษหุ้มและปลายมน

2.3 ดินสอ ขอล็กสี ปากกาปลายสักหลาด กระดาษสี วัสดุสำหรับปะ เป็นวัสดุที่ช่วยการพัฒนาเด็กได้ ควรหลีกเลี่ยงวัสดุที่ต้องใช้อย่างมีเทคนิค เช่น การหยดสี การตกแต่งภาพ เพราะเด็กยังไม่พัฒนาความต้องการตกแต่ง แต่ยังคงค้นหาโน้ตสนเกี่ยวกับรูปทรงและช่องว่างอยู่

2.4 การปั้นดินเหนียวเป็นรูปต่าง ๆ เป็นวัสดุและกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้

2.5 การตัดกระดาษให้เป็นรูปที่ต้องการ เช่น ทำหมวกหรือรูปที่เกี่ยวกับวันสำคัญ ประเพณีต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เพราะเด็กจะรู้สึกขาดความมั่นใจในการแสดงออกของตน

3. เนื้อหาสาระ : หัวข้อที่นำมาให้เด็กวาด จะต้องมีความหมายสำหรับเด็กที่เกี่ยวกับ ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นเวลาที่หัวเข่าฉับเจ็บ ฉับกำลังแปรงฟัน ฯลฯ

4. การสร้างแรงจูงใจ : เด็กวัย 4 - 7 ปี กำลังอยู่ในช่วงที่สังเกตคุณสมบัติของสิ่งแวดล้อม การสร้างแรงจูงใจที่ดีที่สุดคือ กระตุ้นให้เด็กสังเกตส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย สุนทนา และตั้งคำถามให้เด็กระลึกถึงประสบการณ์เดิม หรือสังเกตคุณสมบัติของวัตถุ สิ่งของ เป็นต้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 13) กล่าวว่า เด็กอายุ 4 - 7 ขวบ มักจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะของความฉือร้นหรือการทำทายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่คำนึงถึงความจริงที่มองเห็นได้ การเขียนรูปทรงต่าง ๆ ของเด็กจะเขียนตามความรู้ ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ที่มีอยู่กับสิ่งนั้น เช่น เขียนภาพใบหน้าขนาดใหญ่กว่าตัว เพื่อแสดงความสำคัญ ของใบหน้าคนที่มีความรู้สึกของเด็ก หรือการเลือกใช้สี จะเลือกใช้ตามนัยความหมายเฉพาะบุคคลที่เห็นว่าสีเข้าชวนใจสำหรับเขา ซึ่งอยู่นอกเหนือความจริงตามธรรมชาติแวดล้อม

ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่เด็กปฐมวัยก็คือ การส่งเสริมให้มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยครูหรือผู้จัดกิจกรรมจะต้องศึกษาถึงพัฒนาการและธรรมชาติของเด็กในด้านการแสดงออกทางศิลปะ โดยกิจกรรมต้องเอื้อให้เด็กประสบความสำเร็จ และมีอิสรภาพในการทำงาน การใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุผลตรงตามความต้องการและความสามารถของเด็ก

3.4.1 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้คิดอย่างอิสระ คิดจินตนาการตามความต้องการ และความสามารถของเด็ก มุ่งให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งาน ผู้นำทางความคิดและจินตนาการอย่างกว้างขวาง ช่วยให้เด็กมีอิสรภาพและกระตือรือร้นต่อการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ โดยเราต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเด็ก กระตุ้นให้กำลังใจและสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกตามทักษะความสามารถของเด็กในวัยนี้พึงกระทำได้ เพื่อให้เด็กได้รับผลสำเร็จในการทำกิจกรรมตามความสามารถ จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ฮิลเดอร์แบรนด์ (Hilderbrand. 1975 : 228 - 229) กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมทางด้าน ศิลปะไว้ดังนี้ คือ

1. เน้นกระบวนการการทำงานของเด็กมากกว่าคำนึงถึงผลงานที่เด็กทำ
2. สนับสนุนการแสดงออกทางจิตความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงการให้เด็กลอกเลียนแบบหรือวาดภาพระบายสีจากภาพในสมุดภาพ เพราะทำให้เด็กไม่ได้ใช้ความคิดอิสระ
3. ชื่นชมในผลงานและความก้าวหน้าของเด็ก
4. วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้พร้อม

5. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่าย และสะดวกในการใช้

6. หลีกเลี่ยงคำถามที่ว่า " กำลังทำอะไรอยู่ " หรือ " เค้าว่าสิ่งที่เด็กทำคืออะไร "

7. ฝึกฝนและแนะนำให้เด็กได้ลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการแสดงออกและมี

ทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็กด้วย

8. ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่างของภาพ

สัญลักษณ์ สุวรรณศรี (2533 : 15 - 14) ได้กล่าวถึงแนวในการจัดกิจกรรม

ศิลปสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

1. จัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ทุกวัน โดยผู้สอนต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เด็กต้องการใช้ไว้ให้พร้อมตามโต๊ะล่วงหน้า

2. ก่อน让孩子เข้ากิจกรรม ควรใช้วิธีปล่อยเด็กเข้าทำกิจกรรมอย่างมีระบบ เพื่อให้เด็กเข้ากลุ่มได้ เช่น ให้เด็กที่รับประทานข้าวกับผักชนิดเดียวกันเข้ากลุ่มเดียวกัน

3. จัดโต๊ะกิจกรรมให้เป็นโต๊ะรวมที่เด็กสามารถล้อมวงกันทำงานและมีโอกาสใช้ของร่วมกัน

4. ครูจะต้องเดินดูเด็กเพื่อคอยให้กำลังใจเด็ก แต่มิใช่การไปชี้แนะว่าให้เด็กทำอะไร

5. แนะนำให้เด็กเก็บเศษวัสดุที่ตกหล่นทุกครั้ง

6. กรณีที่เด็กทำงานไม่ถูกต้อง ควรใช้คำถามที่ช่วยให้เด็กได้คิดหาคำตอบเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความภูมิใจ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

7. ไม่ควรมองผลงานของเด็กด้วยความขบขัน ต้องแสดงให้เห็นว่าผลงานนั้นมีค่าเสมอ

8. เมื่อใกล้หมดเวลา ต้องให้เด็กเก็บของเข้าที่เองทุกครั้ง

เลิศ อานันท์นะ (2535 : 56 - 57) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ดี จะต้องมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ไม่ยึดติดกับผลงานสำเร็จรูป มีโอกาสสำรวจ ทดลอง ค้นคว้า ด้วยวัสดุนานาชาติอย่างอิสระ ปราศจากการออกคำสั่ง ดังนั้น แนวการจัดกิจกรรมควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ สนุกสนาน

2. กำหนดกิจกรรมให้มีการแสดงออกอย่างเสรี ในลักษณะที่เลือกได้ตามความสนใจหรือยืดหยุ่นได้และง่าย

3. จัดแบ่งพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีบรรยากาศที่ยั่วเย้าและท้าทาย

4. ครูผู้สอนควรใช้คำพูดที่ยั่วเย้า และท้าทายแทนการออกคำสั่งให้เด็กทำตาม

5. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ โดยการสำรวจ ทดลอง และค้นคว้าด้วยตนเอง

6. ในบางกิจกรรมที่จำเป็นต้องแสดงการสาธิตให้เด็ก ๆ ดูเป็นแนวทาง ควรเสนอแนะให้พอเกิดความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติตามความคิดของตน

7. ก่อนลงมือปฏิบัติงานศิลปะ ควรแนะนำให้เด็กสวมเสื้อกันเปื้อน ซึ่งอาจเป็นเสื้อผ้าเก่า ๆ ของพ่อแม่ และซักให้สะอาดภายหลังที่ใช้แล้ว

พระพจน์ กุลพิศาล (2538 : 37 - 38) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กอายุ 5 - 6 ขวบ ควรมีลักษณะที่แยกออกมาเด่นชัด มีกระบวนการและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน กิจกรรมก่อให้เกิดการทำงานที่ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากนอกห้องเรียน หลีกเลียงกิจกรรมที่มีผลงานเหมือนกันทั้งห้อง มีอิสระในการทำงานตามความพอใจของเด็ก โดยไม่กำหนดพื้นที่อย่างเข้มงวดและให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง ครูจะต้องแสดงความรัก ความห่วงใยและพยายามใช้คำพูดที่กระตุ้นจินตนาการของเด็ก

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย มีลักษณะที่เน้นกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้วยตนเองอย่างเสรี ในกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจ มีความท้าทาย ยืดหยุ่นได้ มีบรรยากาศที่ยั่ว สนุกสนาน มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และมีกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เป็นต้น

3.4.2 ประเภทของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ควรมีลักษณะที่หลากหลาย ช่วยให้เด็กมีโอกาสทดลอง ค้นคว้าและสื่อสารความคิด ความรู้สึกของตนได้อย่างเหมาะสม สิ่งที่น่าสนใจในกิจกรรมควรมีหลายลักษณะแตกต่างกันไป มีความเข้าใจ ตรงตามความต้องการและไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินความสามารถของเด็ก

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 29 - 31) ได้กล่าวถึง เนื้อหาศิลปะชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไว้ ดังนี้

1. การปูพื้นฐานให้เด็กมองเห็นความสวยงามทางศิลปะ ได้แก่ ฝึกให้เด็กสังเกต และสัมผัสสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่มีรูปร่างเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ให้เด็กช่วยกันจัดแจกัน จัดมุมห้อง หรือนำสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปมาตกแต่งห้องเรียน เป็นต้น

2. การวาดภาพระบายสี ได้แก่ การวาดภาพโดยเสรี การป่ายสีด้วยพู่กัน การระบายสีเทียน ในวิธีต่าง ๆ หรือระบายสีตามรูปทรง เรื่องราวที่กำหนด และพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่แล้วกลับมาเขียนภาพ เป็นต้น

3. การทดลองเกี่ยวกับสี ได้แก่ การละเลงสี หยดสี ทาสี เป่าสี ผสมสี โรยสี และกลิ้งสี เป็นต้น

4. การพิมพ์ภาพได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยวัสดุ แม่พิมพ์ทรายยาง หรือส่วนต่างๆของช่วงแขน และการพิมพ์ภาพลายบน โดยใช้นิยสหรือดินสอสีเป็นต้น

5. การปั้นได้แก่ การปั้นด้วยแป้ง ดินเหนียว ดินน้ำมัน ให้เป็นรูปทรง ปั้นเป็นเรื่องราว ปั้นเป็นขนม ปั้นตามใจชอบ และการเล่นก่อทราย

6. การพับ ฉีก ตัด ปะ ได้แก่ การฉีกหรือตัดและปะเป็นเรื่องราวต่าง ๆ การพับ หรือ ม้วนกระดาษเป็นรูปทรงต่าง ๆ แล้วนำมาประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ และการพับผ้าเช็ดหน้า ใบตอง ใบมะพร้าว ตามใจชอบ เป็นต้น

7. การประดิษฐ์ ได้แก่ การประดิษฐ์ภาพเครื่องห้อยแขวน ประดิษฐ์ของเล่นของใช้ การร้อยวัสดุต่าง ๆ การเย็บหรือสาน เป็นต้น

8. การเขียนภาพผนัง โดยใช้กระดาษต่อกันเป็นแผ่นใหญ่และให้เด็กช่วยกันเขียนภาพ ตามความมุ่งหมาย

9. งานต่อประกอบ โดยตัดกระดาษ ฉีกกระดาษ พับกระดาษ หรือหาวัสดุต่าง ๆ มาต่อประกอบ

ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล (2533 : 7) กล่าวถึง กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ได้แก่ กิจกรรมวาดเส้น (Drawing) กิจกรรมระบายสี (Painting) กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print making) กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) และกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts)

พริะพงษ์ กุลพิศาล (2538 : 34 - 35) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมทางความรู้สึที่อาศัยวัสดุและกลวิธีต่าง ๆ มาสร้างเป็นผลงานออกมา กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กมีดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะสองมิติ มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพบนวัสดุที่แบน เช่น กระดาษ กระดาษ ซึ่งใช้วิธีการวาดเส้นระบายสี พิมพ์ กดหรือประทับโดยใช้มือ วัสดุ และสีต่าง ๆ ภาพที่ปรากฏออกมามีเฉพาะมิติของความกว้างยาว

2. กิจกรรมศิลปะสามมิติ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างภาพเป็นลอยตัวบน หรือไว้ในพื้นวัสดุต่าง ๆ เช่น การปั้นทราย ปั้นแป้ง ดินน้ำมัน โดยมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ทำได้รวดเร็ว ง่ายและปลอดภัย วัสดุที่ใช้ได้แก่ ก้อนกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ โดยใช้กาวติด เป็นต้น

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสานสองมิติ สามมิติ เป็นกิจกรรมที่นำเอาวัสดุและวิธีการ กิจกรรมศิลปะสองมิติและสามมิติรวมเข้าด้วยกัน เช่น ใช้สีโปสเตอร์ระบายบนรูปปั้น ดินเหนียว หรือแป้งปั้นที่แห้งแล้ว หรือการตกแต่งกล่องกระดาษด้วยการระบายสี หรือฉีกกระดาษ เป็นต้น

การทำกิจกรรมศิลปะทั้ง 3 ประเภทนี้ ควรทำร่วมกันเป็นกลุ่มประมาณ 3 - 5 คน ขึ้น

อยู่กับขนาดของผลงานที่ให้ได้ปฏิบัติ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กได้แก่ กิจกรรมการเล่นสี กิจกรรมวาดเส้นระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น งานกระดาษและประดิษณ์กรรม เป็นต้น โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมเป็นสำคัญ

3.5 กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์กับการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัย

การปฏิบัติงานศิลปะ เป็นวิชาการหนึ่งที่เน้นการทำงานเพื่อให้ได้ผลงาน ซึ่งมีผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเด็กโดยตรง และเอื้อต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง วิรุณ ตั้งเจริญ (2524 : 93) กล่าวว่า การที่เด็กได้ปฏิบัติจริงตามความคิดและถูกลงไป เป็นการสร้างความมั่นใจและสร้างความรู้สึกที่ประสบผลสำเร็จ ภาคภูมิใจ เป็นแรงผลักดันให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง อันเนื่องมาจากความภูมิใจที่เด็กได้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งสำเร็จถูกลงและสร้างแรงกระหายที่จะคิดและทำงานในครั้งต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช . 2524 : 93)

หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 188 ; อ้างอิงมาจาก Jenkins . 1980.) ได้เสนอแนวคิดที่สอดคล้องกับการปลูกฝังให้เด็กได้ตระหนักถึงความสำคัญของตนเอง มองเห็นคุณค่าของงาน โดยครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะต้องสอนให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองผ่านกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ คือ

1. เด็กแต่ละคนมีค่า และไม่เหมือนใคร
2. ไม่มีคนใดที่จะทำหรือพูดวิธีเดียวกันกับเด็ก
3. ไม่มีใครที่จะมีประสบการณ์ เช่นเดียวกับเด็กมี
4. มีบางสิ่งเกิดขึ้นภายในตัวเด็กที่คนอื่นต้องการได้ยิน
5. ศิลปะเป็นสิ่งที่ปลอดภัยและเป็นวิธีที่ช่วยให้เด็กแสดงออกถึงประสบการณ์การรับรู้

และความรู้สึกของตนเอง

6. ไม่มีสิ่งใดที่เด็กทำไม่ได้ ถ้าเขาต้องการทำ
7. ไม่มีวิธีที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวในการทำงานด้านศิลปะ

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ให้แก่เด็กนั้น จะต้องสนองความต้องการให้เด็กรับรู้ในความสำเเร็จของตนและมีโอกาสแสดงออกอย่างเสรี ได้คิดค้น ทดลองด้วยตนเอง และค้นพบตนเอง เป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกและความต้องการของตน มีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนความมั่นใจและภาคภูมิใจในผลสำเเร็จของตนตระหนักถึงคุณค่าในตนเองได้ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาคุณสมบัติที่พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.5.1 ลักษณะของกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์กับการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ที่ส่งผลให้มีการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองนั้น ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกัน และประสบผลสำเร็จตามความต้องการของเด็ก ซึ่ง วิรุณ ตั้งเจริญ (2524 : 96 - 97) กล่าวว่า การทำงานศิลปะร่วมกันเป็นกลุ่ม ย่อมต้องการการร่วมมือ การเอื้อเฟื้อ การยอมรับนับถือกันในความสามารถ การปรึกษาหารือกันถึงเป้าหมาย รูปแบบและเนื้อหาของงาน งานจึงจะสำเร็จ ซึ่งการที่เด็กได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุป พุดคุยและวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกัน เป็นการหล่อหลอมความคิดร่วมกัน รู้จักเคารพ นับถือกัน เสียสละให้กันและอยู่ร่วมกัน โดยไม่รบกวนหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งจะต้องได้รับการแนะนำเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากครู กิจกรรมที่มีลักษณะดังกล่าว เช่น กิจกรรมการเขียนภาพผนัง การปั้น การต่อโครงสร้าง การจัดนิทรรศการร่วมกัน กิจกรรมเขียนภาพและกิจกรรมประดิษฐ์คิดค้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการคิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาในการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการการทำงานให้สำเร็จได้ด้วยดี จะสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงออกให้แก่เด็ก

เลิศ อานันทนะ (2535 : 45 - 48) กล่าวว่า การให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นคณะตั้งแต่ 2 - 3 คนขึ้นไป จนถึงการทำงานกลุ่มใหญ่ 10 - 15 คน เป็นการกำหนดบทบาทให้เด็กเรียนรู้ทางสังคม เช่น การวางแผนหรือปรึกษาหารือ การรอคอย การร่วมมือร่วมใจ ประนีประนอมและแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีผลให้เด็ก ๆ รู้จักลดความต้องการของตนลงเมื่อต้องทำงานกับผู้อื่น ที่มี ความสนใจต่างกัน กิจกรรมที่อาศัยการทำงานเป็นคณะ ได้แก่ กิจกรรมเขียนภาพบนฝาผนัง การทำงานศิลปะที่แสดงเรื่องราวต่อเนื่องตามที่กำหนดให้ การปั้น ประติมากรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อผู้อื่น ฝึกการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์และทำงานด้วยความร่วมมือรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่า การทำงานร่วมกันทางศิลปะ จะช่วยให้เด็กเกิดการยอมรับนับถือในความสามารถของตนและผู้อื่น ลดความต้องการของตนลง มีความร่วมมือกันเพื่อสร้างงานของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วง และให้โอกาสแก่เด็กได้แสดงความสามารถตามความต้องการของตนอย่างอิสระและเท่าเทียมกันในลักษณะเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองได้ในระดับหนึ่ง ข้อสำคัญในการจัดกิจกรรม จะต้องให้เด็กได้ทำงานเป็นขั้นตอนหรือเน้นกระบวนการการทำงาน เด็กจะเห็นคุณค่าของงานและภูมิใจในความสามารถของตนยิ่งขึ้น

3.5.2 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการวางแผน การปฏิบัติและการทบทวน

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มด้วยกระบวนการวางแผน การปฏิบัติ และการทบทวน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง กระทำสิ่งต่างๆร่วมกัน และเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถของตนจนประสบผลสำเร็จ เด็กจะเกิดความรู้สึกรักในสิ่งที่ตนและเพื่อน ๆ ได้กระทำ ซึ่ง ชไวน์ฮาร์ท (Schweinhardt . 1987 : 58 - 95) ได้กล่าวถึงความหมายและแนวทางการจัดกิจกรรมในเชิงกระบวนการดังนี้

1. การวางแผน หมายถึง การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูกับเด็กและเด็กกับเด็กเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมหรือสิ่งที่ต้องการทำตามความสนใจ รวมทั้งวิธีการและการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะดำเนินกิจกรรมโดยครูจะมีส่วนช่วยในการวางแผน เพื่อจัดเตรียมกิจกรรมสนองความคิดของเด็ก และช่วยให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมด้วยความรู้สึที่ดีตามจุดประสงค์ที่วางไว้ การวางแผนกิจกรรมอาจแสดงได้ด้วยภาพหรือสัญลักษณ์ประจำตัวเด็ก

2. การปฏิบัติ หมายถึง การนำแนวคิดวิธีการและสิ่งที่ได้ตกลงในขั้นวางแผนไว้ มาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือให้คำแนะนำ ตลอดจนช่วยเหลือด้านความคิดในจังหวะที่เหมาะสม เด็กสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนโดยอิสระตามเวลาที่ครูกำหนดให้ รวมทั้งช่วยกันจัดเก็บของให้เข้าที่เรียบร้อย หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม

3. การทบทวน หมายถึง การสนทนาแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างครูกับเด็กและเด็กกับเด็กเกี่ยวกับผลงาน และทบทวนว่า สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ทำงานได้สำเร็จหรือไม่ ผลงานของเด็กมีความแตกต่างกันหรือไม่ และในแนวใด ครูควรสังเกตว่า เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่นได้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง จึงจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมากขึ้น

กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ และการทบทวน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ดังนี้คือ

การวางแผน เป็นช่วงที่เด็กมีโอกาสเลือกและตัดสินใจในการทำกิจกรรม เด็กมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การพึ่งพาตนเอง ต้องการตัดสินใจอย่างอิสระ ครูหรือผู้ใหญ่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการคิดตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการ และการทำให้เป็นจริงโดยการร่วมพิจารณาแผนของเด็กเพื่อให้เกิดภาพในใจ ซึ่งการประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ จะช่วยสร้างความเข้าใจและมีผลต่อเด็กในด้านความรู้สึก

การปฏิบัติ เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับผู้ใหญ่ โดยการ

ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้ ครูหรือผู้ใหญ่อาจเข้าไปช่วยเหลือในด้านการให้คำแนะนำ หรือชักถามถึงเหตุผลของการเปลี่ยนแผนงานที่วางไว้ ซึ่งไม่ควรมีการเปลี่ยนบ่อยนัก เพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เสมอ เป็นการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ

การทบทวน เป็นช่วงที่เด็กสรุปผลการทำงานว่า ได้ทำตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีการเปลี่ยนแปลงจากแผนอย่างไร กิจกรรมนั้นมีขั้นตอนอย่างไร มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร ผลเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่และควรจะวางแผนอย่างไรต่อไป ซึ่งการมีผลงานเป็นที่พอใจ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติและทบทวนเป็นขั้นตอน และสร้างผลสำเร็จด้วยตัวเด็กเอง รวมทั้งการให้เด็กได้ประเมินผลงานและจัดแสดงผลงานด้วยตนเอง จะส่งผลให้เด็กมีความเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึก ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในด้านการทำงานและนำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

3.5.3 บทบาทของครูกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้แก่เด็กนั้น ครูจะต้องจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการให้เด็กได้แสดงออกตามความรู้สึกและความต้องการของตนเอง เมื่อเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จลุล่วง จะช่วยเพิ่มพูนความมั่นใจและเกิดความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของตน ตระหนักถึงคุณค่าของตนได้ บทบาทของครูจึงมีความสำคัญในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาคุณสมบัติที่พึงประสงค์ซึ่ง วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2529 : 2) กล่าวว่า เด็กเล็กมักชอบการแสดงความสามารถ อวดผู้ใหญ่ มีความรู้สึกไวต่อการชื่นชม ถ้าผู้ใหญ่แสดงความชื่นชมในความสามารถหรือความสำเร็จ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกว่าได้ทำงานในบรรยากาศที่มีผู้เข้าใจถึงความสำคัญและความสามารถของตน

เลิศ อานันทนะ (2535 : 14) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ดังต่อไปนี้

บทบาทด้านการจัดกิจกรรม

1. สอนด้วยความรักและให้การยอมรับนับถือในความสามารถสูงสุดฝีมืออย่างเปิดเผย
2. หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์เชิงล้อเลียนหรือตำหนิโดยตรง ซึ่งทำให้เด็กเกิดความรู้สึกต่อตัวเองไปทางลบ ประสบความล้มเหลวในการแสดงออกและสูญเสียความมั่นใจในตนเอง

3. ไม่ควรรีบแก้ไขผลงานของเด็ก แต่ควรพุดจําให้เกิดความคิดด้วยตนเอง
 4. ส่งเสริมให้เด็กกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกและคิดตัดสินใจแก้ปัญหาเอง
 5. ใช้คำช่วยท้าทายให้แสดงออกแทนการออกคำสั่ง
 6. ไม่ควรเขียนรูปให้ดูเป็นตัวอย่าง เพียงแต่ให้กำลังใจอยู่ห่าง ๆ
 7. มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีโลกทัศน์ที่ดีต่อบุคคลและสภาพแวดล้อมรอบตัว
- บทบาทด้านการสร้างบรรยากาศ

จัดกิจกรรมภายในบรรยากาศของความรัก อ่อนน้อมและเป็นกันเองมีการยอมรับความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีระหว่างเพื่อน ๆ เป็นการสร้างความรู้สึกลดอคติ ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก ถ้าหากเด็กอยู่ในบรรยากาศที่หวาดกลัว การข่มขู่หรือคอยรับฟังคำสั่ง ขู่ห้ามและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะเกิดความรู้สึกเก็บกด ต่อต้านและไม่กล้าแสดงออก

✓ ھرรษา นิลวิเชียร (2535 : 186 - 189) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรม ศิลปสร้างสรรค์ ดังนี้

บทบาทด้านการจัดกิจกรรม

1. ให้การแนะแนว ให้ข้อเสนอแนะ ให้กำลังใจ ให้ข้อมูลย้อนกลับและการยอมรับ
2. เลือกและวางแผนการจัดประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมตามความสามารถของแต่ละคน

3. ส่งเสริม ยอมรับและให้กำลังใจในความพยายามของเด็ก โดยใช้คำพูด คำชมเชยที่ให้กำลังใจ และเสริมสร้างความรู้สึกว่าตัวเองมีค่า เช่น

- ครูชอบความคิดของเธอ หรือ เป็นความคิดที่ดี
- เธอทำได้ถ้าพยายามต่อไป หรือ เธอทำได้ดี
- เธอมีความพยายามดีมาก หรือ เธอตั้งใจทำงานนั้นจริง ๆ
- ครูชอบที่เธอทำงานจนสำเร็จ
- อะไรทำให้เธอมีความคิดที่พิเศษเช่นนั้น

4. หลีกเลี่ยงการถามถึงสิ่งที่เด็กวาดหรือผลิดว่าเป็นอะไร หรือภาพอะไร ซึ่งเป็นการทำลายความมั่นใจของเด็ก เพราะเด็กอาจจะทำในสิ่งที่สามารถพูดถึงหรือตั้งชื่อได้ ซึ่งการให้เด็กพูดถึงผลงานอาจทำให้เด็กละอาย เนื่องจากเด็กไม่สามารถพูดหรือบรรยายถึงผลงานของตนได้ แต่ครูควรถามว่า เด็กทำผลงานอย่างไรเป็นการเน้นกระบวนการ เด็กจะมีความพอใจในการทำงานมากกว่าตัวผลงาน

บทบาทในการสร้างบรรยากาศ

1. จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ การแสดงความสามารถและการแสดงออกตามความตั้งใจของเด็ก

2. จัดบรรยากาศที่มีความรู้สึกปลอดภัย โดยการยอมรับความมีค่าของเด็ก ปราศจากการประเมินผลจากภายนอก ซึ่งจะทำให้เกิดความวิตกกังวล ป้องกันตัว แต่ควรเป็นการประเมินตัวเอง มีความเข้าใจเด็ก โดยพยายามมองโลกในทัศนะของผู้อื่นและยอมรับทัศนะของเขา

3. จัดบรรยากาศที่มีความรู้สึกอิสระในการแสดงออกทางสัญลักษณ์ ความคิด และ ความรู้สึกตามที่เด็กต้องการจะทำ

4. จัดบรรยากาศที่สนองต่อความต้องการความสำเร็จของเด็ก โดยให้การยอมรับในสิ่งที่รู้และรู้สึกมากกว่าสิ่งที่เด็กเห็น หลีกเลี่ยงการกล่าวถึงข้อบกพร่องของเด็ก ควรให้เด็กได้รับการพัฒนา ด้านการเรียนรู้หรือการแสดงออกแทนการพัฒนาที่ผลงาน

บทบาทในการประเมินผลงาน

การประเมินผลงานเด็กกระทำได้ 2 วิธี ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ประเมินผลงานของเด็ก โดยการชมเชย (Praise) เพื่อแสดงการยอมรับนับถือสิ่งที่เด็กทำอย่างจริงใจ ป้องกันมิให้เด็กเกิดความสงสัยในความจริงใจของครู เป็นผลให้เด็กขาดความมั่นใจ คอยฟังคำชมเชยเสมอ ขณะเดียวกัน เด็กที่ไม่ได้รับคำชมอาจเสียกำลังใจ รู้สึกตนเองล้มเหลว ครูควรพูดสิ่งที่เด็กกระทำมิใช่ตัวของตัวเอง เนื่องจากเด็กจะคิดว่า ตนเป็นดังสิ่งที่ได้กระทำ อันเป็นการทำลายความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกตนเองไม่มีคุณค่าได้

2. การประเมินผลงานของตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมให้เด็กประเมินตัวเอง เพราะเด็กรู้ดีว่างานของตนสมบูรณ์หรือยัง โดยให้เด็กแสดงความคิด ความรู้สึกที่ไม่ใช่การบังคับ เช่น

- เด็ก ๆ วาดทุกสิ่งที่ตั้งใจจะแสดงตามหัวเรื่องหรือยัง

- เด็ก ๆ ได้ใช้สีเพื่อบ่งเน้นในสิ่งที่ต้องการหรือยัง

ข้อควรจำคือ การให้เด็กประเมินตัวเอง ควรทำขณะที่เด็กทำงานและไม่ควรให้เกรดผลงาน หรือประเมินจากภายนอก เช่น ให้ดาว หน้ายิ้ม เพราะจะทำให้เด็กไม่เกิดการพัฒนาดตนเอง

นอกจากนี้ การแสดงผลงานของเด็กเป็นการกระตุ้นให้เด็กดูผลงานของตน ซึ่งครูไม่ควรเลือกผลงานของเด็กมาแสดงเพียงคนเดียวหนึ่ง เพราะเป็นการแสดงให้เด็กเห็นว่า ครูชอบลักษณะของผลงานนั้น และเด็กจะสร้างผลงานตามที่ครูชอบเพื่อเป็นการเอาใจครู

(ھرรยา นิตวิเชียร. 2535 : 188 - 190 ; อ้างอิงมาจาก Jenkins . 1980)

เฟลมมิง (นิตยา สุวรรณศรี. ม.ป.ป. 73 - 75 ; อ้างอิงมาจาก Flemming. 1977 : 74 - 76) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัดแสดงผลงาน ดังนี้

1. ดัดแปลงกระดานดำ ฝาผนัง ทางเดินหรือทางขึ้นบันได เป็นที่แสดงผลงานศิลปะของเด็กโดยเปลี่ยนการแสดงผลย่อ ๆ จัดตกแต่งด้วยสี และรูปร่างต่าง ๆ ให้น่าสนใจ
2. การแสดงผลงานด้วย kiosk โดยใช้กล่องกระดาษหลาย ๆ กล่องนำมาวางซ้อนกัน แล้วผนึกติดกันด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ ผ้าหรือทาสีปิดรอยต่อไว้นำมาใช้ในการแสดงผลงานทางศิลปะของเด็กให้เห็นรอบด้าน โดยให้เด็กเลือกผลงานที่ดีที่สุดมาแสดง

พัฒนา ชัชพงศ์ (2530 : 26) กล่าวว่า การนำผลงานของเด็กขึ้นแสดงให้เด็กได้ทราบผลและชื่นชม เป็นการสร้างความมั่นใจให้เด็กได้ฝึกความกล้าที่จะแสดงออกทางความคิด และสร้างความภูมิใจในตนเองที่ได้ทำงานของตนจนประสบผลสำเร็จได้

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ธรรมชาติของเด็กชอบแสดงความสามารถของตัวเอง ถ้าครูให้เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรม การคิดและตัดสินใจ ในบรรยากาศที่ท้าทาย ปลดปล่อยและเป็นกันเอง รวมทั้งให้การยอมรับด้วยการพูดชมเชย เอาใจใส่ในการแสดงความสามารถหรือความพยายามของเด็ก จะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของตน โดยเน้นกระบวนการทำงานของเด็ก แทนที่จะเป็นผลงานที่สำเร็จ ฝึกให้เด็กประเมินตนเอง หลีกเลี่ยงการถามถึงชื่อหรือสิ่งที่เด็กทำ และให้เด็กได้จัดแสดงผลงาน จะช่วยให้เด็กมีความพอใจในการทำงานและรู้สึกพอใจในคุณค่าของตน

3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และบทบาทของครูในการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และบทบาทของครูมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่งได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

อมิดอน (Amidon. 1967 : 161 - 166) ได้ใช้แบบวิเคราะห์กิจกรรมร่วมทางวาจาของแฟลนเดอร์ส ศึกษาอิทธิพลของครูที่มีต่อเด็ก พบว่า การใช้อิทธิพลทางอ้อมในการเรียนการสอน ได้แก่ การยอมรับความรู้สึกของเด็ก การยกย่อง ชมเชย การนำความคิดเห็นของเด็กมาใช้ในการถามคำถาม จะช่วยให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง และประสบผลสำเร็จในการเรียนสูงกว่าการเรียนการสอนที่เป็นการใช้อิทธิพลทางตรง ได้แก่ การบรรยาย การออกคำสั่ง และการวิจารณ์

แยง (Yang. 1986 : A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกวางแผนและทบทวน ด้วยการศึกษาเด็กปฐมวัยที่มีความคล่องแคล่วในการคิดของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเด็กปฐมวัยที่ด้อยโอกาส

จำนวน 115 คน ซึ่งเข้าเรียนในโปรแกรมของโรงเรียนการศึกษาปฐมวัย ของ มหาวิทยาลัย เซาท์เทิร์น แคลิฟอร์เนีย (University of Southern California School for Early Childhood Education SECE) พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการฝึกทบทวนด้วยวาจา มีผลต่อความฉับไวในการคิดของเด็กปฐมวัยที่ด้อยโอกาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. กระบวนการวางแผนและการทบทวนด้วยวาจา ดูเหมือนจะเกิดประโยชน์ต่อเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง โดยเฉพาะในด้านการลดความผิดพลาดที่เกี่ยวกับการสนองตอบต่อกิจกรรม
3. ผลของความสัมพันธ์จากการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมความฉับไวในการคิดของเด็ก ซึ่งเข้าร่วมในการวางแผนและการฝึกทบทวนความสามารถในการคิดที่เป็นกระบวนการ ซึ่งเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน อาจจะมีค่าสำคัญมากกว่าความสามารถในการคิดที่เป็นกระบวนการตามลำดับขั้นในการส่งเสริมความฉับไวในการคิดของเด็ก ซึ่งเข้าร่วมในการวางแผนและการฝึกทบทวน

งานวิจัยในประเทศ

จงใจ ขจรศิลป์ (2532 : 82) ได้ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามแบบวิธีอย่างอิสระ ทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อารี เกษมรติ (2533 : 87) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม ผลปรากฏว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม มีความเชื่อมั่นสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอมเมื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

สุทธิพรรณ ชีรพงศ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา พฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า

1. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรม

ศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม พบว่า ก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันคือ หลังการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกัน กับก่อนทดลอง

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกัน คือกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม มีพฤติกรรมความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุไม่มีส่วนร่วม

วาสนา เจริญสอน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ผลการใช้กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน พบว่า เด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ และกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ปกติ มีความสามารถในการแก้ปัญหาแตกต่างกัน และเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหาไม่แตกต่างกันหลังการทดลอง

สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยระดับอายุ 5 - 6 ปี ที่ให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มใหญ่ และแบบกลุ่มย่อย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยให้เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มใหญ่และแบบกลุ่มย่อย มีความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง

จากการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และบทบาทของครู ในการจัดกิจกรรมส่งผลให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความร่วมมือ มีความมั่นใจในการแสดงออก มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์และช่วยให้มีความพยายามที่จะทำงานให้สำเร็จ ซึ่งเป็นข้อยืนยันว่า บทบาทและวิธีการจัดกิจกรรมของครู จะช่วยในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติว่า จะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในเด็กปฐมวัยแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กก่อน และหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก และ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน

บทที่ 8

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 93 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร โดยมีขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. จับฉลากห้องเรียนโดยการสุ่มอย่างง่าย 1 ห้องเรียน จากจำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน
 2. ทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของนักเรียนก่อนการทดลอง เพื่อแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยนำมาเปรียบเทียบความเท่ากันของคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
 3. จับฉลากนักเรียนในห้องเรียนอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
- ดังนี้

กลุ่มทดลอง ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก

กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แบบทดสอบความรู้สึที่ดีต่อตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม 2 แบบ ได้แก่
 - 2.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก
 - 2.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. แบบทดสอบความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและลักษณะพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยที่มีความรู้สึที่ดีต่อตนเองจากแนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 18 - 19) ซึ่งระบุเป้าหมายว่า เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีความรู้สึที่ดีต่อตนเอง จะแสดงพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือ การแสดงความรู้สึและความต้องการของตน ความเชื่อมั่นในตนเองและความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

1.2 ศึกษาและสังเกตพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยขณะทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยจัดเป็นหัวข้อย่อยที่สัมพันธ์กับการแสดงออกของเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ดังนี้

1. การแสดงความรู้สึและความต้องการของตน ได้แก่

1.1 การแสดงออกทางวาจา ในด้านอารมณ์ - จิตใจและสิทธิของตน

1.2 การเป็นตัวของตัวเอง ในการตัดสินใจเลือกกระทำและการพึ่งตนเองตามวัย

2. ความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่

2.1 ความต้องการการแก้ปัญหา ที่เกิดจากการกระทำของตนและการกระทำของผู้อื่นแต่เด็กอยู่ในเหตุการณ์

2.2 การคิดเชิงสร้างสรรค์ ที่มีลักษณะแปลกใหม่ไม่จำแบบใครและการบรรยายให้เกิดภาพที่ชัดเจน

3. ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน ได้แก่

3.1 ความพึงพอใจในตนเองจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนและการอาสาทำสิ่งต่าง ๆ โดยสมัครใจ

3.2 ความพึงพอใจที่ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น ทั้งที่บ้านและโรงเรียน

1.3 สร้างภาพ 36 ภาพและข้อความที่สัมพันธ์กับภาพจำนวน 36 ข้อ โดยครอบคลุมหัวข้อที่กำหนดไว้ในข้อ 1.2 และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (คูภาคผนวก ง) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.4 ผู้วิจัยชี้แจงลักษณะพฤติกรรมทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของนักเรียนในข้อ 1.2 ให้ครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลสามเสน สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร เข้าใจเพื่อคัดเลือกเด็กที่มีระดับความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูง ปานกลางและต่ำ จำนวน 30 คน

1.5 ผู้วิจัยให้นักเรียนในข้อ 1.4 ดูภาพและตอบคำถาม ในข้อ 1.3 ผู้วิจัยบันทึกคำตอบที่เป็นคำพูดหรือการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน โดยนำคำตอบของนักเรียนแต่ละคนไปให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์แล้วนำมากำหนดเป็นลักษณะคำตอบของเด็กที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูง ปานกลางและต่ำ และกำหนดเป็นเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 2 , 1 และ 0 ตามลำดับ

1.6 นำคำตอบของนักเรียนในข้อ 1.5 มาสร้างเป็นภาพตัวเลือกของข้อความคำถาม 3 ตัวเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อนำไปปรับปรุงก่อนจะนำไปทดลองใช้

1.7 นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของนักเรียน โดยใช้ค่าที่ (t - distribution) ซึ่งได้ค่าที่ ในฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน เท่ากับ .62 ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง เท่ากับ .58 และฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน เท่ากับ .56

1.8 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพ เพื่อใช้ในการทดลองจำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .81

2. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เล่มที่ 2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มของ อารี เกษมรติ สุทธิพรณ ธีรพงศ์ และสุทธภา โชติประดิษฐ์ ดำเนินการวางแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

2.2 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ทางการสอนพิจารณาและปรับปรุงให้เหมาะสมตามเกณฑ์ 2 ใน 3 ท่าน

2.3 นำมาปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

แบบแผนการทดลองและการดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2536 : 216) ดังตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
ER	T1	X1	T2
CR	T1	X2	T2

ความหมายของสัญลักษณ์

- E แทน กลุ่มทดลองที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่ำ
 C แทน กลุ่มควบคุมที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองต่ำ
 R แทน กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่ม
 X1 แทน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก
 X2 แทน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ
 T1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง
 T2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง

การดำเนินการทดลอง

ในการทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ก่อนการทดลอง นำแบบทดสอบวัดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำการทดสอบกับนักเรียน จำนวน 30 คน แล้วทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ
3. ดำเนินการทดลองที่ละกลุ่ม โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กกับกลุ่มทดลอง และใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 ครั้ง (ดังตาราง 2 และ 3)

ตาราง 2 แสดงเวลาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

วัน \ เวลา	09.00 - 09.30	09.30 - 10.00
จันทร์	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
อังคาร	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
พุธ	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม
พฤหัสบดี	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง
ศุกร์	กลุ่มทดลอง	กลุ่มควบคุม

หมายเหตุ สัปดาห์ที่ 2 จะสลับเวลาต่อจากสัปดาห์ที่ 1 จนถึงสัปดาห์ที่ 6

ตาราง 3 รายการกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์เป็นกลุ่มในสัปดาห์ที่ 1

สัปดาห์ที่ของ การทดลอง	วันที่ของ การทดลอง	รายการกิจกรรม
1	1	วาดภาพสีไม้ ขุดสืบนผิววัสดุต่าง ๆ สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี
	2	ขุดสืบนผิววัสดุต่าง ๆ สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี
	3	สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี
	4	พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี เป่าสี
	5	พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี เป่าสี วาดภาพสีเทียน

หมายเหตุ สัปดาห์ที่ 2 - 6 จัดกิจกรรมหมุนเวียนกัน วันละ 5 กิจกรรมและเปลี่ยนกิจกรรม
ใหม่ 1 กิจกรรม ในวันถัดไป เช่นเดียวกับสัปดาห์ที่ 1

4. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่ม
ควบคุมโดยใช้แบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง
5. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เสนอตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. หาค่าอำนาจจำแนกแบบทดสอบ โดยใช้ t - distribution (ล้วน สายยศ และ
อังคณา สายยศ. 2536 : 185)
2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรครอนบัค (Cronbach) ด้วยวิธีหา
สัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ - Coefficient)
3. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของ

กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

4. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

5. เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1.1 คะแนนเฉลี่ย (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2536 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียน

1.2 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 64)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยทดสอบค่า t - dependent (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2536 : 87)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

เมื่อ D เป็น ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
 N เป็น จำนวนคู่

3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t - test for independent samples (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 84)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) S_1^2 + (n_2 - 1) S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าคะแนนทดสอบนัยสำคัญ

$\bar{X}_1$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง

$\bar{X}_2$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม

S_1^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง

S_2^2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

n_1, n_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

4. หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โดยใช้สูตรของกรอนบัค
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2536 : 170 - 172)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left\{ \frac{1 - \sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

S_i^2 คือ คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S_t^2 คือ คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- N แทน นักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- X แทน คะแนนดิบที่ได้จากการทดลอง
- X^2 แทน คะแนนดิบแต่ละตัวยกกำลังสอง
- $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย
- $\bar{X}_1$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
- $\bar{X}_2$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
- S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- S_1^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
- S_2^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม
- D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
- t แทน อัตราส่วนค่าวิกฤติที่ได้จากตาราง t
- ** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษารู้สึกที่ผิดต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบบูรณาคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 4 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลอง ก่อนและหลัง
ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S	t
ก่อนการทดลอง	15	24.80	4.13	10.67 ^{**}
หลังการทดลอง	15	35.20	3.51	

$$^{**}t_{.01, 14} = 2.977$$

จากตาราง 4 พบว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก หลังการทดลองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กสามารถพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยได้

ตาราง 5 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังได้
ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S	t
ก่อนการทดลอง	15	24.60	4.19	11.06 ^{**}
หลังการทดลอง	15	31.07	3.43	

$$^{**}t_{.01, 14} = 2.977$$

จากตาราง 5 พบว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัด
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การจัด
กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติสามารถพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยได้

ตาราง 6 การเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบบูรณาคุณค่าในตัวเด็กและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
กลุ่มทดลอง	15	35.20	3.51	3.26 **
กลุ่มควบคุม	15	31.07	3.43	

$$^{**}t_{.01, 28} = 2.763$$

จากตาราง 6 พบว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบบูรณาคุณค่าในตัวเด็กและที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบบูรณาคุณค่าในตัวเด็กทำให้เด็กปฐมวัยมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ โดยเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สึกที่ดีต่อตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการทดลองเปรียบเทียบการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ สรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก และ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นเด็กนักเรียน ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 93 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นเด็กนักเรียน ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขตราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร กลุ่มนักเรียนมา 1 ห้องเรียน จากจำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน จากนั้นทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของนักเรียนก่อนการทดลองเพื่อแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน โดยนำมาเปรียบเทียบความเท่ากันของคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จับฉลากอีกครั้งเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและให้กลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

3.1 แบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งพฤติกรรมทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การแสดงความรู้สึก และความต้องการของตน ความเชื่อมั่นในตนเอง และความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน จำนวน 24 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81

3.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

3.2.1 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก

3.2.2 แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ

4. การดำเนินการทดลอง

4.1 สร้างความคุ้นเคยกับเด็กเป็นเวลา 1 สัปดาห์

4.2 ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4.3 ดำเนินการทดลองทีละกลุ่ม โดยใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กกับกลุ่มทดลอง และใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติกับกลุ่มควบคุม เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 30 ครั้ง

4.4 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดสอบหลังการทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการทดลอง

4.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 หากค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
- 5.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองภายในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม
- 5.3 เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก และการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

1. จากการเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก มีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูเป็นผู้ให้การเสริมแรงทางจิตใจ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับเด็กในกระบวนการกิจกรรม ซึ่งในขั้นเตรียมนั้นครูจะชี้แจงเกี่ยวกับกิจกรรมที่จะทำและขั้น

ตอนการทำกิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม ครูจะคอยกระตุ้นให้เด็กนำความคิด ความสามารถหรือ ความถนัดของตนมาสร้างผลงานให้สำเร็จ ซึ่งในการวางแผนกิจกรรม ครูจะเน้นให้เด็กเลือก กิจกรรมตามความสามารถของกลุ่ม และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเด็ก ซึ่งครูคอยสังเกตการทำ กิจกรรมของเด็กและประเมินความสามารถของเด็กที่มีอยู่ เพื่อนำมาเป็นจุดที่กระตุ้นให้เด็ก แสดงออก สามารถทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข โดยครูจะให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็ก ต้องการเท่านั้น หรือพูดให้กำลังใจและชมเชยในการแสดงออกของเด็กเกี่ยวกับวิธีการทำกิจกรรม ความมานะพยายามและการแสดงความคิดเห็นของเด็ก เมื่อเด็กสร้างผลงานได้สำเร็จ การสรุป ทบทวนจะช่วยให้เด็กได้ทบทวนความคิดในการทำงานตามแผนที่ได้วางไว้ รวมทั้งแสดงความ รู้สึกที่มีต่อผลงาน ต่อการทำงานของตนและเพื่อนภายในกลุ่ม และในขั้นตอนสุดท้าย การนำเสนอ ผลงานเป็นขั้นที่让孩子ได้พูดคุยเกี่ยวกับความสำเร็จของการทำงานและตั้งชื่อผลงาน รวมทั้งจัด แสดงผลงาน เพื่อให้เด็กได้ชื่นชมผลงานระหว่างกัน ในขณะที่เด็กชมผลงานของตนร่วมกับเพื่อน เด็กมีความกระตือรือร้นในการพูดคุยเกี่ยวกับผลงานของตนให้ผู้อื่นฟัง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็ก ได้รับความสำเร็จของตนจากการที่เพื่อนคนอื่น ๆ ได้ชื่นชมผลงานที่ทำสำเร็จ ซึ่งจากการ สังเกตในระยะแรกของการทดลอง เด็ก ๆ จะเกิดการขัดแย้งกันภายในกลุ่ม ไม่ค่อยมีวินัยในการ ทำงานและขาดความรับผิดชอบ เมื่อสัปดาห์ที่ 2 ผ่านไป เด็กเริ่มมีพฤติกรรมดีขึ้น คือ มีความ กระตือรือร้นในการทำงาน มีความร่วมมืออย่างเห็นได้ชัด และพูดคุยเกี่ยวกับผลงานที่ได้ทำร่วมกับ เพื่อนอย่างสนุกสนาน

แสดงให้เห็นว่า การที่ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการยอมรับในตัวเด็กของครูที่แสดง ออกต่อเด็กด้วยคำพูด สีสหน้า ท่าทาง การให้กำลังใจ ชมเชยและเอาใจใส่ต่อเด็กในขณะที่ทำกิจกรรม เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกตามความสามารถที่มีอยู่ รวมทั้งเด็กได้วางแผนงานตามความ ต้องการ นำความสามารถของแต่ละคนมาแสดงออกเพื่อสร้างเป็นผลงานจนสำเร็จเป็นที่พึงพอใจ ของตนและเพื่อน ๆ โดยที่เด็กแต่ละคนจะต้องให้ความร่วมมือต่อกลุ่มและยอมรับในจุดเด่นจุดด้อย ของเพื่อนได้ จะส่งผลให้เด็กตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ได้

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับ แมคเนล (McNeil. 1975 : 106 - 110) ที่ กล่าวว่า ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานกลุ่มเพื่อน เด็กจะมี ความต้องการความภาคภูมิใจในตนเอง โดยวิธีการที่เด็กเรียนรู้ตนเองวัดได้จากสิ่งที่เพื่อนคิดต่อ ตัวเรา ซึ่งจะพัฒนาทักษะทางสังคมและความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น ถ้าได้รับการเสริมแรงจากกลุ่ม เพื่อนที่นิยมชมชอบ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก็จะพัฒนาขึ้น และตามความคิดเห็นของแมคมิลแลน และคนอื่น ๆ (McMillan and others. 1995 : 9 - 11) กล่าวว่า เด็กที่ใช้ความสามารถและ

ความพยายามของตนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น จะช่วยพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองได้ ทั้งนี้ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กด้วยซึ่ง กูร์เน (Gurney. 1988 : 17 - 24) กล่าวว่า การที่เด็กได้รับข้อมูลหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอำนาจต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะช่วยให้เด็กรู้สึกว่าคุณค่ามากขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต สอดคล้องกับ ภรณ์ คุรรัตนะ (2532 : 105) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อเด็กในการแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปทั้งทางบวกและทางลบ การให้การยอมรับชมเชยเมื่อเด็กได้แสดงออกในทางที่ดี หรือได้แสดงความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ จะช่วยให้เด็กเข้าใจภาพพจน์ของตนดีขึ้น และส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้เพิ่มขึ้นได้

2. จากการเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมมีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 2 คือ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติมีการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นหลังการทดลอง ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มควบคุม ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและดูแลการทำกิจกรรมของเด็กให้เป็นไปตามกระบวนการของกิจกรรม การที่เด็กมีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้น อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในกลุ่มควบคุมนั้น เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ สนองต่อความต้องการของเด็กเป็นอย่างดี รวมทั้งการที่เด็กได้วางแผนการทำกิจกรรม ปฏิบัติและสรุปบทพวณนั้น เด็กมีโอกาสดังกล่าวเต็มที่ ได้ตัดสินใจและทำงานร่วมกับเพื่อน จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การยอมรับตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้เด็กมีความเชื่อมั่น กล้าตัดสินใจเลือก กล้าแสดงความสามารถและนำมาสร้างผลงานร่วมกับเพื่อนจนสำเร็จลุล่วงได้ การยอมรับซึ่งกันและกันของเด็กภายในกลุ่ม จะเป็นแรงผลักดันให้เด็กประเมินเกี่ยวกับความสามารถของตนว่าเป็นอย่างไร เมื่อเด็กประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม ก็จะเกิดความพึงพอใจต่อตนเอง ดังที่ ชไวท์ฮาร์ท. (สุทธภา โชติประดิษฐ์. 2537 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Schweinhart. 1987 : 58 - 95) กล่าวว่า การที่เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีการวางแผน ปฏิบัติ และสรุปบทพวณ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กฝึกการตัดสินใจ พึ่งตนเอง มีอิสระในการคิด การทำกิจกรรม และเกิดความภาคภูมิใจ เมื่อทำงานสำเร็จลุล่วงตามความคิดที่ได้วางแผนไว้ จะส่งผลให้เด็กเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึก ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้ สอดคล้องกับ จงใจ ขจรศิลป์ (2522 : 82) ที่ได้ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ ทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น และ สุทธภา โชติประดิษฐ์ (2537. : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบ

ว่า เด็กที่ได้รับเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระแบบกลุ่มใหญ่และแบบกลุ่มย่อย มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นหลังการทดลอง แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ และทำกิจกรรมเป็นกระบวนการ ส่งผลให้มีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นได้

3. จากการเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ มีการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 3 คือ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยในกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กเพิ่มขึ้นมากกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมือนกันแต่ครูมีบทบาทที่แตกต่างกัน ก็อาจส่งผลให้การพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่างกัน ได้ ซึ่งจากการทดลองครั้งนี้ บทบาทของครูในกลุ่มทดลอง จะให้ความเอาใจใส่ต่อเด็กในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและปฏิบัติต่อเด็กเหมือนสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม จะสร้างความอบอุ่นทางจิตใจให้แก่เด็ก โดยเป็นข้อมูลพื้นฐานให้เด็กได้นำไปสู่การพัฒนาทางจิตใจ เพราะครูเป็นผู้ที่สะท้อนภาพพจน์ของเด็กให้ได้รับรู้เกี่ยวกับตนเอง เข้าใจต่อความสามารถที่ตนมีอยู่ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเด็กเอง ดังที่ ซาโรคอน (เซาวนา อมรสังเจริญ, 2537 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Sarokon, 1986 : 1 - 5) กล่าวว่า ครูเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการทำให้เด็กรู้สึกว่ามีค่า เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ประเมินความสามารถของเด็ก การแสดงออกของครูทางบุคลิกภาพ ลักษณะท่าทาง ความรัก ความอบอุ่นและทัศนคติ จะทำให้เด็กมีความรู้สึกต่อครูแตกต่างกันได้

ในการศึกษาครั้งนี้บทบาทของครูในกลุ่มทดลองนั้น ครูจะให้การกระตุ้นให้เด็กตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างตนกับเพื่อน ๆ ภายในกลุ่ม โดยเน้นให้เด็กทำกิจกรรมด้วยการพิจารณาถึงความสามารถของคนที่ทำได้ รวมทั้งกระตุ้นให้เด็กให้การยอมรับสิ่งที่ตนมีแต่เพื่อนไม่มี สิ่งที่ตนทำไม่ได้แต่เพื่อนอาจจะทำได้ และครูจะให้การเสริมแรงต่อการแสดงออกทางความคิด ความสามารถ หรือความมานะพยายาม ครูที่แสดงให้เด็กรู้ว่ามีความเข้าใจในตัวเด็กมากเพียงใด ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก็จะพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น ดังที่ ทรยา นิลวิเชียร (2535 : 188) กล่าวว่า ครูสามารถปลูกฝังให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของตน มองเห็นค่าของงานได้โดยให้เด็กประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ได้ทำ สอดคล้องกับการศึกษาของ อมิดอน (Amidon, 1967 : 161 - 167) ซึ่งใช้แบบวิเคราะห์กิริยาร่วมทางวาจาของแฟลนเดอร์ส ศึกษาอิทธิพลของครูที่มีต่อเด็ก พบว่า การยอมรับทางความรู้สึก การยกย่องชมเชย การนำความคิดเห็นของเด็กมาใช้ในการถามคำถาม จะช่วยให้

เด็กกล้าแสดงออก เชื่อมมั่นในตนเอง และประสบความสำเร็จในการเรียนสูง นอกจากนี้ จากการ ศึกษาของ พิสิทธิ์ บุญมาก (2533 : บทคัดย่อ) พบว่า นักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบ ประชาธิปไตยมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูแบบอัตตาธิปไตย และสนธยา อ่อนน้อม (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการเสริมแรงจากครูใน กิจกรรมการเล่าเรื่อง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเสริมแรงจากครูในกิจกรรม การเล่าเรื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวัญตา แด่พงษ์โสธร (2538 : 62) ได้ศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทรายแบบครูมีปฏิสัมพันธ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครูไม่มีปฏิสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า การที่ครูเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมร่วมกับเด็ก จะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึก ที่ดีต่อตนเองได้ผลดีกว่าครูที่ไม่ได้ให้ความเอาใจใส่ต่อการทำกิจกรรมของเด็ก

สำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกตินั้น พบว่า มีการ พัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบ ครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก ทั้งนี้เพราะว่า เด็กในกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการเสริมพลังทางจิตใจจากครู ถึงแม้ว่ากิจกรรมที่จัดให้แก่เด็กสามารถช่วยพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก็ตาม แต่เด็กมี ข้อจำกัดคือ เด็กขาดโอกาสที่จะได้รับการยอมรับหรือการให้คำชมเชยจากครู ซึ่งอาจจะทำให้เด็ก มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองน้อยไปด้วย ดังนั้น เด็กในกลุ่มนี้จะมีโอกาสได้รับการกระตุ้นส่งเสริม ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองจากกิจกรรมเท่านั้น ส่งผลให้มีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองน้อย กว่าเด็กในกลุ่มทดลอง อย่างไรก็ตาม วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์ (2529 : 2) กล่าวว่า โดยธรรมชาติ ของเด็กเล็ก ชอบแสดงความสามารถต่อผู้ใหญ่ มีความไวต่อคำติชม ถ้าผู้ใหญ่ให้การชื่นชมความ สามารถและความสำเร็จของเด็ก ก็จะสร้างความภาคภูมิใจให้แก่เด็กเป็นอย่างดี

จากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครู เน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ มีการพัฒนาทางความรู้สึกที่ดีต่อตนเองทั้ง 2 กลุ่ม แต่เด็ก ปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็กมีการพัฒนาทางความ รู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ ดังนั้น ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยควรให้ความสนใจในการกระตุ้นให้เด็กมองเห็น คุณค่าของตน โดยส่งเสริมให้เด็กยอมรับความแตกต่างของตน ของผู้อื่น และนำความสามารถที่มี อยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อน ๆ ได้

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก ช่วยเพิ่มพูนความเชื่อมั่นให้แก่เด็กอย่างเห็นได้ชัด เด็กมีความกล้าพูด กล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ และเสนอความคิดเห็นได้อย่างมั่นใจ และมีความร่วมมือเป็นอย่างดีภายในกลุ่ม

2. เด็กในกลุ่มทดลองในระยะแรกของการทดลอง วินัยในการทำกิจกรรมยังมีน้อย เมื่อดำเนินการทดลองผ่านไป 2 สัปดาห์ เด็กมีความรับผิดชอบและมีวินัยในการทำงานมากขึ้น เด็กมีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมจนสำเร็จแล้วช่วยกันเก็บทำความสะอาดอุปกรณ์และสถานที่โดยสมัครใจ ซึ่งต่างจากกลุ่มควบคุม มีวินัยในการทำงานน้อยกว่ากลุ่มทดลอง

3. การดำเนินกิจกรรมด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สรุปทบทวน ในระยะแรก เด็กทั้ง 2 กลุ่ม จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่ให้ความร่วมมือ คือ ต่างมีความต้องการที่จะเลือกกิจกรรมตามที่ตนเองชอบ หลังจากดำเนินการทดลองระยะหนึ่ง เด็กทั้ง 2 กลุ่ม มีการแสดงความคิดเห็นตกลงกันโดยฟังมติเสียงส่วนใหญ่ก่อนจะเลือกกิจกรรม แต่ยังคงแสดงการแย้งซึ่งเพื่อที่จะเป็นผู้วางสัญลักษณ์ในช่องกิจกรรมที่กลุ่มได้เลือกไว้อยู่บ้าง

4. การทำกิจกรรมของเด็กในกลุ่มทดลอง มีความละเอียดประณีตมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในระยะสัปดาห์ที่ 3 - 4 และใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น บรรยายภาสภายในกลุ่มมีความสุข สนุก พูดคุยกระแซะซึ่งกันและกัน การทะเลาะขัดแย้งกันลดน้อยลง มีการทำงานร่วมมือกันอย่างทั่วถึงภายในกลุ่ม ส่วนกลุ่มควบคุม เด็กมีความพยายามทำตามแผน แต่ขาดกำลังใจจากครู

5. ในระยะหลังของการทดลอง เด็กทั้งสองกลุ่มสามารถตั้งชื่อผลงานและพูดเกี่ยวกับผลงานได้หลากหลายมากขึ้น ซึ่งทุกคนภายในกลุ่มจะให้ความร่วมมือสามัคคีกันในการทำงาน และเป็นผู้พูดผู้ฟังที่ดี โดยในกลุ่มทดลองจะเห็นได้ชัดกว่ากลุ่มควบคุม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองที่ครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมเคลื่อนไหว และกิจกรรมกลางแจ้ง
2. ควรมีการศึกษาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัย โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือให้การเสริมแรงเมื่อเด็กอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง
3. ควรมีการศึกษาวิจัยบทบาทของครูลักษณะใดที่ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยได้ดี

4. บทบาทของครูในการเน้นให้เด็กมองเห็นคุณค่าของตนเองนั้น ครูต้องช่างสังเกตและประเมินความสามารถของเด็กที่มีอยู่ เพื่อนำมากระตุ้นให้เด็กมองเห็นความสามารถของตนและแสดงออกได้จนเป็นผลสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิติกร มีทรัพย์. พ่อลูกผูกพัน. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง , 2532 .
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล . “การศึกษาตามแนวนีโอ - ฮิวแมนนิส,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สื่อเพื่อพัฒนาเด็กไทยวัยเรียนรู้ วันที่ 25 - 28 พฤษภาคม. หน้า 8 . มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2538 .
- _____ . สู่ชีวิตด้วยจิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์ , 2533 .
- ขวัญตา แต่พงษ์ไสรัง . การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยในกิจกรรมการเล่นน้ำ เล่นทราย แบบครุมีปฏิสัมพันธ์ และแบบครุไม่มีปฏิสัมพันธ์ . ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2538 . อัดสำเนา .
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน . คู่มือครู : การจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ สำหรับครูผู้สอนระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , ม. ป. ป.
- _____ . แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษา. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2536 .
- _____ . แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เล่ม 1. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2531 .
- _____ . แผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เล่ม 2. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2531 .
- คมเพชร จัตรศุกกุล . กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์ , 2521 .
- จงใจ ขจรศิลป์ . การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีต่อ ความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2532 . อัดสำเนา .
- จงใจ ชัยกิจ . การศึกษาริยเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอนุบาลที่เรียนวิชา ศิลปศึกษาโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแผนการจัดประสบการณ์ ปรินิพนธ์ กศ.ม . ชลบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน , 2530 . อัดสำเนา .
- จำเนียร ช่วงโชติและคนอื่น ๆ . จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2521 .

ชัชวาลย์ ช่อไสว . ศิลปะสำหรับครูประถม . กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , ม. ป. ป.

ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล . กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :

อักษรสัมพันธ์ , 2533 .

ชูชัย สมितिไกร . การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม . เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2527 .

_____ . คุณทำได้ . กรุงเทพฯ : กรูณา - จตุพร , ม. ป. ป.

✓ เชาวนา อมรสงเจริญ . ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง จังหวัดพัทลุง . ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2537 . อัดสำเนา .

ทศนา แยมมณีและคนอื่น ๆ . หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย . พิมพ์

ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2536 .

นิตยา สุวรรณศรี . การศึกษาก่อนวัยเรียน . กรุงเทพฯ : คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครู

อุดรดิตถ์ , ม. ป. ป .

บุษบง ดันติวงศ์ . “แนวทางในการสอนให้เด็กควบคุมตนเอง,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา

เรื่อง มิติใหม่กับการสอนระดับปฐมวัย 9 - 10 กันยายน . ม .ป .ท . , 2535 .

ประเทิน มหาจันทร์ . สอนเด็กให้มีความนับถือตนเอง . กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พรินติ้งเฮาส์ , 2536 .

ผกา บุญเรือง . กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน . ชลบุรี : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน , 2525 .

พรรณพิศ วาณิชการ . “การทำงานแบบกลุ่ม,” ใน สารานุกรมศึกษาศาสตร์ . หน้า 135 - 137 .

กรกฎาคม - กันยายน 2528 .

พัชนี วรกวิน . จิตวิทยาสังคม . นนทบุรี : สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด , 2522 .

พัฒนา ชัชพงศ์ . เอกสารชุดอบรม หน่วยที่ 2 ชุดฝึกอบรมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา .

2530 .

พิสิทธิ์ บุญมาก . การศึกษาคความภาคภูมิใจในตนเองและความวิตกกังวลในการเรียนของนักเรียน

ที่มีปฏิสัมพันธ์กับครูในรูปแบบที่ต่างกัน . ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม , 2533 . อัดสำเนา .

พีระพงษ์ กุลพิศาล . สมองลูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี , 2538 .

เพียงจิต โรจน์สุรัตน์ . การศึกษารเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรม

วาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล . ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร , 2531 . อัดสำเนา .

ภรณ์ คุรุรัตน์ . เด็กก่อนวัยเรียน . ปทุมธานี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
กรมประชาสงเคราะห์ , 2523 .

_____ . “ปฏิสัมพันธ์กับการสร้างความเชื่อมั่น,” เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการพัฒนา
อนุบาลศึกษา ระหว่างวันที่ 3 - 5 เมษายน 2532 . หน้า 3 - 4 . ม. ป. ป.

มาศสวรรค์ พัฒนานุพงษ์ . เลี้ยงลูกให้เป็นตัวของตัวเอง . กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์ , 2531 .

เยวพา เดชะคุปต์ . กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน . กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร , 2525 .

อนุบาลรักลูก . “ฝึกความนับถือตนเองในเด็ก,” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง
สื่อเพื่อพัฒนาเด็กไทยวัยเรียน 25 - 28 พฤษภาคม . หน้า 1 - 2 . มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร , 2538 .

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ . เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :
ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร , 2536 .

เลิศ อนันทนนะ . เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,
2535 .

วาสนา เจริญสอน . ผลการใช้กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์ประกอบคำถามเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มี
ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่มีระดับความเชื่อมั่นในตนเองต่างกัน
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร , 2537 .
อัดสำเนา .

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ . ศิลปะในโรงเรียนประถม . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์ , 2529 .

วิรุณ ตั้งเจริญ . “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 1 - 7 . หน้า 205 - 206 . นนทบุรี
: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2526 .

_____ . ศิลปะศึกษา . กรุงเทพฯ : วัฒนาธรรมา , 2526 .

_____ . “ศิลปะสำหรับเด็ก,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 3 :
หน่วยที่ 11 - 15 . หน้า 47 - 120 . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2524 .

วีระ บุญยะกาญจน์ . จิตวิทยาการศึกษา . มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ
มหาสารคาม , 2532 .

ศุภาวดี บุญญวงศ์ . ตัวร่ากิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน . สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา , 2527 .

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. ทฤษฎีและปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต , 2529.

สนธยา อ่อนน้อม. ผลของการเสริมแรงในกิจกรรมการเล่นเรื่องที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2538 . อัดสำเนา .

สยาม ปิยะนราธร . “การปรับปรุงการมองเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน ,” วารสารกองทุนสงเคราะห์ 3 (28) : 9 - 12 . กรกฎาคม 2533 .

สัญญลักษณ์ สุวรรณรัมย์. คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็ก : ชั้นอนุบาลปีที่ 1. ชลบุรี: โรงเรียนอนุบาลชลบุรี สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี , 2533 .

สุโขทัยธรรมาธิราช , มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 3. กรุงเทพฯ : วิคตอรีการพิมพ์ , 2524 .

สุทธภา โชติประดิษฐ์. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยซึ่งได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่เด็กริเริ่มกิจกรรมอย่างอิสระด้วยกระบวนการวางแผน การปฏิบัติและการทบทวน. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2537 . อัดสำเนา .

สุทธิพรรณ ชีรพงศ์. การศึกษากิจกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2534 . อัดสำเนา .

สุนารี เดชะโชควิวัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูวินัยในตนเองและความภาคภูมิใจในตนเอง. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2527. อัดสำเนา .

สุนีย์รัตน์ ฤทธิ์ธงชัยเลิศ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้น ป. 5 ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค. ม . กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530 . อัดสำเนา .

สุภาภรณ์ พรหมฝ่าย . สภาพการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับนักเรียนอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ ค. ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2535 . อัดสำเนา .

สุริน คล้ายรามัญ . การพัฒนาภาพแทนตนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค. ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528 . อัดสำเนา .

- หรรษา นิลวิเชียร . ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์ , 2535 .
- หฤทัย อติชาตพงศ์ . จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา , 2525 .
- อารี เกษมรติ . ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม. ปรินญานิพนธ์ กศ. ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2533 . อัดสำเนา .
- อารี พันธุ์มณี . รักลูก...ลูกรัก. กรุงเทพฯ : ราชดำริ , ม.ป.ป .
- อารี รังสินันท์ . กิจกรรมสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ข้าวฟ่าง , 2532 .
- _____ . การสังเกตและการฝึกงานพฤติกรรมเด็ก . - กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬินไทย , 2524 .
- Amidon . Edmund J . Interaction Analysis. Massachusetts : Addison - Wesley Publishing Company, 1967 .
- Berk , Lavra E . Child Development. Massachusetts : Allyn and Bacon , 1989 .
- Branden , N. The Psychology of Self - Esteem. 15 th ed . New York : Bantoom Books Inc . , 1981 .
- Brechenridge , Marian E . Child Development. Philadelphia : Soundress , 1965 .
- Canfield , Jack . "Improving Students' Self - Esteem , " Educational Leadership . September , 1990 .
- Coopersmith , S . SEI : Self - Esteem Inventories. California : Psychologist Press , Inc . , 1981 .
- _____ . The Antecedent of Self - Esteem. Palo Alto , California : Consulting Psychologist Press , Inc . , 1967 .
- Gesell , A and Ilg . Child Development. New York : Harper & Brothers Publishers , 1979 .
- Good , Carter V. Dictionary of Education. New York : McGraw - Hill , 1973 .
- Gordon , Ann and Kathryn W . Browne . Beginning and Beyond. 3 rd ed . New York : Delmar Publishers Inc . , 1993 .

- Gurney , Peter W. Self - Esteem in Children with Special Educational Need.
London : RoutDedge , 1988 .
- Hamachek , Don E . Encounters with the Self. 2 nd ed . New York : Holt ,
Rinehart and Winston , 1978 .
- Hilderbrand , Verma . Guiding Young Children. New York : Macmillan ,
Publishing , 1975 .
- Jenkins , P. Art for the Fun of It. New Jersey : Prentice - Hall , 1980 .
- Kemp , Gratton C . Perspective on the Group Process. Boston : Houghton
Mifflin , 1964 .
- Lovell , R . B . Adult Learning. New York : Redwood Born , 1980 .
- Lowenfeld , V and W.L. Brittain . Creative and Mental Growth. 7 th edit .
New York : Macmillan , 1982 .
- Maslow, A. M . Motivation and Personality. New York : Harper and Row
Publishers , 1970 .
- McMillan , James H ., Judy Singh and Leo G . Simonetta . "Self - Oriented Self
- Esteem Self - Destructs , " The Education Digest. 60 (7) : 9 - 11 ;
March , 1995 .
- McNeil , Elton B . The Psychology of Being Human. New York : A Department
of Publishers , Inc . , 1975 .
- Munsinger , H . Fundamental of Child Development. 2 nd ed . New York : Holt
Row Rinehart and Winston , 1975 .
- Neal , Robert B . "Preparing Health Educators to Teach Mental Health , " Journal
of School Health. 597 - 600 ; November 1981 .
- Ohlsen , Merle M . Group Counseling. 2 nd ed . New York : Holt Row Rinehart
and Winston , 1970 .
- Olds , Roberts S . "Enhancing Self - Esteem Through Mutual Self - Disclosure , "
Journal of School Health. 57 : 160 - 161 ; April , 1987 .

- Peterson , Helen Thomas . Kindergarten : The Key to Child Growth . New York : Exposition Press , 1958 .
- Purkey , W.W. Self Concept and School Achievement . New Jersey : Englewood Cliffs , Prentice Hall , 1970 .
- Quiana , James F and Melvin L . Foulds . “Marathon Group Facilitator of Person Growth ,” Journal of Counseling Psychology . 17 : 145 - 149 ; March , 1970 .
- Rogers , Carl R and Rosalind F. Diamon . Psychotherapy and Personality Change . Chicago : University of Chicago Press , 1970 .
- Sarokon , Stephen C. “Student’s Self - Esteem : A Goal Administrators Can Help to Achieve ,” NASSP Bulletin . 70 ; February , 1986 .
- Schweinhart , J.L . “Child-Initiated Activity : How Important is it in Early Childhood Education ? ,” High/Scope Resource . Spring / Summer , 1987 .
- Shaw , M .E . Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior . New York : McGraw - Hill , 1971 .
- Siann , Garda . Educational Psychology in A Changing World . London : George Allen and Unwin , 1980 .
- Tansley , A .E . The Education of Slow Learning . London : Baulledge , 1960 .
- Yang , O . S . “The Effect of Verbal Plan and Review Training on Preschoolers’ Reflectivity ,” Dissertation Abstracts International . 1986 .
- Young , C . “Train Learning ,” The Arithmetic Teacher . 19 : 630 - 634 ; December , 1972 .
- Youngs , Betties B. “How Can Self - Esteem Possibility be That Important ? ,” How to Develop Self - Esteem in Your Child : 6 Vital Ingredients . n.d.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

**แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบบูรณาคุณค่าในตัวเด็ก
แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ**

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ

กิจกรรม	กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการวาดเส้นและสี กิจกรรมการฉีกตัดปะ กิจกรรมการพิมพ์ภาพ กิจกรรมการประดิษฐ์ตกแต่ง
จุดประสงค์	1. เด็กแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก ตามความสามารถและความต้องการของตน แล้วนำมาสร้างเป็นผลงานร่วมกับเพื่อนได้ 2. เด็กสามารถสร้างชิ้นงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามขั้นตอนจนสำเร็จได้ 3. เด็กแสดงความรู้สึกในทางดีที่มีต่อผลงาน ต่อตนเองและต่อเพื่อนได้
เนื้อหา	การทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ได้แก่ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการวาดเส้นและสี กิจกรรมการฉีกตัดปะ กิจกรรมการพิมพ์ภาพและกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง โดยสร้างชิ้นงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติและสรุปทบทวน
การดำเนินกิจกรรม	<u>ขั้นเตรียม</u> 1. ครูชี้แจงกิจกรรมที่จะทำในวันนี้ 2. ครูแนะนำสื่อ วิธีการใช้สื่อต่าง ๆ และข้อตกลงเกี่ยวกับการทำงานตามขั้นตอนและข้อควรระวัง <u>ขั้นกิจกรรม</u> 3. ให้เด็กหยิบภาพสัญลักษณ์คนละ 1 ภาพ ใครที่มีภาพเหมือนกันจัดเป็นกลุ่มเดียวกันเพื่อทำงานร่วมกันตลอด 1 สัปดาห์ และจัดกลุ่มใหม่ในวันจันทร์ของทุกสัปดาห์ถัดไป

กลุ่มทดลอง (แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก)	กลุ่มควบคุม (แบบปกติ)
<u>ขั้นวางแผน</u> 1. ครูกับเด็กสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กมีต่างจากเพื่อนในเรื่องความรู้สึก ความสามารถ ความคิดและการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน (โดยเลือกใช้ประโยคที่เหมาะสมสถานการณ์ในขณะนั้น) เช่น - เด็ก ๆ ทุกคนจะต้องคิดและรู้สึกเหมือน	<u>ขั้นวางแผน</u> 1. ครูกระตุ้นให้เด็กกับเด็กพูดคุยกันเพื่อตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะทำ 2 กิจกรรม แล้วให้ตัวแทนกลุ่มนำภาพสัญลักษณ์ประจำกลุ่มติดในช่องกิจกรรมที่เลือก โดยเรียงระดับสีเข้มอ่อนตามลำดับที่จะทำก่อนหลัง เพื่อให้ทำงานตามที่ตกลงกัน

กลุ่มทดลอง (แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก)	กลุ่มควบคุม (แบบปกติ)
กับเพื่อนหรือไม่ อย่างไร - เด็ก ๆ ลองบอกสิ่งที่เด็ก ๆ ทำได้และชอบมากที่สุดให้เพื่อน ๆ ฟังซิ ฯลฯ 2. ครูกับเด็กสนทนาเพื่อตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะทำ 2 กิจกรรม โดยครูถามว่า “กลุ่มนี้จะทำกิจกรรมอะไรบ้าง” และ “หลังจากกิจกรรมนี้ จะทำกิจกรรมอะไรต่อไป” แล้วให้ตัวแทนกลุ่มนำภาพสัญลักษณ์ประจำกลุ่มติดในช่องกิจกรรมที่เลือกโดยเรียงระดับสีเข้มอ่อนตามลำดับที่จะทำก่อนหลัง เพื่อทำงานตามที่ตกลงกัน 3. ครูกับเด็กสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำ วิธีการ และสิ่งที่เลือกใช้ เช่น - เด็ก ๆ มีความสามารถคนละอย่าง เด็ก ๆ ลองช่วยกันคิดดูซิว่า จะทำอะไรดี ตามที่กลุ่มหนูต้องการสัก 2 กิจกรรม - เด็ก ๆ คิดว่าจะใช้อะไรบ้าง และทำอะไร 4. ครูแสดงการยอมรับ ชมเชยในการแสดงความคิดเห็นของเด็กด้วยคำพูดที่มีลักษณะดังนี้ - ครูชอบความคิดของหนู , เป็นความคิดที่ดี - น่าสนุกที่จะได้ทำสิ่งที่หนูพูด - หนูทำได้ ถ้าหนูต้องการและตั้งใจ - ไม่มีอะไรที่ทำไม่ได้ ถ้าหนูตั้งใจ - อะไรทำให้หนูมีความคิดที่พิเศษเช่นนี้	2. ครูกระตุ้นให้เด็กกับเด็กพูดคุยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่จะทำ วิธีการ และสิ่งที่เลือกใช้ เช่น - เด็ก ๆ ลองคุยกับเพื่อน ๆ ซิว่า จะทำอะไรดี และใช้อะไรบ้าง 3. ครูรับฟังความคิดเห็นของเด็ก เช่น - พักหน้า - การตอบรับว่า “ค่ะ”

กลุ่มทดลอง (แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก)	กลุ่มควบคุม (แบบปกติ)
ขั้นปฏิบัติ 1. ครูกับเด็กแต่ละกลุ่มนำแนวคิด วิธีการและสิ่งที่ได้ตกลงกันมาสร้างผลงานร่วมกัน 2 ชิ้น 2. ครูสังเกตและประเมินการแสดงออกของเด็กขณะทำกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เด็กนำความสามารถที่ตนเองมีมาสร้างผลงานร่วมกับเพื่อน เช่น - หนูระบายสีภาพได้สวยเรียบร้อยดี - เพื่อน ๆ คนไหนอยากให้ช่วยอย่างไรบ้าง - หนูช่วยอะไรเพื่อนได้บ้าง ไหนลองทำดูก่อน ต่อไปจะง่ายขึ้น - หนูคนนี้ระบายสีเก่ง หนูคนนั้นวาดรูปได้สวย ถ้ามาช่วยกันทำงานชิ้นนี้ ผลงานที่ได้จะต้องถูกใจเพื่อนในกลุ่มแน่นอน ลองช่วยกันทำดูซิคะ 3. ครูให้กำลังใจ เอาใจใส่ ให้ความร่วมมือเมื่อเด็กต้องการและเคารพในสิทธิของเด็ก เช่น - หนูทำได้ถ้าพยายามต่อไป - ทดลองก่อน ต่อไปจะง่ายขึ้น - หนูทำได้ดี , หนูมีความพยายามดีมาก - ไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุดเพียงวิธีเดียวใน การทำงาน - หนูตั้งใจทำงานนั้นดีมาก - ทำทางหนูกำลังสนุกนะ - หนูมีวิธีการใช้สีที่น่าสนใจ - ครูอยากมีส่วนร่วมไปกับพวกหนูบ้าง ครูจะมาร่วมสนุกกับพวกหนูได้หรือไม่ 4. ก่อนหมดเวลา 5 นาที ครูชักชวนให้เด็ก ๆ	ขั้นปฏิบัติ 1. เด็กกับเด็กนำแนวคิด วิธีการและสิ่งที่ได้ตกลงกันมาสร้างผลงานร่วมกัน 2 ชิ้น 2. ครูอำนวยความสะดวกในด้านอุปกรณ์การทำงานและดูแลการทำงานของเด็ก 3. ก่อนหมดเวลา 5 นาที ให้เด็กเก็บอุปกรณ์และทำความสะอาด

กลุ่มทดลอง (แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก)	กลุ่มควบคุม (แบบปกติ)
ประเมินความพอใจในผลงาน และช่วยกันทำ ความสะอาดเก็บอุปกรณ์ เช่น - เด็ก ๆ ทำทุกสิ่งที่ตั้งใจ หรือตกลงกันได้ หรือยัง - เด็ก ๆ ต้องการจะเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง <u>ขั้นสรุป</u> 1. ให้เด็กนั่งรวมกลุ่ม ครูกับเด็กสนทนาและ แสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ 1.1 ผลงาน เช่น - เด็ก ๆ ได้ทำงานตามแผนที่วางไว้ หรือไม่ อย่างไร - ผลงานเป็นที่พอใจของกลุ่มหรือไม่ ต้องการปรับปรุงอะไร 1.2 การทำงานร่วมกับเพื่อน เช่น - เพื่อน ๆ ในกลุ่มทำงานร่วมกันได้ดี เพียงใด - เพื่อน ๆ แต่ละคนในกลุ่มทำอะไรได้ ดีบ้าง - หนูสนุกกับการทำงานหรือเปล่า 1.3 ความรู้สึกของคนที่มีต่อเพื่อน เช่น - ขณะที่หนูทำงานร่วมกับเพื่อน หนู รู้สึกอย่างไร - หนูคิดว่า อะไรบ้างที่หนูทำได้ดีและ อยากทำอีก - หนูเลือกเพื่อนคนไหนเป็นคนพิเศษ ของหนูและลองบอกชื่อว่า เพราะอะไรจึงให้เป็น คนพิเศษ	<u>ขั้นสรุป</u> 1. ให้เด็กนั่งรวมกลุ่ม ครูกระตุ้นให้เด็กแสดง ความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับผลงานและ การทำงาน เช่น - มีอะไรที่เด็ก ๆ อยากจะบอกเพื่อน ๆ บ้าง - ลองเล่าให้เพื่อน ๆ ฟังซิว่า วันนี้ การทำงานร่วมกับเพื่อนเป็นอย่างไรบ้าง

กลุ่มทดลอง (แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก)	กลุ่มควบคุม (แบบปกติ)
2. ครูแสดงการยอมรับ ชมเชยในผลงาน และ การแสดงความคิดเห็นของเด็ก เช่น - เด็ก ๆ ทุกคนมีความสามารถ และไม่เหมือนใคร - ไม่มีใครพูดหรือทำได้เหมือนกันทุกคน - ทุกคนพอใจในงานของกลุ่มเสร็จทันตามเวลาที่กำหนด - เด็ก ๆ เก่งทุกคนแต่ทำงานเก่งคนละอย่าง	

ขั้นเสนอผลงาน

1. ให้ตัวแทนกลุ่มผลัดกันเสนอผลงานของกลุ่มที่ประทับใจให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยเล่าเกี่ยวกับสิ่งที่กลุ่มได้ทำและตั้งชื่อผลงาน
2. ให้เด็กช่วยกันจัดแสดงผลงานที่ได้สร้างร่วมกันในบริเวณที่เตรียมไว้

รายการศิลปสร้างสรรค์ที่ใช้ในการทดลอง

ลำดับที่ของ การทดลอง	วันที่ของ การทดลอง	กิจกรรม
1	1	วาดภาพสีไม้ ขุดสับบนผิววัสดุต่าง ๆ สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี
	2	ขุดสับบนผิววัสดุต่าง ๆ สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี
	3	สร้างภาพด้วยกระดาษเส้น พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี
	4	พิมพ์ภาพใบไม้ พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี เป่าสี
	5	พับสี ไรยทรายสี กลิ้งสี เป่าสี วาดภาพสีเทียน
2	6	ไรยทรายสี กลิ้งสี เป่าสี วาดภาพสีเทียน สร้างภาพด้วยไหมพรม
	7	กลิ้งสี เป่าสี วาดภาพสีเทียน สร้างภาพด้วยไหมพรม ปั้นดินน้ำมัน
	8	เป่าสี วาดภาพสีเทียน สร้างภาพด้วยไหมพรม ปั้นดินน้ำมัน ตัดปะกระดาษ
	9	วาดภาพสีเทียน สร้างภาพด้วยไหมพรม ปั้นดินน้ำมัน ตัดปะกระดาษสี ประดิษฐ์แกนทึบ
	10	สร้างภาพด้วยไหมพรม ปั้นดินน้ำมัน ตัดปะกระดาษสี ประดิษฐ์แกนทึบ ประดิษฐ์จานกระดาษ
3	11	ปั้นดินน้ำมัน ตัดปะกระดาษรูปทรงเรขาคณิต สร้างภาพจากเมล็ด ถั่ว ประดิษฐ์จานกระดาษ หยดสับบนกระดาษแห้ง
	12	ตัดปะกระดาษรูปทรงเรขาคณิต สร้างภาพจากเมล็ดถั่ว ประดิษฐ์ จานกระดาษ หยดสับบนกระดาษแห้ง วาดภาพสีเทียนระบายสีน้ำ
	13	หยดสับบนกระดาษแห้ง วาดภาพสีเทียนระบายสีน้ำ

ลำดับที่ของ การทดลอง	วันที่ของ การทดลอง	กิจกรรม
	14	ปั้นแป้งขนมปัง ขยำกระดาษพิมพ์ภาพ วาดภาพชอล์คสี วาดภาพสีเทียนระบายสีน้ำ ปั้นแป้งขนมปัง ขยำกระดาษพิมพ์ภาพ วาดภาพชอล์คสี คีตสี
	15	ขยำกระดาษพิมพ์ภาพ วาดภาพชอล์คสี คีตสี พิมพ์ภาพฟองสี ประดิษฐ์ไม้ไอศกรีม
4	16	วาดภาพชอล์คสี คีตสี พิมพ์ภาพฟองสี ประดิษฐ์ไม้ไอศกรีม หยดสีบนกระดาษเปียก
	17	คีตสี พิมพ์ภาพฟองสี ประดิษฐ์ไม้ไอศกรีม หยดสีบนกระดาษเปียก ตัดปะกระดาษนิตยสาร
	18	พิมพ์ภาพฟองสี ประดิษฐ์ไม้ไอศกรีม หยดสีบนกระดาษเปียก ตัดปะกระดาษนิตยสาร ฟันสี
	19	ประดิษฐ์ไม้ไอศกรีม หยดสีบนกระดาษเปียก งานต่อประกอบกระดาษชิ้น ฟันสี สร้างภาพจากร่างกาย
	20	หยดสีบนกระดาษเปียก งานต่อประกอบกระดาษชิ้น ฟันสี สร้างภาพจากร่างกาย ปาดกาวสี
5	21	งานต่อประกอบกระดาษชิ้น ฟันสี สร้างภาพจากร่างกาย ปาดกาวสี หยดสีบนกระดาษทิชชู
	22	ฟันสี สร้างภาพจากร่างกาย ปาดกาวสี หยดสีบนกระดาษทิชชู วาดภาพผนัง (สีเทียน)
	23	สร้างภาพจากร่างกาย ปาดกาวสี หยดสีบนกระดาษทิชชู วาดภาพผนัง (สีเทียน) ป้ายสี
	24	ปาดกาวสี หยดสีบนกระดาษทิชชู วาดภาพผนัง (สีน้ำ) ป้ายสี บีบสี

ลำดับที่ของ การทดลอง	วันที่ของ การทดลอง	กิจกรรม
	25	ป้ายสี บิบสี สร้างภาพจากกระดาม้วน เทสี พิมพ์ภาพจากผ้าเท้า
6	26	บิบสี สร้างภาพจากกระดาม้วน เทสี พิมพ์ภาพจากผ้าเท้า ละเลงสี
	27	ละเลงสี ระบายสีด้วยสบู่อ่อน ตัดปะเศษผ้า ร้อยหลอดกาแฟ สร้างภาพจากแป้งโด
	28	ระบายสีด้วยสบู่อ่อน ตัดปะเศษผ้า ร้อยหลอดกาแฟ สร้างภาพจากแป้งโด ปั้นแป้งขนมปัง
	29	ประดิษฐ์ภาพจากแป้งโด ปั้นแป้งขนมปัง ประดิษฐ์ต้นไม้เม็ดโฟม เส้นลวดรุคสี จุ่มสี
	30	ปั้นแป้งขนมปัง ประดิษฐ์ต้นไม้เม็ดโฟม เส้นลวดรุคสี จุ่มสี พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. กิจกรรมการปั้น ได้แก่ ดินน้ำมัน แป้งสาธิต แป้งขนมปังปอนด์ แป้งข้างโพด
2. กิจกรรมวาดเส้นและสี ได้แก่ สีเทียน สีไม้ สีชอล์ก สีผสมอาหาร สบู่อ่อน กระดาษสี กระดาษขาว 60 ปอนด์ แป้งมันสำปะหลังผสมสี แป้งสาธิตผสมสี หลอดกาแฟ ลูกกลิ้ง กระบอก ฉีดน้ำ กระดาษเทาขาว กระดาษทึบซุ ฟองน้ำ พู่กัน ลวด แปรงสีฟัน
3. กิจกรรมการฉีก ตัด ปะ ได้แก่ กระดาษสี การดาษนิตยสาร เศษผ้า กาว กระดาษขาว 60 ปอนด์ กระดาษโปสเตอร์สี (แข็ง)
4. กิจกรรมการพิมพ์ภาพ ได้แก่ ใบไม้ สีผสมอาหาร แชมพู สีโปสเตอร์ กระดาษขนาด A 4 ที่ใช้แล้ว แป้งมันสำปะหลังผสมสี
5. กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง ได้แก่ เศษวัสดุ แกนทึบซุ กล่องกระดาษ จานกระดาษ โคมพรม ถ้วยเมล็ดแห้งชนิดต่าง ๆ เม็ดโฟมสี ถัดก้ามะหยี่ ทรายสี ไม้ไอศกรีม กระดาษสี ดินน้ำมัน หลอดกาแฟ แป้งสาธิตผสมสี กาว กระดาษโปสเตอร์สี (แข็ง)
6. อื่น ๆ ได้แก่ ผ้าเช็ดมือ สบู่ ภาชนะใส่สี ถังน้ำ ผ้ากันเปื้อน กล่องกระดาษจัดแสดง ผลงาน ฯลฯ

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

คู่มือแบบทดสอบวัดความรู้สึที่ดีต่อตนเอง

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน

- 1.1 การแสดงออกทางวาจา
- 1.2 การเป็นตัวของตัวเอง

ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง

- 2.1 ความต้องการการแก้ปัญหา
- 2.2 การคิดเชิงสร้างสรรค์

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

- 3.1 ความพึงพอใจในตนเอง
- 3.2 ความพึงพอใจที่ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น

1. คำอธิบายแบบทดสอบทั้งฉบับ

เนื่องจากผู้รับการทดสอบเป็นนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 และต้องการวัดความรู้สึกละเอียดในของเด็ก แบบทดสอบจึงเป็นแบบรูปภาพประกอบการสนทนา โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดสอบทีละข้อเป็นรายบุคคล

ลักษณะของแบบทดสอบ

แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ฉบับ เป็นแบบทดสอบรูปภาพประกอบการสนทนา จำนวน 3 ฉบับ ฉบับละ 2 ชุด ชุดละ 2 ตอน แต่ละตอนประกอบด้วยข้อสนทนาเชิงคำถาม 2 ข้อ ดังนี้

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน

ชุดที่ 1 การแสดงออกทางวาจา

ตอนที่ 1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์ - จิตใจ 2 ข้อ

ตอนที่ 2 การแสดงออกในสิทธิของตน 2 ข้อ

ชุดที่ 2 การเป็นตัวของตัวเอง

ตอนที่ 1 การตัดสินใจเลือกกระทำ 2 ข้อ

ตอนที่ 2 การพึ่งตนเองตามวัย 2 ข้อ

ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง

ชุดที่ 1 ความต้องการการแก้ปัญหา

ตอนที่ 1 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของตน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นแต่เด็กอยู่ในเหตุการณ์ 2 ข้อ

ชุดที่ 2 การคิดเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 1 การคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร 2 ข้อ

ตอนที่ 2 การบรรยายให้เกิดภาพที่ชัดเจน 2 ข้อ

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

ชุดที่ 1 ความพึงพอใจในตนเอง

ตอนที่ 1 ความพึงพอใจจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 การอาสาทำสิ่งต่าง ๆ โดยสมัครใจ 2 ข้อ

ชุดที่ 2 ความพึงพอใจที่ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น

ตอนที่ 1 การชื่นชมจากพ่อแม่ 2 ข้อ

ตอนที่ 2 การชื่นชมจากครูและเพื่อนในโรงเรียน 2 ข้อ

ข้อสอบทั้ง 3 ชุด ให้นักเรียนแสดงความรู้สึกภายในจากการดูรูปภาพ ประกอบการสนทนาเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบข้อละ 1 นาที

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้คะแนนในแบบทดสอบแต่ละชุด ใช้เกณฑ์ระดับคะแนน 0, 1 และ 2 คะแนน ข้อคำถามที่ใช้ประกอบการสนทนา จะให้อิสระแก่เด็กในการตอบแสดงความรู้สึกภายในตัวเอง การตรวจให้คะแนนพิจารณาจากการตอบของเด็กจากตัวเลือกและนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. ถ้าตอบตรงจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัดในแต่ละพฤติกรรมและแสดงถึงการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ให้ 2 คะแนน
2. ถ้าตอบได้ตรงจุดมุ่งหมายเพียงบางส่วนหรือใกล้เคียง ให้ 1 คะแนน
3. ถ้าตอบไม่ตรงจุดมุ่งหมายหรือแสดงว่าไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ให้ 0 คะแนน

2. วิธีดำเนินการทดสอบ

2.1 ผู้ดำเนินการทดสอบเตรียมการด้านสถานการณ์ก่อนการทดสอบ ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก
2. ให้ผู้รับการทดสอบไปคั้นน้ำ เข้าห้องน้ำให้เรียบร้อยเพื่อผ่อนคลายและพร้อมที่จะรับการทดสอบ

2.2 ผู้ดำเนินการทดสอบเตรียมการด้านเครื่องมือและสถานที่ก่อนทดสอบ ดังนี้

1. ตรวจเช็คแบบทดสอบให้พร้อมและเขียนชื่อ นามสกุล ของผู้รับการทดสอบให้ครบถ้วน
2. เตรียมสถานที่สอบในสภาพที่สะดวกสบาย ไม่มีสิ่งรบกวนและเตรียมโต๊ะ เก้าอี้ให้เหมาะสมกับผู้รับการทดสอบ
3. เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบได้แก่ แบบทดสอบและคู่มือทดสอบอย่างละ 1 ฉบับ นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน ปากกาสำหรับบันทึกคะแนน สีเขียนสำหรับเลือกตอบ

4. ก่อนลงมือการทดสอบ ผู้ดำเนินการสอบต้องอธิบาย ขั้นตอนและข้อกำหนดต่าง ๆ ให้ผู้เข้ารับการทดสอบเข้าใจก่อนการทดสอบ

2.3 ผู้ดำเนินการทดสอบดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบเป็นรายบุคคลทีละข้อ โดยผู้ทดสอบสนทนาถึงเหตุการณ์ในรูปภาพ
2. ผู้ทดสอบถามคำถามข้อละ 2 ครั้งและให้ผู้รับการทดสอบแสดงความคิดเห็นและ/หรือแสดงความรู้สึกภายใน 30 วินาที ถ้าผู้รับการทดสอบไม่ตอบ ถามอีก 1 ครั้ง แต่ถ้าภายใน 1 นาทีผู้รับการทดสอบไม่ตอบถือว่าไม่แสดงพฤติกรรม
3. ให้ผู้รับการทดสอบทำแบบทดสอบฉบับที่ 1 ทั้งฉบับครบทุกคน แล้วจึงดำเนินการสอบในฉบับที่ 2 และฉบับที่ 3 ตามลำดับ

แบบทดสอบวัดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

คำสั่ง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกที่เป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน

1. ถ้าตอบตรงจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัดในแต่ละพฤติกรรมและแสดงถึงการมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ให้ 2 คะแนน
2. ถ้าตอบตรงจุดมุ่งหมายเพียงบางส่วนหรือใกล้เคียง ให้ 1 คะแนน
3. ถ้าตอบไม่ตรงจุดมุ่งหมายหรือแสดงว่าไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ให้ 0 คะแนน

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึก และความต้องการของตน

ชุดที่ 1. การแสดงออกทางวาจา

ตอนที่ 1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์ - จิตใจ

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
1. คุณครูชมว่าหนูวาดรูปสวย แต่เพื่อน ๆ บอกว่าไม่สวยเลย หนูรู้สึกอย่างไร	- ไม่เป็นไร ไม่ได้เป็นอย่างที่เพื่อนว่า	- รู้สึกไม่ค่อยเก่ง - เสียใจที่วาดไม่เก่ง - ต้องวาดสวยกว่านี้	- โกรธ ว่าเพื่อนวาดไม่สวยบ้าง - บอกว่า ไม่มีใครวาดสวยเลย
2. หนูตั้งใจจะวาดรูปสวย ๆ ให้คุณแม่แต่เพื่อน ๆ มาทำให้รูปของหนูขาด หนูจะทำอย่างไร	- บอกเพื่อนว่าไม่ชอบที่ทำขาด แต่วาดใหม่ได้	- ฟ้องครูว่าเพื่อนทำขาด - เสียใจที่ต้องวาดใหม่	- โกรธเพื่อน แต่ทำเฉย ๆ กลัวเพื่อนโกรธ ไม่ให้เล่นด้วย

ตอนที่ 2 การแสดงออกในสิทธิของตน

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
3. หนูวางแผนสอлимпถึงไว้บนโต๊ะเพื่อนของหนูมาหยิบไปและบอกว่ามันเป็นของเขาเอง หนูจะอย่างไร	- บอกเพื่อนว่าเป็นของหนู แล้วขอคืน	- บอกเพื่อนคนอื่นให้ช่วยขอคืน	- ไม่รู้จะอย่างไร ให้เพื่อนไปแล้วซื้อใหม่
4. หนูจะนั่งเก้าอี้ตัวที่หนูนั่งอยู่ก่อนและกำลังทำงานอยู่ยังไม่เสร็จ แต่เพื่อนของหนูมานั่งแทนที่หนู หนูจะอย่างไร	- บอกเพื่อนว่า ให้หนูนั่งทำงานให้เสร็จก่อน	- ถามครูว่า ให้ย้ายโต๊ะหรือเปล่า - ให้เพื่อนช่วยบอกให้ลุก	- ให้เขานั่ง รอเขาก่อน - ไม่รู้จะอย่างไร

ชุดที่ 2. การเป็นตัวของตัวเอง

ตอนที่ 1 การตัดสินใจเลือกกระทำ

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
5. คุณแม่ให้หนูนำเสื้อผ้าเก่า ๆ ที่ หนูไม่ใช่แล้วไปบริจาคให้คนยากจน แต่หนูยังชอบเสื้อผ้าของหนูอยู่ ไม่อยากไปบริจาค หนูจะทำอย่างไร	- บอกแม่ว่ายังชอบอยู่ ยังไม่ได้ทิ้ง รอให้เสื้อผ้าเล็กกว่านี้ ใส่ไม่ได้แล้ว - บอกแม่ว่าไม่บริจาค	- ถ้าแม่บอกว่าต้องให้ ก็จะไปบริจาค - ให้ไปเดี๋ยวแม่เสียใจ	- ไม่สนใจว่าแม่จะนำไปบริจาคหรือไม่
6. คุณครูให้ทำงานให้เสร็จก่อนแล้วจึงจะไปเล่นกับเพื่อนได้ ถ้า หนูยังทำงานไม่เสร็จ แต่เพื่อนชวนให้เล่น ถ้าไม่เล่นด้วยจะโกรธ หนูจะทำอย่างไร	- บอกเพื่อนว่าทำงานให้เสร็จก่อน เดี่ยวค่อยเล่น - ยังทำงานไม่เสร็จ ยังไม่ต้องเล่น	- ไปถามเพื่อนคนอื่นก่อนว่าไปหรือเปล่า	- ไปเล่นกับเพื่อน

ตอนที่ 2 การฟังตนเองตามวัย

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
7. คุณแม่กำลังคุยกับเพื่อนของคุณแม่ที่บ้าน แต่หนูหิวข้าว หนูจะอย่างไร	- หาข้าวทานเอง	- ให้ยายตักให้ - ให้ผู้อื่นตักให้ ทาน	- รอแม่ ต้องอดทน
8. คุณครูให้เด็ก ๆ วาดรูปคนละหนึ่งรูป แต่กระดาษและสีเขียนบนโต๊ะหมด หนูจะอย่างไร	- ไปหยิบมาใหม่ จากที่ครูจัดไว้ให้	- บอกคุณครูว่าหมด - ให้เพื่อนบอกครู	- นั่งรอ หมดก็ไม่ต้องวาด

ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง

ชุดที่ 1. ความต้องการการแก้ปัญหา

ตอนที่ 1 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของตน

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
9. หนูถอดรองเท้าวิ่งเล่นกับเพื่อน ๆ จนถุงเท้าเป็นสกปรก ทำให้คุณแม่ต้องเหนื่อยและเพิ่มภาระในการซักผ้ามากขึ้น หนูจะอย่างไร	- สวมรองเท้าเวลาออกไปเล่นกับเพื่อน	- เอาไปแช่น้ำไว้ ถ้าแม่ให้ซัก หนูก็ซัก	- ไม่รู้ - บอกแม่ให้ซัก - บอกแม่ว่าเป็น
10. หนูช่วยคุณครูกวาดขยะกองไว้กลางห้อง แต่ขยะก็ปลิวกระจัดกระจายออกไปอีก หนูจะอย่างไร	- เก็บใส่ถุงก่อน แล้วกวาดต่อ	- กวาดใหม่มาไว้ที่เดิม	- บอกให้เพื่อนกวาดบ้าง หนูทำไม่ไหว

ตอนที่ 2 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นแต่เด็กอยู่ในเหตุการณ์

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
11. ถ้าหนูเห็นเพื่อนของหนูทิ้งเศษขนมลงบนพื้นห้องเรียน คุณครูถามว่าใครทำ หนูจะอย่างไร	- ชี้ตัวว่าเพื่อนทำ หนูไม่ได้ทำ แล้วไปกวาดให้	- บอกให้เพื่อนคนที่ทิ้งเก็บเศษขนมทิ้งถึงขยะ	- บอกว่าไม่ทราบใครทิ้ง
12. เพื่อน ๆ ของหนูวิ่งเล่นในสนาม แล้ววิ่งชนกันหกสลิมห้วเข้าแตกทั้งสองคน หนูจะอย่างไร	- พาเพื่อนไปห้องพยาบาลเอง	- พยุงเพื่อนไปให้คุณครูทนาย	- ไม่รู้จะอย่างไร - ให้เพื่อนไปบอกครู

ชุดที่ 2 การคิดเชิงสร้างสรรค์

ตอนที่ 1 การคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
13. ถ้าคนมีปีกบินได้จะเป็นอย่างไร	- บินได้เหมือนนก - บินไปทั่วที่เราอยากไป - ลอยอยู่บนฟ้า (ตอบได้นอกเหนือจากนี้หรือใกล้เคียง ได้ 2)	- เป็นนก ผีเสื้อ - นางฟ้า - เป็นนก ถ้าแก่ก็ตาย (ตอบได้ใกล้เคียงนี้ได้ 1)	- คิดไม่ออก - จะสนุก (ตอบได้ใกล้เคียงนี้ได้ 0)
14. ถ้าถึงขยะพูดได้ หนูคิดว่าถึงขยะจะพูดว่าอย่างไร	- เหมือนกลิ้งที่อยู่ในถังขยะ - คนอย่าเอาขยะมาทิ้ง ให้ไปทิ้งที่อื่น - ถ้าไม่เอาขยะมาใส่ ขยะจะเยอะ - เดียวเมืองจะสกปรก - ถ้าคนทิ้งขยะ จะพูดว่า อย่าทิ้ง ๆ มาทิ้งหัวฉัน (ตอบได้นอกเหนือจากนี้หรือใกล้เคียง ได้ 2)	- อย่าทิ้งขยะลงบนพื้น - ทุกคนเก็บขยะใส่ถัง - อย่าทิ้งขยะลงแม่น้ำ - ทิ้งขยะไม่เป็นที่ - ตาวิเศษก็เห็น - สวัสดิ์ - เอาของมาเก็บในถัง - ทิ้งขยะให้เป็นที่ เป็นทาง (ตอบได้ใกล้เคียงนี้ได้ 1)	- พูดไม่ได้ พูดไม่เป็น - ไม่มีปากพูด - ไม่รู้ (ตอบได้ใกล้เคียงนี้ได้ 0)

ตอนที่ 2 การบรรยายให้เกิดภาพที่ชัดเจน

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
15. ถ้าให้หนูสร้างบ้านให้ดูกตา หนูจะสร้างบ้านให้มีลักษณะ อย่างไร	- มีหลังคาเป็นสาม เหลี่ยม มีปล่องไฟ สร้างสี่เหลี่ยมลง มา มีประตู มี หน้าต่าง มีห้องน้ำ ทั้งข้างล่างข้างบน มีบันไดหลายชั้น มีชั้นวางของ (บอกรายละเอียด ได้มากกว่า 5 อย่าง ให้ 2)	- หลังคาสาม เหลี่ยม มีสี่เหลี่ยม ลงมา มีประตู มี หน้าต่าง มีรั้ว	- มีหลังคา ประตู หน้าต่าง มีรั้ว - เอาปูนมาสร้าง (บอกรายละเอียด ได้ครั้งละ 1 อย่าง หรือไม่ตรงจุดมุ่ง หมาย ให้ 0)
16. หนูเคยเห็นต้นไม้แล้ว ลอง บอกว่า ต้นไม้มีลักษณะอย่างไร	- ใต้ดินมีราก โต ขึ้นเป็นต้นยาว สูง ขึ้นไป มีใบเยอะ มี กิ่งก้านสีเขียว ต้น สีน้ำตาล (บอกรายละเอียด ได้มากกว่า 5 อย่าง ให้ 2)	- มีต้น มีใบ มีก้าน มีรากใต้ดิน (บอกรายละเอียด ได้ 2 - 5 อย่าง ให้ 1)	- มีใบ - มีก้าน (บอกรายละเอียด ได้ 1 อย่าง ให้ 0)

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

ชุดที่ 1. ความพึงพอใจในตนเอง

ตอนที่ 1 ความพึงพอใจจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
17. ถ้าให้หนูออกหน้าชั้นแสดงท่าทางกายบริหารนำเพื่อน ๆ หนูคิดว่าจะทำอย่างไรดี	- รีบออกไปทำเพราะทำเองได้เพื่อน ๆ ก็ชอบ	- ออก เพราะครูสั่งให้ทำ	- ไม่ออก ทำไม่เก่ง เพื่อน ๆ ไม่ชอบ - ให้เพื่อนคนที่เก่งกว่าออกไปทำ
18. เวลาที่หนูวาดรูปเสร็จแล้วเพื่อน ๆ ขอรูปที่หนูวาด หนูรู้สึกอย่างไร	- ดีใจ ให้เพื่อนดูเพราะวาดสวย	- เฉย ๆ คนอื่นเขาวาดสวยกว่าหนูอีก	- ไม่ให้ดู ไม่สวย - อายเพื่อนไม่ให้ดู

ตอนที่ 2 การอาสาทำสิ่งต่าง ๆ โดยสมัครใจ

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
19. หนูกำลังจะไปเล่นกับเพื่อนในสนาม คุณครูถือหนังสือมาเต็มมือ หนูเดินผ่านคุณครู หนูคิดว่าหนูจะทำอย่างไร	- ช่วยครูถือ - ถามคุณครูว่าให้หนูช่วยไหม	- บอกให้เพื่อนที่แข็งแรงมาช่วยครู	- ไม่ทำอะไร - ไม่รู้ - สวัสดีคุณครูแล้วขออนุญาตไปเล่น
20. ถ้าหนูอยากให้เพื่อน ๆ ชอบหนู หนูจะทำอย่างไรดี	- ช่วยเหลือเพื่อนเวลาที่เพื่อน ๆ ทำงานที่ยากไม่ได้	- ให้เพื่อนคนอื่นอย่ามารังแกกัน	- ตามใจเพื่อน ช้อขนมให้เพื่อนทานบ่อย ๆ

ชุดที่ 2. ความพึงพอใจที่ได้รับการชื่นชมจากผู้อื่น

ตอนที่ 1 การชื่นชมจากพ่อ แม่

รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
21. คุณพ่อ คุณแม่ มักจะเล่าเรื่อง ของหนูให้คนอื่นฟังบ่อย ๆ หนู คิดว่าเพราะอะไร	- เพราะหนูเป็น เด็กน่ารัก ช่วย เหลือพ่อแม่ และ ช่วยเพื่อน	- อยากให้หนูทำ ตัวให้ดีกว่านี้	- ไม่อยากให้พูด ให้คนอื่นฟัง อาจ
22. หนูอยากให้คุณพ่อ คุณแม่ชม หนูเรื่องอะไรมากที่สุด	- เป็นเด็กดี - วาดรูปสวย เรียน เก่ง	- ไม่ดื้อกับเพื่อน - ชมว่าดีขึ้น	- ไม่รู้ให้ชมอะไร - ไม่อยากให้ชม

ตอนที่ 2 การชื่นชมจากครูและเพื่อนในโรงเรียน

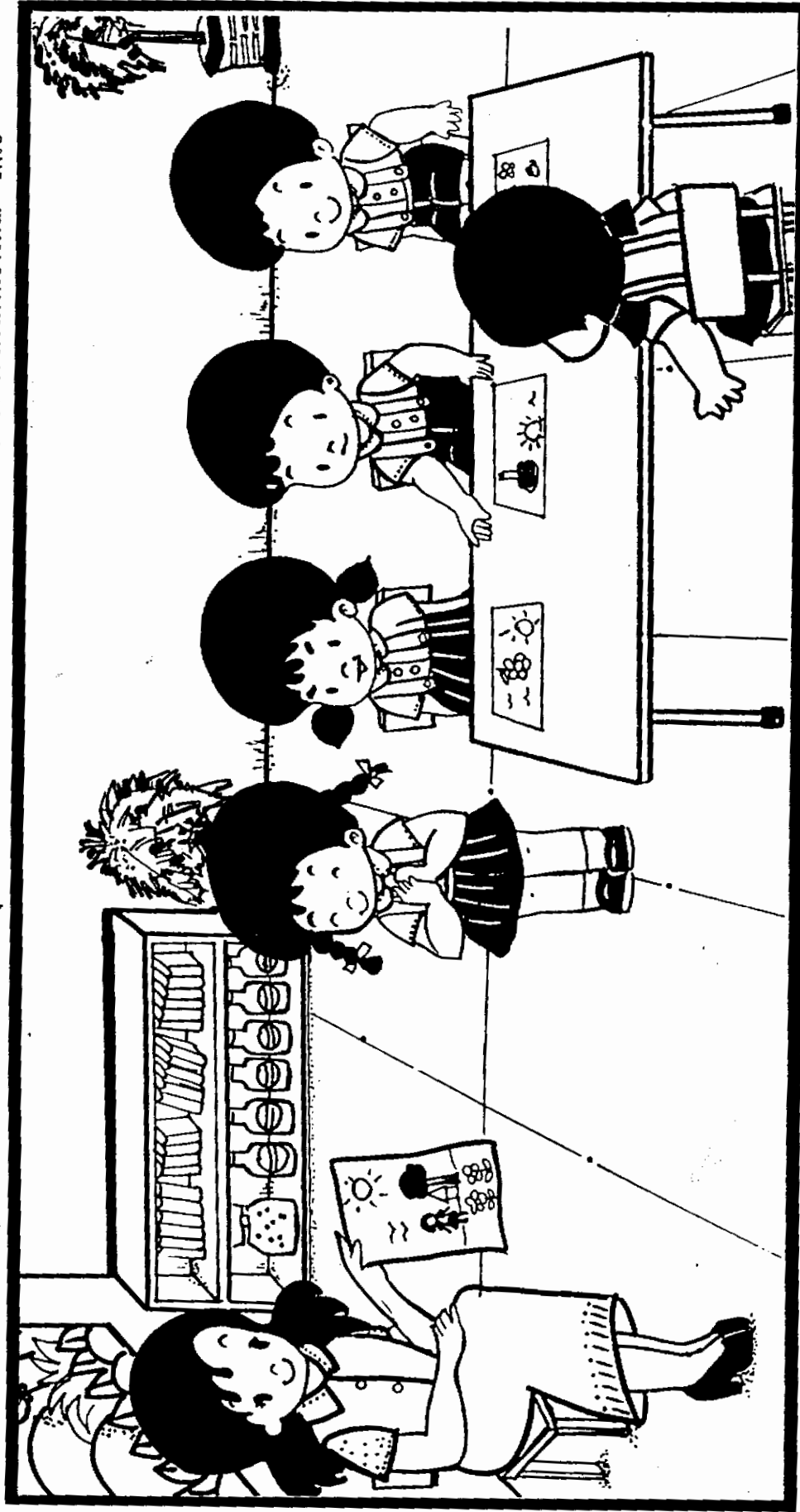
รายการคำถาม	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
23. คุณครูมักจะชมหนูในเรื่อง อะไรบ้าง	- ชมว่าเก่ง วาดรูป สวย	- ชมเรื่องอะไรก็ได้ - ปรับปรุงตัวดีขึ้น	- ไม่เคยชมเลย - ไม่รู้ชมเรื่อง อะไร
24. ถ้าเพื่อนบอกว่า หนูเป็นคน ไม่เก่ง หนูรู้สึกอย่างไร	- ไม่เป็นไร เพราะ ตัวเองเก่งแล้ว - เพื่อนเขารู้เองว่า เราเก่งหรือไม่เก่ง	- รู้สึกตัวเองเก่ง นิดหน่อย - เสียใจ	- รู้สึกโกรธ ว่า เพื่อนไม่เก่ง เหมือนกัน

ตัวอย่าง

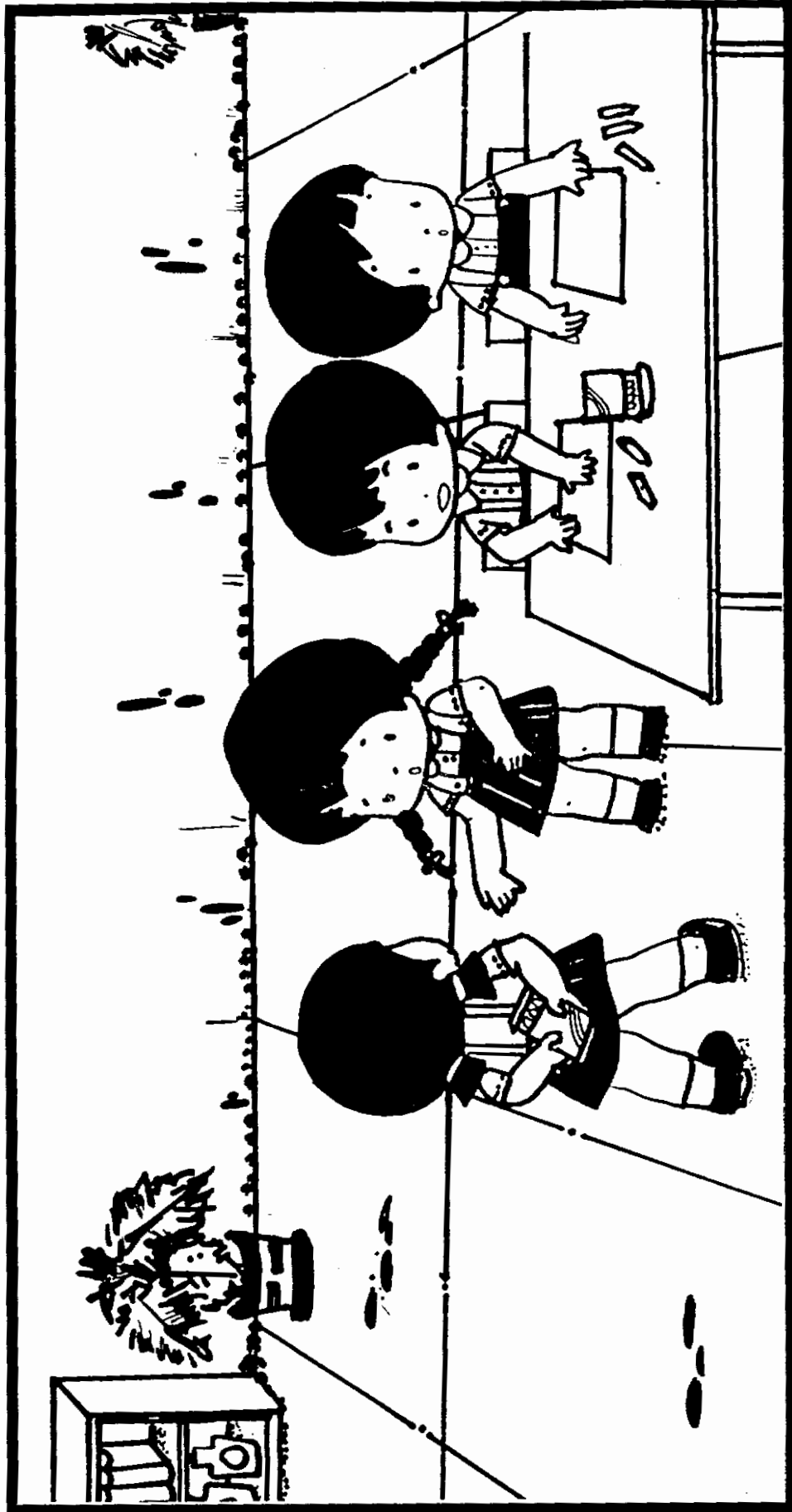
รูปภาพประกอบการสนทนาของแบบทดสอบ

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกละความต้องการของตน : ชุดที่ 1 การแสดงออกทางวาจา ตอนที่ 1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์ - จิตใจ

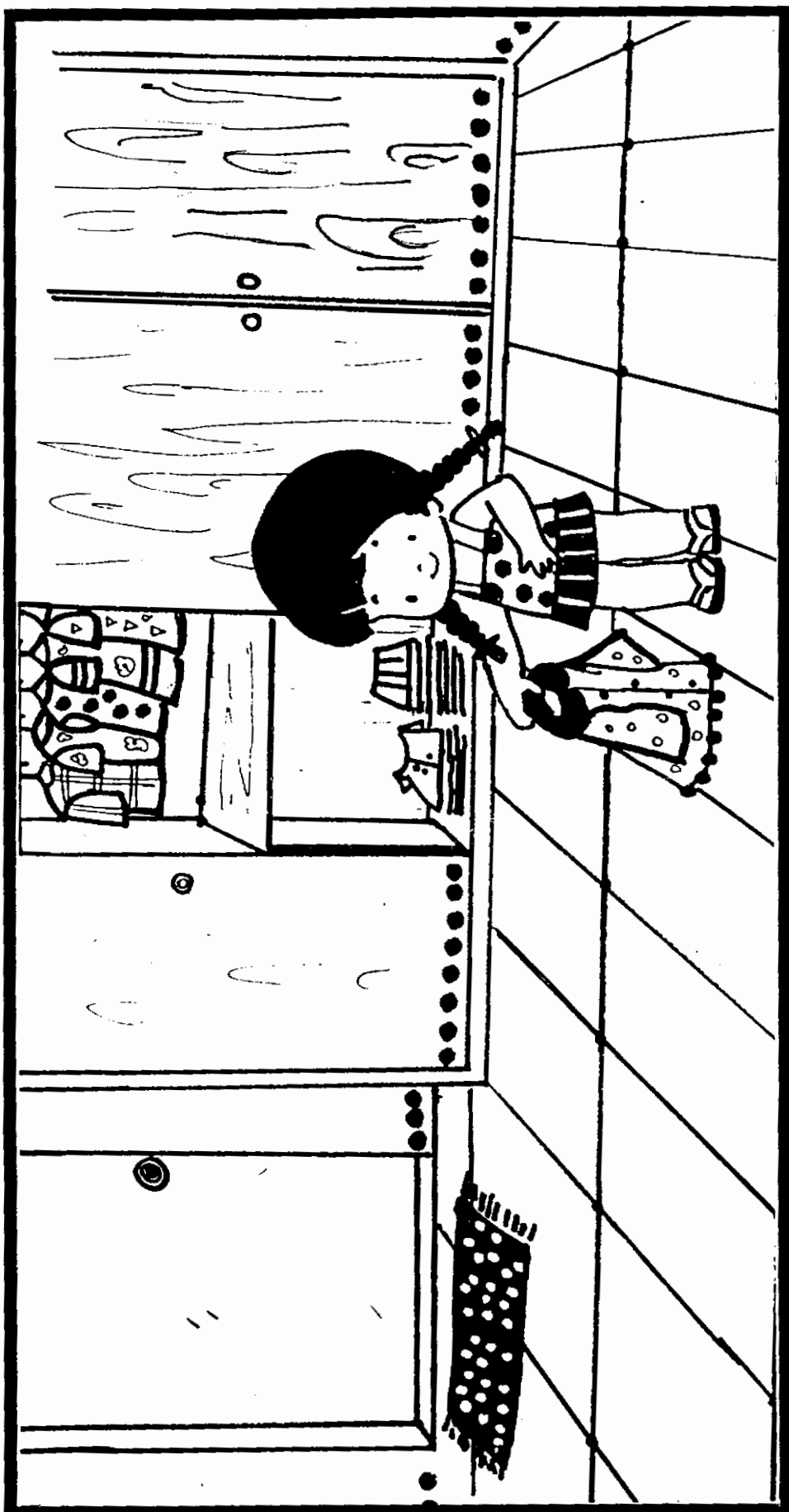

ตัวอย่างภาพประกอบข้อ 1

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตนเอง : ชุดที่ 1 การแสดงออกทางวาจา ตอนที่ 2 การแสดงออกในสิทธิของตน

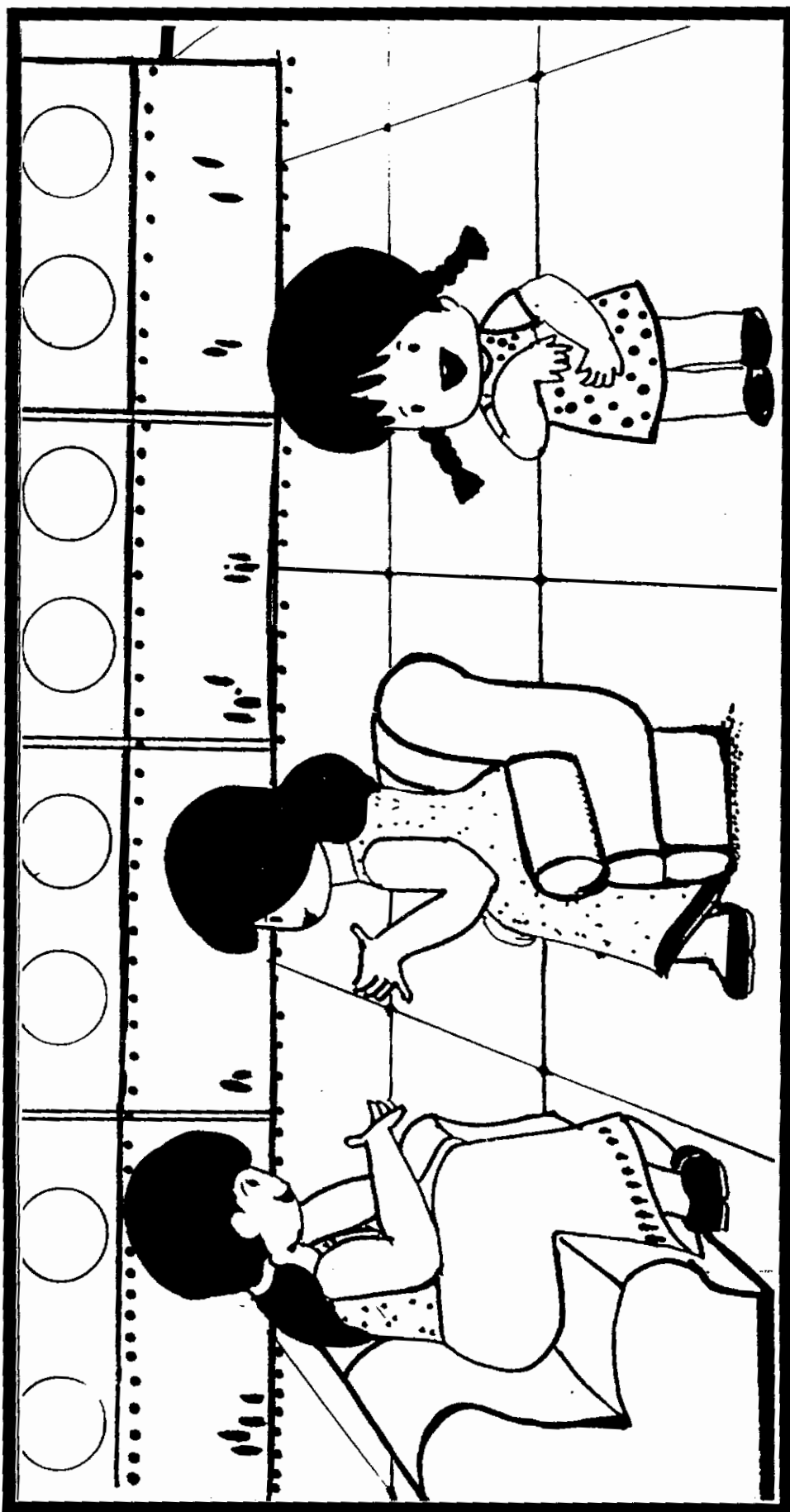

ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกละความต้องการของตน : ชุดที่ 2 การเป็นตัวของตัวเอง ตอนที่ 1 การตัดสินใจเลือกกระทำ

ตัวอย่างภาพประกอบข้อ 5

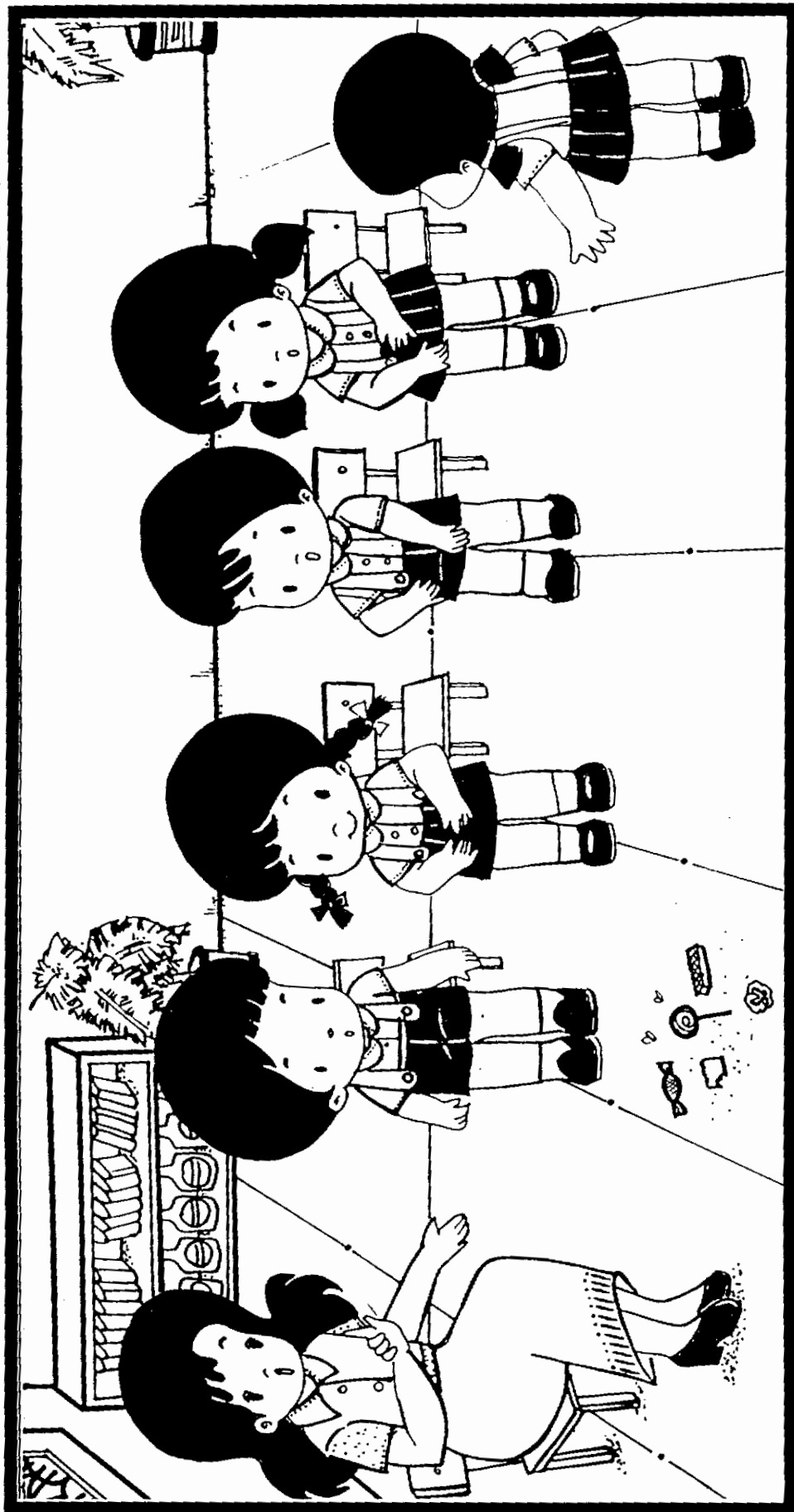
ฉบับที่ 1 การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน : ชุดที่ 2 การเป็นตัวของตัวเอง ตอนที่ 2 การพึ่งพาตนเองตามวัย

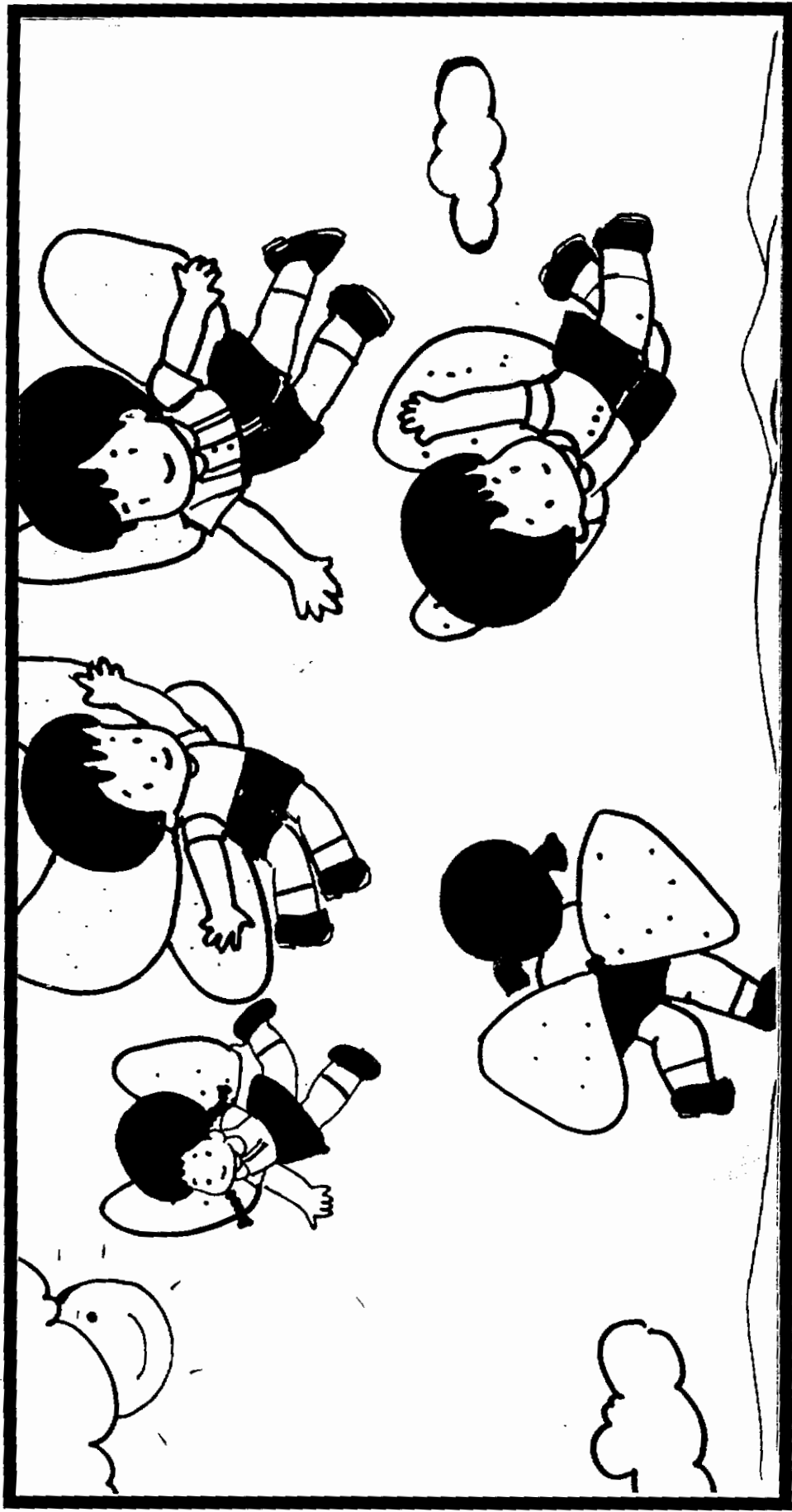
ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง : ชุดที่ 1 ความต้องการการแก้ปัญหา ตอนที่ 1 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของตน

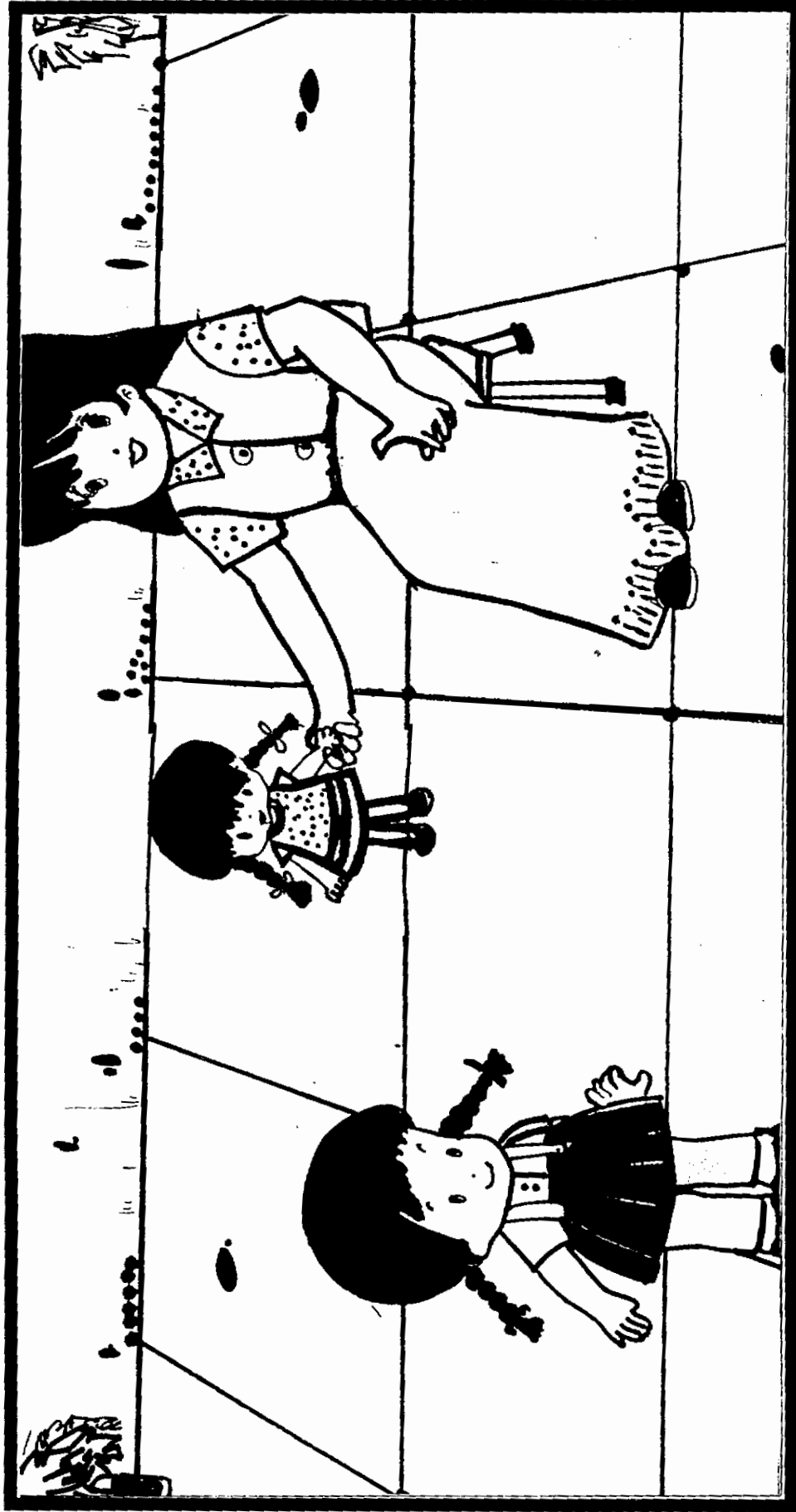
ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง : ชุดที่ 1 ความต้องการการแก้ปัญหา ตอนที่ 2 ปัญหาที่เกิดจากการกระทำของผู้เริ่มต้นที่อยู่ในเหตุการณ์

ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง : ชุดที่ 2 การคิดเชิงสร้างสรรค์ ตอนที่ 1 การคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร

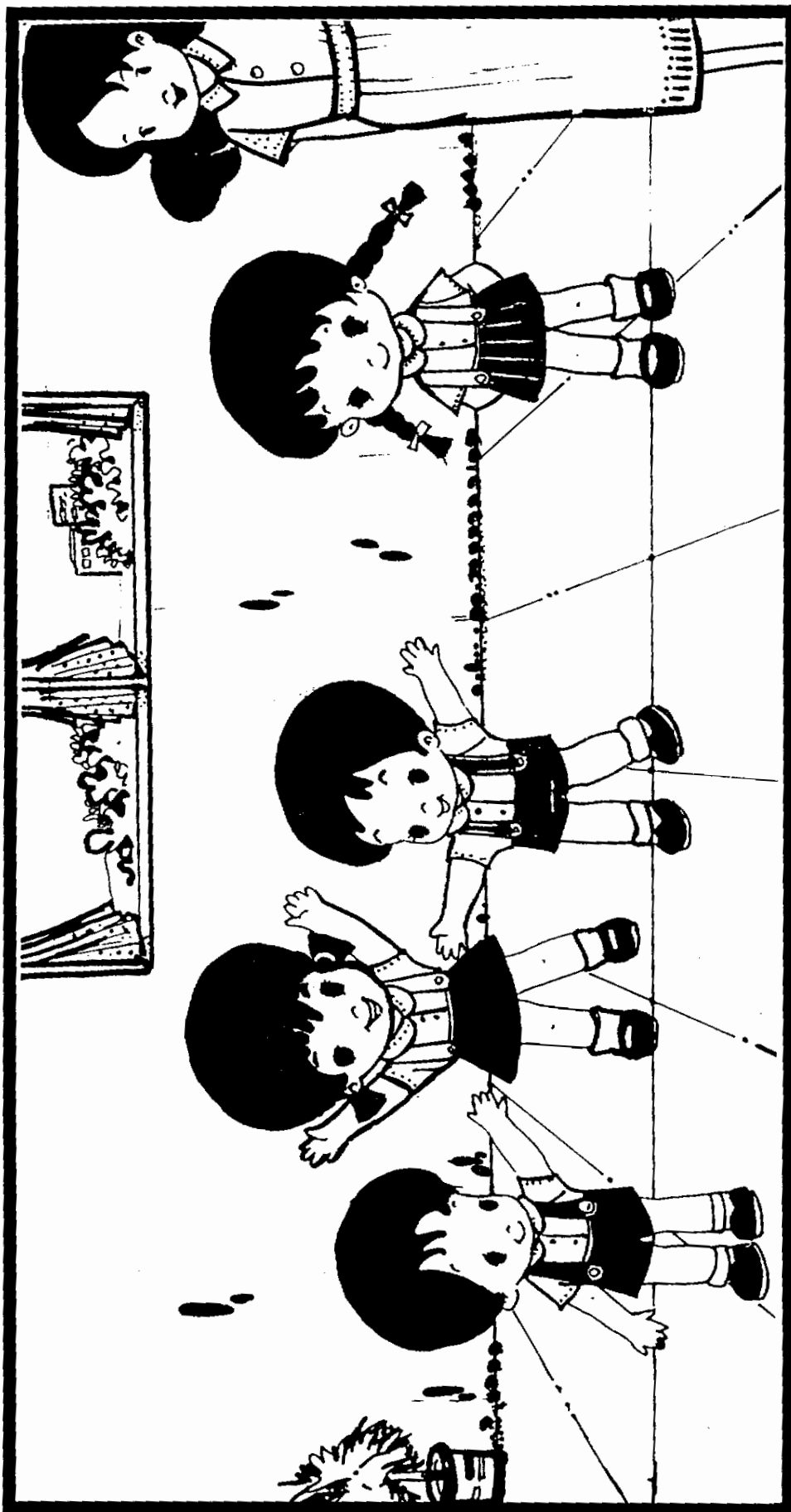

ฉบับที่ 2 ความเชื่อมั่นในตนเอง : ชุดที่ 2 การคิดเชิงสร้างสรรค์ ตอนที่ 2 การบรรยายให้เกิดภาพที่ชัดเจน

ตัวอย่างภาพประกอบข้อ 15

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความกล้าของตัวเอง : ชุดที่ 1 ความพึงพอใจในตนเอง ตอนที่ 1 ความพึงพอใจจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

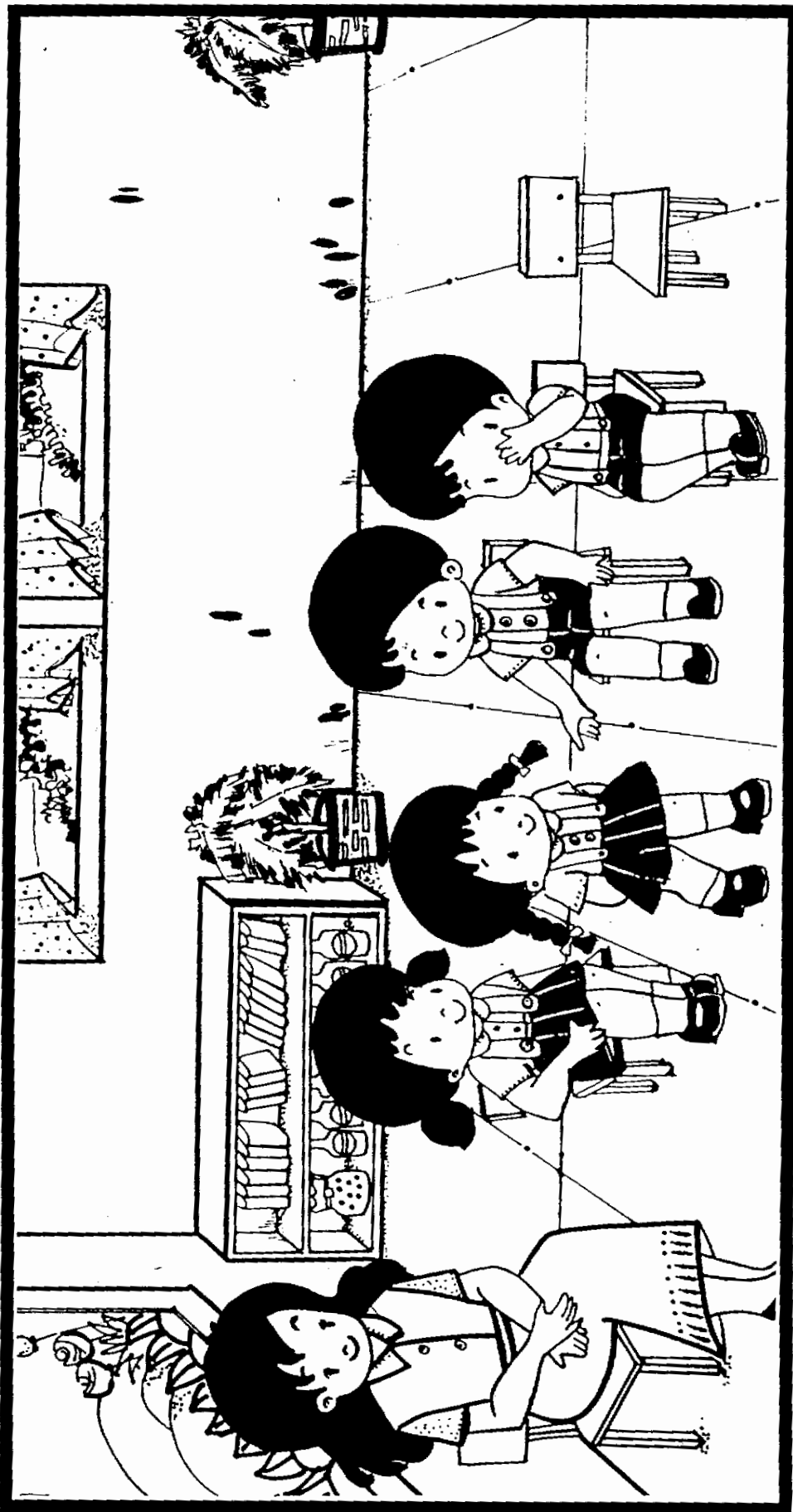
ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความล้ำเลิศของตน : ชุดที่ 1 ความพึงพอใจในตนเอง ตอนที่ 2 การอาสาทำสิ่งต่างๆ โดยสมัครใจ

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน : ชุดที่ 2 ความพึงพอใจที่รับการชื่นชมจากผู้อื่น ตอนที่ 1 การชื่นชมจากพ่อแม่

ฉบับที่ 3 ความภาคภูมิใจในความล้ำเลิศของตน : ชุดที่ 2 ความพึงพอใจที่ได้รับจากการชื่นชมจากผู้อื่น ตอนที่ 2 การชื่นชมจากครูและเพื่อนในโรงเรียน

ภาคผนวก ค

เปรียบเทียบคะแนนความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ก่อนและหลังการทดลอง

เปรียบเทียบคะแนนความรู้ที่ติดต่อกันของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คะแนนความรู้สึกรู้สึกที่ติดต่อกันเอง													
ฉบับที่	1. การแสดงความรู้สึกและความต้องการของตน				2. ความเชื่อมั่นในตนเอง				3. ความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน				
	ก่อน	เฉลี่ย	หลัง	เฉลี่ย	ก่อน	เฉลี่ย	หลัง	เฉลี่ย	ก่อน	เฉลี่ย	หลัง	เฉลี่ย	
กลุ่มทดลอง	123	8.20	150	10.00	103	6.87	170	11.13	146	9.73	208	13.87	
ความรู้สึกรู้สึกที่ติดต่อกันเอง	คะแนนรวม				คะแนนเฉลี่ย				ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน				t
	ก่อน	372	24.80	4.13	10.67**								
	หลัง	528	35.20	3.51									
ควบคุม	113	7.53	135	9.00	93	6.20	150	10.00	163	10.87	181	12.07	
ความรู้สึกรู้สึกที่ติดต่อกันเอง	คะแนนรวม				คะแนนเฉลี่ย				ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน				t
	ก่อน	369	24.60	4.19	11.06**								
	หลัง	466	31.07	3.43									

ภาคผนวก ง

บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา สุขารมณ์
สถาบันวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. อาจารย์ แจ่มจันทร์ เกียรติกุล
โรงเรียนพญาไท สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. อาจารย์ อารี เกษมรติ
โรงเรียนอนุบาลสามเสน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
4. อาจารย์ รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี
โรงเรียนอนุบาลสามเสน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวนพพร แซ่เลื่อง

สถานที่เกิด ยะลา

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 68 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
84250

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านคันยวน หมู่ 7 ตำบลคลองชะอุ่น อำเภอพนม จังหวัด
สุราษฎร์ธานี 84250

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2530 มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเบตง “วีระราษฎร์ประสาน”
อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

พ.ศ. 2534 คบ. (การศึกษาปฐมวัย) วิทยาลัยครูยะลา

พ.ศ. 2539 กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรม
ศิลปสร้างสรรค์แบบครูนั่นคุณค่าในตัวเด็ก

บทคัดย่อ
ของ
นวพร แซ่เลื่อง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

พฤษภาคม 2539

การศึกษานี้มีความมุ่งหมาย เพื่อเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองก่อนและหลัง การทดลองของเด็กปฐมวัย และเปรียบเทียบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัด กิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กและแบบปกติ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ เด็กนักเรียนชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ของโรงเรียนพญาไท เขต ราชเทวี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่ม อย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ ระยะเวลาในการ ทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 30 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบ ทดสอบความรู้สึกที่ดีต่อตนเองประกอบรูปภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบค่า t - test แบบ dependent samples และค่า t - test แบบ independent samples

ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็กก่อน และหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติก่อนและหลังการทดลอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบครุเน้นคุณค่าในตัวเด็ก มี ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปสร้างสรรค์แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN ' S SELF - ESTEEM
THROUGH CREATIVE ART ACTIVITIES EMPHASIZING TEACHERS '
RECOGNITION OF CHILDREN ' S VALUES

AN ABSTRACT
BY
NAWAPORN SAE LUANG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
May 1996

The purpose of this study was to compare the development of preschool children's self - esteem through creative art activities emphasizing teachers' recognition of children's values and regular creating art activities.

The samples of this study were thirty preschool children aged 5 - 6 years of Kindergarten II in second semester of academic year 1995 at Phayathai School selected by the Simple Random Sampling Technique. The fifteen children were randomly assigned into an experimental group and the other fifteen children into a control group. The experimental group experienced creative art activities with teacher recognition children's values and the control group experienced regular creative art activities. The thirty minute lesson plans were carried out by the Preschool Children's Self - Esteem Test with the reliability of .81 .

The design of this study was Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design. The t-test for independent samples and t-test for dependent samples were used to analyze the data.

The results were as follows :

1. The preschool children experienced creative art activities emphasizing teachers' recognition of children's values in pretest and posttest had scores in self - esteem with significant difference at the .01 level.
2. The preschool children experienced regular creative art activities in pretest and posttest had scores in self - esteem with significant difference at the .01 level.
3. The preschool children experienced creative art activities emphasizing teachers' recognition had higher scores in self - esteem than those experienced regular creative art activities with significant difference at the .01 level.